

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Magistritöö

Targo Podekrat

**Euroopa Liidu siseturu kaitsemeetmete mõju ausa
konkurentsi taastamisele: Hiina Rahvavabariigist pärit
kinnitusdetailide impordi kaasus**

Juhendaja: Katre Luhamaa, PhD

Tartu 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Targo Podekrat

Lühikokkuvõte

26. jaanuaril 2009 jõustus Nõukogu määrus (EÜ) nr. 91/2009¹, millega kehtestati lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavatele Hiina Rahvavabariigist (edaspidi „HRV“) pärit rauast või terasest kinnitusdetailide suhtes. Määruse eesmärk oli ausa konkurentsi taastamine ühenduse siseturul. Määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides. Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida määruse tegelikku mõju EL turule ning lõpptarbijatele. Selleks analüüsitakse, kas määruse vastuvõtmise protsess oli läbipaistev ning vastas EL õiguse nõuetele, milline oli määruse mõju liikmesriikidele ning nende ettevõtetele; kas lõppkokkuvõttes saavutati määrusega soovitud eesmärk. Näidiskaasuseks on võetud Würth AS näide, lisaks on analüüsitud määrusest tulenenud mõju ühendusse eksportijatele, importijatele, lõpptarbijatele, Würth AS-i tegevusele ning ühenduse sektorile tervikuna.

Töö keskse hüpoteesi järgi ei ole antud määruse kehtestamisel komisjon ega nõukogu korrektselt rakendanud proportsionaalsuse põhimõtet. Lisaks ei ole laiemalt arvestatud ühenduse huvidega; arvesse on võetud vaid Euroopa Tööstuslike Kinnitusdetailide Instituudi poolt liidu tootjate nimel esitatud kaebust HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide ja sellest tuleneva olulise kahju kohta. Tegelikult peab turgude reguleerimine lähtuma lõpptarbija heaolu suurendamise eesmärgist. See käib nii konkurentsi soodustamise kui ka selle piiramise kohta, mida toetab utilitarism, mis väidab, et parim lahendus on see, kui kasu saavad võimalikult paljud osapooled.

Magistritöö käigus tehtud analüüs näitas, et kehtestatud dumpinguvastased meetmed ei ole ühenduse sektori olukorda märkimisväärselt parandanud, sest dumpinguvastane tollimaks kehtestati ainult HRV-st pärit teatud kinnitusdetailide suhtes. Küll muutus HRV-st pärit kinnitusdetailide osakaal ühenduse siseturul, mis langes antud määruse kehtivusaja jooksul 26%-lt 0,5%-ni, kuid asendus samal ajal teistest riikidest (peamiselt Malaisia, Vietnam, Taiwan ja Tai) pärit toodanguga. Sellest tulenevalt kaasnes automaatselt hindade tõus ühenduse turul, sest HRV-st pärit toodete import ei olnud enam kasumlik ning uutelt tootjatelt Kagu- Aasiast hangitud kaubad olid 30% - 40%

---

¹ Nõukogu määrus (EÜ) nr 91/2009, 26.jaanuar 2009.

Arvutivõrgus:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:029:0001:0035:ET:PDF>

kallimad kui HRV tootjate omad. Lõpptulemusena maksid määrusest tingitud hinnatõusu tegelikult kinni importijad ja ühenduse lõpptarbijad.

Töös viidatakse ka komisjoni probleemsele tööle. Dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamisega, kus meetmete eesmärgiks oli ausa konkurentsi taastamine ühenduse turul, arvestati ainult väikese osa ühenduse tootjate huvidega ning jäeti tagaplaanile kredo, mille nimel Euroopa Liit loodi- tagada tõrgeteta ühtne siseturg kaupade vabaks liikumiseks.

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	7
1. EUROOPA LIIDU SISETURU KAITSE TEOREETILINE TAUSTSÜSTEEM....	12
1.1. Liberaalse valitsustevahelisuse teooria.....	12
1.2. Utilitarism.....	15
1.3. Lobism.....	17
1.4. Olson'i spetsiaalsete huvide teooria.....	20
1.5. Euroopa Liidu siseturu reeglistik kaupade vaba liikumise jaoks.....	23
1.5.1. Euroopa Liidu siseturu konkurentsireeglite ja õigusaktide ühtlustamine.....	27
1.6. Lubatud siseturu kaitsemeetmed.....	30
1.6.1. WTOs lubatud dumpinguvastased meetmed, subsiidiumivastased meetmed ja kaitsemeetmed.....	32
1.6.2. Uurimise algatamine ja kaitsemeetmete kehtestamise tingimused.....	34
2. MÄÄRUSE (EÜ) nr 91/2009 RAKENDAMISE MÕJU.....	38
2.1. Uuringu läbiviimine ja meetodika.....	38
2.2. Kinnitusdetailide dumpinguvastase tollimaksu kehtestamine ja olukord ühenduse turul.....	41
2.2.1. Olukord enne tollimaksu kehtestamist ja tollimaksu kehtestamine.....	41
2.2.2. Piirangute mõju.....	47
2.3. Määruse erinevad tõlgendusviisid.....	51
2.3.1. Dumpingu uurimiseks algatatud menetlus.....	52
2.3.2. Määruse mõju Würth AS-ile.....	55
2.3.3. Dumpingu analüüsi ja kehtestamise kitsaskohad.....	58
2.3.3.1. Avalike huvide test.....	58
2.3.3.2. Selektiivne tootjatega arvestamine.....	59
2.3.3.3. Importijate kaasmise probleemistik.....	60
2.3.3.4. Muud mõjurid.....	64
2.3.3.5. Kasutajate (lõpptarbivate) huvidega arvestamine.....	64
Kokkuvõte.....	66

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU.....	70
LISAD.....	80
Würth AS töötajatele esitatud küsimuste kokkuvõte.....	80
Intervjueeritud Würth AS töötajate tabel.....	88
SUMMARY.....	89

SISSEJUHATUS

Kaupade vaba liikumine siseturul on olnud alates Euroopa Sõe- ja Teraseühingu asutamisest ühenduse peamisi prioriteete. Euroopa Komisjon on öelnud, „*et tõelise ühtse turu loomiseks tuleb kõrvaldada vaba liikumise piirangud ja konkurentsivastased tavad või vähendada neid sellisele tasemele, mis loob keskkonna innovatsiooniks ja investeringuteks*“ (Euroopa Komisjon, 2014, lk 11). Hoolimata aastakümneid kestnud pingutustest piirangutest vabaneda, ei liigu ka tänasel päeval ühenduse turul kaubad tõrgeteta ning kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamine siseturu kaitseks on Euroopa Liidus tavaline nähtus. Sealhulgas on tähelepanuväärne, et piiranguid kaupade vabale liikumisele kehtestab just Euroopa Liit ise.

Peamine põhjus, miks EL kasutab kaubanduse reguleerimiseks erinevaid kaitsemeetmeid tuleneb asjaolust, et rahvusvahelisel tasandil puudub konkurentsi reguleeriv institutsioon, mis korraldaks konkurentsireeglite järgimist. Samuti on tõsi, et mõned riigid ei konkureeri õiglastel alustel ning toetavad oma majandust riiklike meetmete sh. dumpingu² ja subsiidiumide abil. Seega kerkivad üles küsimused- kas ja kuidas dumpinguvastased meetmed korrigeerivad ebaõiglast konkurentsi ühenduse turul; kuidas hinnatakse dumpinguvastaste meetmete tegelikku mõju ja meetmete kehtestamisprotsessi läbipaistvust; kelle huve ja kuidas peab EL kaitsma ning millal sellised meetmed on õigustatud.

Nõukogu määrusega (EÜ) nr. 91/2009³ kehtestatud ja 26. jaanuaril 2009 jõustunud dumpinguvastased meetmed HRV-st pärit kinnitusdetailidele tekitasid EL tootjate, importijate, EL-i eksportijate ja lõpptarbivate seas vastakaid reaktsioone. See annab tunnistust tõigale, et meetmete kehtestamise otsustusprotsess ei olnud läbipaistev ja lõpuni arusaadav. Ka vaidlustas HRV kehtestatud meetmed Maailma Kaubandusorganisatsioonis (edaspidi „WTO“). Vaidluse tulemuseks oli vaidluste lahendamise organi (edaspidi „VLO“) otsus (jaanuar 2016), et kehtestatud meetmed olid ebaõiglast ning komisjoni rakendusmäärusega tühistati need 2016. aasta veebruaris.

---

² Dumping on välisturul sama kauba eest madalama hinna küsimine kui eksportija kodumaisel turul.

³ Nõukogu määrus (EÜ) nr 91/2009, 26. jaanuar 2009, ELT L 29, 31.1.2009, lk 1—35. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32009R0091>

Dumpinguvastaste meetmete kasutamine on levinud nii paljudes arenenud majandusega suurriikides kui ka EL-is. Kui varem oli see eksklusiivne vahend peamiselt rikastele riikidele, siis tänapäeval kasutatakse seda üha enam nende endi vastu ja see sunnib rikkaid riike vaatama üle oma poliitikaid rahvusvahelistes organisatsioonides (Nordström, 2011, lk 32). WTO raporti järgi algatati ülemaailmselt 2983 dumpinguvastast uurimist vahemikus 1. jaanuar 1995 – 30. juuni 2006 ning EL-i puudutas sealt 345 juhtumit (Hindley, 2007, lk 2). 2012. aasta lõpuks kehtis EL-is 102 dumpinguvastast meedet ning vastavad meetmed mõjutasid 0,17% Euroopa Liidu koguimpordist (Euroopa Komisjon, 2013, lk 6). Viimaste aastate aktuaalsemad ja laiemat meediakajastust leidnud kaasused on olnud Euroopa Liidu poolt kehtestatud sanktsioonid HRV-s toodetud päikesepaneelidele ning HRV plaan kehtestada vastusanktsioonid Euroopa Liidus toodetud luksusautodele ja veinidele (Eesti Päevaleht, 2013).

Kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamise uurimine on tähtis seetõttu, et komisjoni ja nõukogu otsused mõjutavad otseselt meie igapäeva-elu. Lõpptarbijana ei taha keegi meist kinni maksta tootjate valesid investeerimisotsuseid või oskamatust konkureerida rahvusvahelistel turgudel. Sestap peavad komisjoni algatatud uurimised olema läbipaistvad ja otsused kaitsemeetmete kehtestamisel põhinema faktidel, mitte lobiorganisatsioonide ja sektorite väidetel raskest majanduslikust olukorrast, mille on põhjustanud agressiivne turule tulnud import. Samuti on oluline uurida, millist mõju avaldab kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamine ettevõtte mikrotasandile.

Euroopa Liidu Toimimise Lepingu (ELTL)⁴ art. 3 järgi on kaubanduspoliitika EL ainupädevuses, seega on ainupädevuses ka kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamine (ELTL artikkel 207). Kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel tekib alati küsimus nende eesmärgist ja mõjust- kas eesmärk on toetada Euroopa üldisi huve ja põhimõtteid või suurettevõtjate kitsaid eesmärke. Seepärast tuleb nii EL õiguse kui ka GATT⁵ reeglite kohaselt hoolikalt hinnata, kas soovitud meetmed on vajalikud, proportsionaalsed ja kooskõlas Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõtetega ning kas nad lahendavad probleeme, mille vastu nad on suunatud (Euroopa ühendused, 2006, lk 3).

---

⁴ Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu Toimimise Lepingu konsolideeritud versioonid. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. Artikkel 3. Arvutivõrgus: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf

⁵ GATT 1994 VI artikli rakendamise leping. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/79291>

Siinkohal on oluline roll Euroopa Komisjonil, kes peab tagama, et algatatud uurimine kahjude väljaselgitamiseks oleks usaldusväärne ja läbipaistev, et vältida hilisemaid apellatsioone WTO-s. Kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel jaguneb kompetents komisjoni ja nõukogu vahel (Nõukogu määrus (EÜ) nr 384/96)⁶, otsused võib läbi vaadata Euroopa Kohus (ELTL art. 263) ja menetlus ning kehtestatud reeglid peavad olema kooskõlas muuhulgas Euroopa Liidu kohustustega WTO-s (Euroopa Komisjon, 2006, lk 14).

Euroopa Komisjon sai 26. septembril 2007 Euroopa Tööstuslike Kinnitusdetailide Instituudilt kaebuse ühenduse tootjatelt HRV-st pärit teatavate kinnitusdetailide dumpingu kohta. Pärast dumpinguvastase uurimise lõpetamist kehtestas nõukogu määrusega (EÜ) nr 91/2009 (edaspidi „kehtinud määrus“)- (viimati muudetud rakendusmäärusega nr 924/2012⁷)- lõpliku dumpinguvastase tollimaksu teatavate HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordile. Pärast aegumise läbivaatamist vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1225/2009⁸ artikli 11 lõikele 2. jättis Euroopa Komisjon rakendusmäärusega (EL) 2015/519⁹ (edaspidi „rakendusmäärus“) kehtima rakendusmäärusega (EL) nr 924/2012 muudetud meetmed. Pärast seitset aastat vaidlusi WTO-s leidis VLO, et EL-i poolt kehtestatud meetmed olid ebõiglased. 26. veebruaril 2016. aastal kehtima hakanud komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/278¹⁰ tunnistab kinnitusdetailide dumpinguvastased tollimaksud kehtetuks. Komisjon analüüsis võimalikku dumpingut ja kahju kahel korral. Esimene kord hõlmas see ajavahemikku 1. oktoobrist 2006 kuni 30. septembrini 2007¹¹ (kehtinud määruse puhul) ning teisel korral

---

⁶ Nõukogu määrus (EÜ) nr 384/96, 22. detsember 1995, EÜT L 56, 6.3.1996, lk 1—20.

Arvutivõrgus <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31996R0384>

⁷ Nõukogu rakendusmäärus (EL) nr 924/2012, 4. oktoober 2012, ELT L 275, 10.10.2012, lk 1—22.

Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32012R0924>

⁸ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1225/2009, 30. november 2009, ELT L 343, 22.12.2009, lk 51—73.

Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32009R1225>.

⁹ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/519, 26. märts 2015, ELT L 82, 27.3.2015, lk 78—104

Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015R0519>

¹⁰ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/278, 26. veebruar 2016, ELT L 52, 27.2.2016, lk 24—26.

Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016R0278>

¹¹ Uurimisperioodi määratlemine- dumpingu ja kahju uurimine hõlmas ajavahemikku 1. oktoobrist 2006 kuni 30. septembrini 2007. Kehtinud määruse punkt 39.

läbivaatamisega seotud uurimisperioodil, mis hõlmas ajavahemikku 1. jaanuarist 2013 kuni 31. detsembrini 2013 (rakendusmääruse puhul).¹²

Käesolev töö keskendub kaupade vaba ja piiranguteta liikumise realiseerumisele ühenduse siseturul dumpinguvastaste meetmete kehtestamisel, ehk antud kontekstis analüüsitakse määruse kehtestamise läbipaistvust ning määrustest kaasnenud mõju ühenduse tootjatele, ühendusse eksportijatele, importijatele ja lõpptarbijatele. Töö lõpptulemus kajastab määrusest tulenevaid kitsaskohti ja annab soovitusel kaubanduse kaitsemeetmete tulemuslikumaks rakendamiseks.

Töö eesmärkide saavutamiseks tuleb vastata järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kas ühenduse kaitsemeetmete kehtestamise vajaduse väljaselgitamine ning menetlus analüüsis igakülgset reguleerimise mõju kõigile turu osalistele?
2. Kas ja kuidas täitis määrus oma eesmärgi, ehk kas kehtinud määrus taastas ausa konkurentsi ühenduse turul?
3. Milline oli määruse mõju ühenduse tootjatele, EL-i eksportijatele?
4. Milline oli määruse mõju ühenduse turul tegutsevatele importijatele Würth AS-ile ning sellest tulenevalt reguleerimise mõju lõpptarbijale?

Magistritöö teoreetiline platvorm on moodustatud neljast autori poolt omavahel lõimuma pandud teooriast: utilitarismist, liberaalsest valitsustevahelisest teooriast, lobismist ja Olsoni spetsiaalsete huvide teooriast, mis üksteist täiendavad ja loovad sünergiaid. Uurimisküsimustele vastamiseks kasutatakse antud töös kvantitatiiv-kvalitatiivset ehk *mixed* – meetodit. Kvantitatiivne lähenemine lubab süveneda täpsetesse numbritesse ja hinnata, kuidas ja kui palju mõjutas määrus ühenduse tootjate, importijate, ühendusse eksportijate ja lõpptarbijate olukorda. Kvalitatiivne lähenemine, ehk antud juhul küsimustik täpsustab ja täiendab kvantitatiivselt kogutud informatsiooni. Lisaks avatakse uurimisteemat juhtumiuuringu (*case study*) toel, kasutades selleks Würth AS- i kaasust, mis annab reaalse ettekujutuse sellest, millised protsessid ja probleemid kaasnesid ettevõttele mikrotasandil määruse kehtima hakkamisega ning kuidas neid lahendati. Samuti saab ettevõtte statistikast lähtuvalt teha järeldusi määruse mõjust lõpptarbijale. Peamiste allikatena on magistritöös kasutatud

---

¹² Lääbivaatamisega seotud uurimisperioodi määratlemine- dumpingu jätkumise või kordumise uurimine hõlmas ajavahemikku 1. jaanuarist 2013 kuni 31. detsembrini 2013.

nõukogu ja komisjoni määruseid, mis kehtestasid dumpinguvastased tollimaksud, Würth AS-i statistikat ning ettevõtte töötajatega tehtud intervjuusid. Kehtinud määruses tehtud analüüs uurib mh ka meetmetele eelnenud turuolukorda. See analüüs ei olnud aga igakülgne ning seda on leidnud peale käesoleva töö autori veel ka komisjon ise kui ka WTO.

Magistritöö jaguneb oma ülesehituselt kaheks osaks. Esimeses peatükis käsitletakse Euroopa Liidu siseturu kaitse teoreetilist taustsüsteemi, mille all antakse ülevaade kaupade vabast liikumisest Euroopa Liidus, seadusandluse ühtlustamisest ning põhilistest kaitsemeetmetest. Teine peatükk on empiiriline osa, kus käsitletakse määruste rakendamise mõjust tulenevaid uuringu tulemusi. Antud peatükk sisaldab ka uuringu kokkuvõtet ning ettepanekuid kaitsemeetmete tulemuslikumaks rakendamiseks.

1. EUROOPA LIIDU SISETURU KAITSE TEOREETILINE TAUSTSÜSTEEM

Euroopa Liidu kaubanduspoliitika, ausa konkurentsi ja kaitsemeetmete kehtestamise teoreetiline lähenemine hõlmab endas kompleksset ja interdistsiplinaarset süsteemi, mille lahtiseletamiseks ja analüüsimiseks ei piisa ühe konkreetse teooria käsitlemisest. Selleks, et mõista kaitsemeetmete kehtestamise loogikat, kasutatakse käseoleva magistritöö esimeses peatükis teema avamiseks esmalt liberaalse valitsustevahelisuse (*liberal intergovernmentalism*), utilitarismi, lobismi ja Olson'i spetsiaalsete huvide teooria omavahelist seostamist. Teiseks käsitletakse EL-i siseturu reeglistikku kaupade vaba liikumise jaoks. Kolmandaks keskendutakse EL-i siseturu konkurentsireeglite ja õigusaktide ühtlustamise temaatikale ning peatükk lõppeb ülevaatega EL-i siseturu kaitseks kasutatavatest kaubanduse kaitsemeetmetest.

1.1. Liberaalne valitsustevahelisuse teooria

Liberaalne valitsustevaheline teooria kirjeldab ja selle abil saab selgitada, et: „*Euroopa integratsioon on mäng kahel tasandil: kui siseriiklikul tasandil toimub rahvuslike huvide kujundamine huvigruppide eelistuste baasil, siis rahvusvahelisel tasandil toimub nende huvide kaitsmine valitsustevaheliste läbirääkimiste vormis*“ (Veebel, Kulu, Traguth, & Hüttemann, 2009, lk 16). Seega on valitsuse peamine eesmärk säilitada enda võimulolek, kuid selleks on vaja valijate, huvigruppide ja ametnike toetust, kes otseselt või kaudselt mõjutavad kohalike institutsioonide poliitilist esindatust. Selline protsess tõstab esile rahvuslikud huvid ja eesmärgid, mida riik võtab kaasa rahvusvahelistele läbirääkimistele (Moravcsik, 1993, lk 483). Eriti ilmekalt on valitustevahelisus näha EL tasandi läbirääkimistel, kus riigid esindavad ka sisuliselt oma siseriiklikke huve, sh. ka küsimustes, mis on EL ainupädevuses.

Moravcsiku järgi on riigi prioriteedid ja poliitikad määratud valitsevate poliitikute poolt, kes kehastavad kohalikku ja riikidevahelist kodanikuühiskonda (Moravcsik, 1993, lk 483). Läbirääkimistel ei ole valitsused sõltumatud, vaid nende mänguruum on piiratud sellega, mis on avalikkusele ja huvigruppidele vastuvõetav (Veebel, Kulu, Traguth, & Hüttemann, 2009, lk 16). Valitsustevahelisuse teooriat EL tasandile üle kandes ja teooriat antud töö konteksti sobitades on huvigruppide ja sektorite huvi selles, et surve

konkurentsi pakkuvast impordist väheneks. Selleks survestatakse nii komisjoni kui ka kohalikku valitsust ning proteksionismi pooldajad survestavad valitsust rohkem kui liberaalse turumajanduse pooldajad (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 346). „*Grupid, kes võivad palju võita ja samas ka kaotada, on protsessides kõige mõjukamalt esindatud. Identiteet, huvid ja gruppide mõju on väga erinev ajas ja ruumis, sõltudes sellest, milline on saadav kasu või kahju potentsiaalsest välispoliitikast*“ (Moravcsik, 1993, lk 483).

Üheks selliseks tugevaks huvigrupiks, kellel on võime valitsuse tegevust ja positsioone tegelikult ja tugevalt mõjutada, on ettevõtjad. Majanduskeskkonna halvendes ja nt agressiivse impordi kasvust tingituna, saavad firmad ja grupid (Hirschman, 1970), kes on investeerinud tootmisesse ja kelle varad on kinnistatud, mõjutada valitsust, kasutades selleks läbirääkimisi. Nordström toob oma uuringus välja ka seose töötuse määra mõju kaitsemeetmete kehtestamise juures. Kui liikmesriigi töötuse määr tõuseb, siis valitus suure tõenäosusega pooldab kaitsemeetmete kehtestamist (Nordström, 2011, lk 2, 4). Firmad ja grupid, kelle varad on liigutatavad võivad ähvardada valitsust sellega, et viivad oma investeeringud riigist välja. Nt väliskapitalil põhinevad allhankeid tegevad ettevõtted kolivad oma tööstuse majanduskeskkonda, kus on soodsamad tööjõumaksud. Selline surve sunnib valitsust tegutsema ja otsima ettevõtete jaoks lahendusi. Samas võivad siseriiklikud piirangud anda valitsusele teatavad eelised oma positsioonide läbisurumisel (Veebel, Kulu, Traguth, & Hüttemann, 2009, lk 16). Piiranguteks võib antud kontekstis välja tuua nt ressursside kasutamise võimaldamise või piiramise. Vastavalt Moravcsikule on valitsusel suurem vabadus tegutseda juhul, kui huvigruppide huvid on tasakaalus või ei suuda nad omavahel koostööd teha ning kasu-kahju mõju on raske arvutada. Sellisel juhul on valitsusel suurem autonoomia ja ühiskondlik toetus vastuvõetud otsustele (Moravcsik, 1993, lk 490).

Valitsustevahelisuse teooria selgeim väljendus ongi EL-i otsustusprotsess, kus EL-i ainupädevuses olevaid küsimusi otsustatakse kvalifitseeritud häälteenamusega. Nii aitab valitsustevahelisuse teooria selgitada liikmesriikide positsioone komisjonis ja nõukogus toimunud läbirääkimistel ning antud kontekstis dumpinguvastaste tollimaksude määrase kehtestamisel. Evenett ja Vermulst on oma uurimistöös (Evenett & Vermulst, 2005) välja toonud, et liikmesriigid on dumpinguvastaste meetmete kehtestamisel

eriarvamustel. 2006. aastal algatas komisjon reformialgatuse muutmaks kehtivat dumpinguvastast poliitikat, mis oleks andnud importijatele, edasimüüjatele ning lõpptarbijatele rohkem õigusi. Pärast debatte, arutelusid ja huvigruppide lobismi plaanitavate muudatuste vastu asetati reformikava riulisse. Plaanitav reform kukkus läbi ning kehtima jäi senine sadusandlik *status quo*. Peamisi põhjuseid, miks kaubanduse kaitsemeetmete reformimine aastal ebaõnnestus, oli Bievre ja Eckhardt väitel protektisonistliku „lõuna“ ja „liberaalse“ põhja liiga suured erimeelsused antud küsimuses ning Bievre ja Eckhardi hinnangul luhtus reform ka seetõttu, et komisjon soovis liberaalsemat kaubanduspoliitikat kui liikmesriigid, samuti suutsid EL-i tootjad ennast paremini mobiliseerida plaanitava reformi vastu kui importijad ja edasimüüjad, sest väidetav kasu reformist ei olnud piisav motivaator reformi toetamiseks. (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 340)

Riikide käitumist selgitab Moravcsiku hinnangul ka rahvusvahelisest suhtlusest saadav tulu-kulu ning selle mõjud (Moravcsik, 1993, lk 485). On mõned aruanded, mis väidavad, et nõukogus toimub häältega kauplemine liikmesriikide vahel kaitsemeetmete kehtestamise puhul, mis annab seletuse, miks päeva lõpuks võetakse vastu kõik lauale pandud ettepanekud (Nordström, 2011, lk 2, 4). Nii on kaasaegses rahvusvahelises poliitökonoomias poliitika koordineerimise eesmärk eemaldada negatiivsed poliitika välismõjud. Negatiivne välismõju on see, kui ühe riigi poliitika tekitab teisele kulusid, kahjustades sellega teise riigi eesmärke ja valitsuse poliitikat (Moravcsik, 1993, lk 485). Negatiivse välismõjuna võib välja tuua protektsionistikud kaitsetollid kaupadele, kapitalile, teenustele ja ebaõiglase konkurentsivõtte kasutamist välismaiste ettevõtete puhul. Negatiivse välismõjuna saab antus töös kirjeldada olukorda ühenduse turul, kus HRV suhtes kehtestatud kaitsemeetmed muutsid sealt pärinevad kinnitusdetailide hinnad ühenduse turul konkurentisvõimetuks. Samuti see, kui riiki ei tunnustata WTO liikmete poolt turumajanduse staatusega riigiks, sest sellisel juhul ei võeta võimaliku dumpingu arvutamisel aluseks dumpingu kahtlusega riigist pärinevaid andmeid. Positiivne välismõju on see, kui kohalik poliitika loob soodustusi välismaistele gruppidele, tugevdades läbi selle kohalikku poliitikat (Moravcsik, 1993, lk 485). Näitena võib välja tuua riigi ühepoolse avatuse, ülehinnatud valuuta ja riigi kõrge heaolu standardi. Antud kontekstis saab positiivse välismõjuna tõlgendada enne määrust ühenduse turul kehtinud olukorda, kus HRV tootjad said toodete vastastikuse

tunnustamise abil ja CE-märgisega¹³ (Euroopa Komisjon, 2015, lk 49) markeeritud toodetega piirangutevabalt siseneda ühenduse turule.

Kui välismõjud on negatiivsed, siis otsitakse olukorra leevendamiseks poliitikaid, mis loob stiimuleid koostööks. Kui välismõjud on positiivsed, siis stiimuleid koostöö arendamiseks ei arendata (Moravcsik, 1993, lk 485). Negatiivsete välismõjude korral on huvigruppidel stiimul ühineda nende huvisid kaitsva organisatsiooniga, millel on ühtne väljakujunenud standard. Positiivsete välismõjude korral eelistavad huvigrupid tegutseda iseseisvalt ja vabalt (Moravcsik, 1993, lk 504).

Seega on kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamine keerukas protsess. Siinkohal on oluline, kuidas suudab valitus ennast kehtestada nii kohalikul kui ka EL-i tasandil. Kaitsemeetmete kehtestamist mõjutavad esiteks siseriiklikud tugevad huvigrupid, kelle seisukohtadega on valitsus sunnitud võimul püsimiseks arvestama. Teisalt on määrava tähtsusega see, kuidas riik suudab neid huve kaitsta ja rahvusvahelise õiguse meetmetega tagada ja siduda nii, et säilitada oma võimulolek, kuid teisalt suutma neid huve kaitsta ka nõukogus nii, et kodused huvigrupid sellest võimalikult palju kasu saaks.

1.2. Utilitarism

Utilitarisimi teooria kirjeldab ja selle abil saab selgitada, kuidas toimub ühiskonnas varade jaotamine, millised on erinevate turu osaliste rollid ja ülesanded ning mida turu reguleerimine endaga kaasa toob. Utilitarismi seisukohalt on parim lahendus, mis tooks võimalikult palju kasu võimalikult paljudele inimestele. EL-is on seda üritatud saavutada läbi ühisturu- makismaalne on kasu, kui rakenduvad neli peamist vabadust (kaupde, teenuste, kapitali ja isikute vaba liikumine ühenduse sees) ja ühiste reeglite järgi kauplemine EL-st väljas olevate riikide ja piirkondadega.

Wolff on utilitarisimi defineerinud järgmiselt: „*rakendatud meetmed on õiged, kui need soodustavad õnne, ja valed, kui need seda ei soodusta*“ (Wolff, 1996, lk 129).

---

¹³ Euroopa Komisjoni Sinises raamatus on kirjeldatud CE-märgise definitsioon ja ülesanne. „*CE-märgis näitab toote vastavust nende liidu õigusaktidele, mis on toote suhtes kohaldatavad ja milles sätestatakse CE-märgise kinnitamine. CE-märgis kinnitatakse toodetele, mis lastakse Euroopa Majanduspiirkonna ja Türgi turule, olenemata sellest, kas need on todetud Euroopa Majanduspiirkonnas, Türgis või mõnes muus riigis.*“

Käesoleva töö kontekstis tähendab see seda, et komisjon ja nõukogu peavad arvestama kaitsemeetmete kehtestamisel kõikide osapoolte (tootjate, importijate, edasimüüjate ja lõpptarbijate) huvidega. Selleks on EL-l olemas avalike huvide test, mida rakendatakse kaitsemeetmete kehtestamisel. Test näitab, kas kehtestatud meetmetest tuleneb ühiskonnale rohkem kasu või kahju. Kui kahju on suurem kui kasu, siis meetmeid ei kehtestata. Vastavalt Mill'i seisukohale, andes inimestele täielik vabadus, siis keegi kindlasti kuritarvitab seda ja sellest tulenevalt ja õigustatult võib piirata isikute vabadust, aga ainult siis, kui ta kellelegi kahju teeb (Mill, 1859, lk 130). Kahju tekitamiseks loetakse antud kontekstis seda, et kahjutastatakse kellegi huvisid ning huvid on seostatavad tavaliselt finantsiliste või majanduslike huvidega.

Kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel on alati osapooli, kes saavad kehtestatud meetmetest kasu ja need, kellele on meetmed kahjulikud. Vastavalt Nordströmi seisukohale on uurimise algatamisel ja selle menetlemisel määrava tähtsusega tõik, et kõik osapooled peavad oma seisukohtasid selgelt ja tugevalt väljendama, sest vastasel korral surutakse nt tarbijale peale tööstuse esitatud tingimused. Vaikimine tähendab seda, et antud pool nõustub esitatud seikohtadega (Nordström, 2011, lk 6). Utilitarismi seisukohalt on vaba turg eelduseks inimese õnnele ja seda pole võimalik saavutada läbi plaanimajanduse, mis seab piiranguid inimese käitumisele (Wolff, 1996, lk 162).

Kõikidel turul tegutsevatel osapooltel on täita olulised rollid. Nii rõhutavad vaba turu kaitsjad vahendajate olulisust turul, sest vahendajad on need, kes suudavad kaubad liigutada piirkonnast, kus toimub ületootmine, kohta, kus neid kõige rohkem vajatakse (Wolff, 1996, lk 164). Käesoleva töö kontekstis sattusid kinnitusdetailide kaitsemeetmete kehtestamisel kõige suurema surve alla importijad ja edasimüüjad, sest kaitsemeetmete kehtestamisega lõhuti ära nende senini käigusolev tarneahel. Samuti olid importijatel ja edasimüüjatel lepingulised kohustused oma klientide ees ning lõppkokkuvõttes on importijad ja edasimüüjad üks osa müügivõrgust, mille kaudu toimub toodangu tarnimine lõpptarbijani. Baran toob oma uurimustöös välja, et kaitsemeetmete kehtivuse lõpetamine ei tähenda seda, et import oma endises mahus taastuks, sest riigid, kelle vastu meetmed olid suunatud käituvad ettevaatlikumalt ning ei suuna oma importi suures mahus riiki, kus nende toodetele kehtisid kaitsemeetmed (Baran, 2015). Töö autori hinnangul ei taastu ka toodete enne meetmeid kehtinud

hinnatase, sest importijate ja edasimüüjate ladudest on vaja realiseerida olemasolev kaup, mistõttu hinnakorraldus turul toimub järk-järgult.

Wolffi kirjelduse järgi sisaldab täiuslik mudel kapitalistlikust vabast turust mitut olulist tunnusjoont. Esiteks, tooted toodetakse kasumi saamise eesmärgil, mitte sellepärast, et rahuldada tootja või puudustakannatavate inimeste vajadusi. Teiseks, kõik tooted levitatakse turul vastavalt kehtivatele seadustele nõudluse- pakkumise tulemusena. Kolmandaks, eksisteerib vaba konkurents. Kõik saavad toota ja pakkuda turule mistahes toodet (Wolff, 1996, lk 159).

Utilitarismi põhimõtete kohaselt peab igast vastuvõetud otsusest tulenema maksimaalne kasu maksimaalselt paljudele inimestele. Selleks on oluline, et turg toimiks vabalt ja tõrgeteta- see loob eeldused progressiks ja innovatsiooniks. Nordström toob oma uurimustöös välja selle, et EL-i poolt kehtestatud kaitsemeetmed on kasulikud keskmiselt kahele liikmesriigile ja maksimaalselt viiele, mis seab kahtluse alla avalike huvide testi pädevuse ja vajalikkuse (Nordström, 2011, lk 29).

Käesolevas magistris leetakse, et kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel ei ole EL utilitarismi põhimõtteid järginud- rakendatud kaitsemeetmed kaupade vabale liikumisele ei ole loonud makismaalset kasu, vaid on kahjustanud ühenduse huve. Kaitsemeetmete kehtestamise EL-is käib jätkuvalt suletud uste taga (Nordström, 2011, lk 2) ning alates kaebuse esitamisest komisjonile kuni lõplike meetmete kehtestamiseni nõukogus puudub avalikkusel juurdepääs.

1.3. Lobism

Euroopa Liidu moodustavad 28 iseseisvat liikmesriiki, kes on ühendanud teatava osa oma suveräänsusest, et olla koos tugevamad ja kasutada suuruse eeliseid. Suveräänsuse ühendamine tähendab seda, et liikmesriigid on delegeerinud osa oma otsustusõigusest nende loodud ühistele institutsioonidele. Selline delegeerimine tagab, et otsuseid ühist huvi pakkuvates konkreetsetes küsimustes saaks teha demokraatlikult Euroopa tasandil (Euroopa Komisjon, 2014, lk 3) ning arvesse võetakse võimalikult suurt hulka huvisid (ELL art.3). Lobism on vahend, kus osalised saavad oma huve otsustajatele selgitada ning realiseerub ühelt poolt siseriiklike huvide esindamine ja teisalt utilitaristliku

lahenduse leidmine. Samuti võimaldab see otsustajatel hinnata erinevate osapoolte arvamusi ja seisukohti ning lõppkokkuvõttes teha parim otsus, arvestades liidu huve.

Võib küsida, miks peaks indiviid või eraldi seisev riik liituma organisatsiooniga või riikide grupiga? Peamine põhjus organisatsiooniga liitumisel või mitteliitumisel on utilitaristlik-, kas grupis või organisatsioonis olles saadav hüve ületab liitumisega ja grupis olemisega kaasnevaid kulusid. Põhjuslik loogika on ka selles, et grupi või organisatsiooni poolt väljendatud seisukohad on üldjuhul mõjukamad kui indiviidi omad. Kui põimida omavahel valitsustevahelisuse teooria ja lobism, siis jõuavad huvigruppide soovid kohalikult või sektori tasandil EL-i tasandile, kus vastuvõetud otsuste kaal on suurem ning sellest tulenev hüve on oluliselt suurem kui kohalikul tasandil. Täpselt sama loogika põhised tegutsevad suured üleeuroopalised (antud töös käsitletakse Euroopa Tööstuslike Kinnitusdetailide Instituuti) majandussektori organisatsioonid ja tööstusühinguid, kes esindavad vastava sektori huve. Antud magistritöös käsitletav kaasus on ilmikas näide, kuidas kinnitusdetailide sektor suudab oma nõudmised läbi teda esindava organisatsiooni EL-i tasandil kehtestada.

Ettevõtted ja organisatsioonid kasutavad oma eesmärkide saavutamiseks erinevaid mõjutusvahendeid, muuhulgas lobistide tegevust. Nileseni ja Svendseni järgi on lobismi ulatust Euroopa Liidus raske mõõta- see varieerub ühenduse sees oma intensiivsuse ja väljenduslaadi poolest läbi erinevate poliitikate ja riikide (Nilesen & Svendsen, 2012, lk 187). Foluloy sõnul on lobimine praktikas poliitiliste otsuste mõjutamine lobisti kaudu, kes tegutseb inimese või huvigrupi palvel ning Transparency International definitsiooni järgi on lobitöö: „*igasugune huvigrupipoolne otsene või kaudne suhtlus avalike teenistujate, poliitiliste otsusetegijate või nende esindajatega, et mõjutada avalikke otsuseid*“ (Jaakkola, 2015). Kui eelnõu soosib huvigruppi, siis lobitakse seda propageerimise eesmärgil. Kui huvigrupile vastav ettepanek ei meeldi, siis lobitakse põhjusel, et blokeerida vastav eelnõu (Nilesen & Svendsen, 2012, lk 187).

Lobimine on EL-is praktikas reguleeritud demokraatliku otsustusprotsessi osa, mille kaudu saavad mõne valdkonna või huvi esindajad avaldada arvamust, kuidas tuleks tema valdkonda või huvi käsitlevat avalikku otsust teha. Samas tuleb otsus teha avalikku huvi silmas pidades ning otsustaja peab selgelt põhjandama, kuidas sellise otsuseni jõuti (ELTL art. 5). Otsustusprotsess peab olema läbipaistev ja eetiline. Kui

otsustusprotsessi puhul pole võimalik tuvastada, kelle huvides otsus tehti, tekivad varjatud lobimise kahtlustused ja korrupsioonioht ning sellest tulenevalt kaotavad institutsioonid ühiskonnas usaldust.

Samas erineb erinevate huvigruppide võimekus otsustusprotsesse mõjutada oluliselt. Nielsen järgi on tüüpiliselt tootjad palju tugevamad kui tarbijad ja sellest tulenevalt ka paremini esindatud lobistide poolt (Nielsen & Svendsen, 2012, lk 187-188). Sellega nõustub ka Olson, kelle hinnangul on tootjate majanduslik stiimul lobida palju tugevam kui tarbijatel ning tootjad saavutavad tavaliselt edu maksumaksjate ja tarbijate üle (Olson, 1965). Lobimise edu või ebaedu sõltub kampaania suuruselt, mille kaudu lobiga tegelevad firmad panustavad poliitikas osalejatele (Hillman, 1982). Majanduslikult ratsionaalsed tootjate grupid otsivad poliitiliselt loodud eeliseid, mis väljenduvad turumajanduses tariifide kehtestamises impordile. Isegi kui tarbijad ja maksumaksjad peavad selle tulemusena maksma kinni toote kõrgema hinna, jääb tootjatele alles poliitiline võrgustik, mis annab neile eelise turuga manipuleerimiseks ja vahelesegamiseks (Nielsen & Svendsen, 2012, lk 190). Töö autori hinnangul avaldavad ühenduse tootjad ja neid esindavad organisatsioonid komisjonile pidevat survet, et saavutada läbi lobismi soodsam turupositsioon ning tootjate huvi lobida on seletatav sellega, et võimalik majanduslik tulu ületab lobimisele kulunud kulu.

EL-i eelarve peegeldab lobimise mõju selgelt. Ligikaudu pool 2008. aasta EL-i eelarvest maksti välja põllumajandustoetusteks, samal ajal kui kolmandik eelarvest läks struktuurifondidesse, mis haldavad ebasoodsama asukohaga regioone EL-is (Brandt & Svendsen, 2009). Otsene tootjate surve EL-is on loonud ja säilitanud kõrgete põllumajandustoodete hindade süsteemi, olenemata poliitikute tahest (Moravcsik, 1993, lk 490).

Täpselt samasugust taktikat kasutab Euroopa Liidu terasetööstus. 2016. aasta veebruari seisuga on sektoris käiku lastud 37 Euroopa turu kaitsemeetet ning seitsme Euroopa Liidu riigi ministrid saatsid komisjonile kirja, milles kutsusid terasesektorit rohkem aitama (Äripäev, 2016). On selge, et üksnes kaitsemeetmete kehtestamisega EL-i terasetööstuse kõiki probleeme ei lahendata ning jätkuv lobiorganisatsioonide ja tootjate surve viib lõpuks selleni, et vastav sektor pole iseseisvalt ja ilma kaitsemeetmeteta võimeline eksisteerima ja maailmaturul konkureerima.

Nagu eespool nenditi, on lobismi mõju otsuste vastuvõtmisel praktikas raske määrata, kuid kindel on see, et huvigrupid ja organisatsioonid kasutavad lobiga tegelevaid ettevõtteid oma otsuste läbisurumiseks (Euroopa Parlament, 2015). Lobiga tegelevatel ettevõtetel ja inimestel on sidemed, mille kaudu suudetakse poliitikaid ja otsustusprotsesse mõjutada huvigruppidele ja organisatsioonidele soovitud suunas.

1.4. Olson'i spetsiaalsete huvide teooria

Lobismiga ja valitustevahelisuse teooriaga on seotud Olson'i spetsiaalsete huvide teooria, mis näitab, millised on mobiliseeruvad huvigrupid, kes valitusi mõjutavad ning lobismi vahendeid kasutavad. Oma eesmärkide saavutamiseks tuleb huvigruppidel või sektoril konsolideeruda, kasutada lobismi võtteid inistitutsioonidele surve avaldamiseks, mis lõpptulemusena väljendub praktikas valitustevahelises teoorias huvigruppidele või sektorile vajalike tingimuste kokkuleppimises EL-i tasandil.

Olson'i teooria ütleb, et ühekordse tegevusega ei saa edukalt lahendada ühiseid probleeme. Edu võtmeks ühiste probleemide lahendamisel on ühine pikaajaline ja järjepidev tegevus oma eesmärkide saavutamiseks. (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 356). Selle tõestuseks on EL-i tasandil edukad tööstusorganisatsioonid ja ametiühingud, kes suudavad EL-i tasemel oma sektori huvisid esindada ja kaitsta. Bievre ja Eckhardt on oma uuringus välja toonud ja mõõtnud seda HHI- indeksiga (Hirschman- Herfinadal indeks), et EL-is on kõige edukamalt konsolideerunud värviliste metallide sektor, seejärel terase, laevanduse ja nahktoodete tootmisega tegelevad sektorid (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 346).

Nii näitab Eckhardt'i analüüs, et impordiga konkureerivad firmad, juhul kui nad on vastamisi kindla kaotusega oma sissetulekutes, suudavad ennast poliitiliselt mobiliseerida oluliselt lihtsamalt ja kiiremini kui teised ühiskondlikud grupid. Impordiga konkureerivad sektorid ja firmad, millel on väike kasumlikkus ja kasv, toetavad tõenäoliselt kavandatavaid kaitsemeetmeid. Sektorid ja firmad, mida kaitstakse või on monofunktsionaalsed, millel on krooniline tootmise ülejääk, tsükliline surutis, pikaajaline kahjum või kuhu on tehtud ebamõistlikke investeeringuid, on samuti kaitsemeetmete poolt. Lainevad, kasumlikud ja mitmekülgsed tööstused on kaitsemeetmete kehtestamise vastu (Eckhardt, 2011, lk 967). Kontsentreerunud väike

grupp impordiga konkureerivaid ettevõtteid suudab tavaliselt konsolideeruda oma sektorisse või tööstusharusse, mille nimel grupp võitleb (Eckhardt, Salamon, & Siegfried, 1977). Poliitikad, mis mõjutavad otseselt kaupade või tootmise protsesse, tekitavad tugevaid mobiilseid huvigruppe, samas kui poliitikad, mis koordineerivad makroökonomikat ja avalikku heaolu, loovad hajusaid huvigruppe (Moravcsik, 1993, lk 493).

Samas ei jaga protektsionistlik poliitika ümber tarbijale mõeldud soodustusi kaitstud sektorile, vaid loob negatiivset välismõju, mis hoiab eemal eksportööre potentsiaalsetest turgudest. Sellest tulenevalt on eksportöörid ja välismaised investorid vabakaubanduse pooldajad, mis suurendab nende kasumeid, samas kui impordiga konkureerivad tootjad on vastu vabakaubandusele, sest see kahjustab otseselt nende kasumlikkust. Sama võrdluse saab tuua rahvusvahelises majanduspoliitikas, kus iga valitus otsib kaitset oma tööstusele rahvusvahelisest konkurentsist tuleneva surve eest. Siinkohal tekib autoril küsimus- mis on lõppkokkuvõttes EL kaubanduspoliitika eesmärk, kas läbi protektsionistlike meetmete kaitsta tööstust või läbi vabakaubanduse soodustada konkurentsi, eksporti ja innovatsiooni? Jan Barani uuringust selgub, et kehtestatud kaitsemeetmed ei mõju negatiivselt mitte ainult impordile, vaid ka kohalikule ekspordile ning dumpinguvastastel meetmetel on kaubandusele hävitav mõju (Baran, 2015). Töö autori arvates on just eksport see, mis kasvatab tootlikkust, loob juurde uusi töökohti ja lisandväärtust. Kuid milleks panustada tootearendusse, kui toota saab kaitsemeetmetega kehtivates tingimustes ning vajalik turg tekitatakse impordi väljatõrjumisega liidu turult.

Moravcsik toob välja, et eksportijate surve valitsusele vabakaubanduse arendamiseks ning rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimiseks, sunnib kohalikke tootjaid kohanduma ja efektiivsemalt tootma ja on seeläbi abiks majanduskasvule. Impordiga konkureerivad tootjad toetavad vabakaubandust sellisel juhul, kui koduse turuosa kaotus on kompenseeritav ekspordiga, kontrolliga üle välismaisete tootjate või saades välismaised investeeringuid (Moravcsik, 1993, lk 490, 491). Brenton täheldab, et kaitsemeetmete kehtestamine ei tähenda impordi automaatset vähenemist, vaid efekt saabub teisel aastal pärast meetmete kehtestamist. Veel toob ta välja, et import asendub teistest riikidest pärit impordiga, millele kaitsemeetmed ei kehti ning EL sisene kaubavahetus oluliselt ei muutu (Brenton, 2001). Käesoleva töö autori hinnangul on see seletav sellega, et

kohalik sektor hõivab turul tekkinud tühimiku ning import, millele ei ole kaitsemeetmeid kehtestatud, otsib võimalusi turul positsiooni kindlustamiseks.

Kaitsemeetmetest saavad kõige rohkem kasu kaubandusassotsiatsioonid, kus on suhteliselt vähe ettevõtteid või kus domineerivad mõned suured ettevõtted (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 346). Impordiga konkureerivate ettevõtte võimekus poliitiliselt tegutseda on seostatud sellega, et nende ettevõtete asukohad on geograafiliselt kontsentreeritud. Näiteks keemia, nafta, söe ning jalatsitööstus on geograafiliselt kontsentreeritud vähestesse Euroopa Liidu liikmesriikidesse (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 347). Paljud impordiga konkureerivad sektorid asuvad spetsiifilistes regioonides ja distantsilt üksteisele lähedal, mis annab neile eelise, et grupi liikmed saavad kiiresti omavahel olulist infot vahetada, aga ka seeläbi tõhustada grupi sidusust, parendada koostöö taset ja tahet panustada kollektiivsesse heaolusse. Geograafiline kontsentratsioon lubab madalate kuludega monitoorida ja vajadusel sanktsioneerida neid, kes ei panusta kollektiivsesse heaolusse piisaval määral (Eckhardt, 2011, lk 969). Antud töö kontekstis võib välja tuua kontsentreeritud Itaalia kinnitusdetailide sektori (De Bievre & Eckhardt, 2009) koondumise riigi põhjaossa (Present, 2008, lk 17).

EL-i poliitika kujundamine peab olema läbipaistev ja otsused peavad tuginema faktidele. Komisjon peab järgima poliitikat, mis toob kasu kogu EL-ile tervikuna ning edendab peamiste majandushuvide kõrval Euroopa üldisi standardeid ja väärtusi. EL suudab saavutada need eesmärgid vaid siis, kui ta kõneleb ühel häälel ning tagab, et kõiki EL-i liikmesriike, inimesi ja ettevõtteid koheldakse võrdselt (Euroopa Komisjon, 2015, lk 13). Autori arvates on EL-il sellel teel veel pikk maa minna, arvestades antud töö konteksti ja õiglase kaubanduse määratlust. Teooriad tõestavad, et kaitsemeetmete kehtestamine pole läbipaistev, mõjukad grupid ja lobiorganisatsioonid mõjutavad otuste vastuvõtmist, avalike huvide testi tulemusi ei võeta otsuste tegemisel arvesse, mille tulemusena maksab selle poliitika kinni lõpptarbija.

1.5. Euroopa Liidu siseturu reeglistik ja kaupade vaba liikumine

Euroopa Liidu üheks keskseks ülesandeks on ühtse siseturu ning kaupade vaba liikumise tagamine. Käesolavas peatükis asetatakse dumpinguvastased turu kaitsemeetmed EL eesmärkide, ideaalide ja õiguse üldisesse raamistikku.

„Hästi toimiv integreeritud Euroopa siseturg on olulise tähendusega Euroopa edasise integratsiooni, sotsiaalse ühtekuuluvuse, majanduskasvu ja säästva arengu edendamisel liidus (ELTL art. 27), et luua veelgi tihedam Euroopa rahvaste liit ning ennetada kodanike ja liikmesriikide vahelisi konflikte“ (Euroopa Parlament, 2010, lk 17).

Kaupade vaba liikumise ühtlustamise ja reguleerimisega on Euroopa Liidu siseturul tegeletud alates aastast 1951, kui asutati Euroopa Sõe -ja Teraseühendus. Vaatamata lepingutes sõnastatud ja komisjoni poolt korduvalt korratud eesmärkidele, kehtivad ja kehtestatakse jätkuvalt kaupade vabale liikumisele siseturu piiranguid. Peamiseks õigustuseks on sellisele poliitikale õiglase ja ausa konkurentsi tagamine ühenduse turul (nt Würth AS-i poolt soetatud kaubad EL-is registreeritud ettevõttelt Neofast Agencies & Trading kaasus¹⁴), kuid alati tekib sellisel juhul küsimus, kas komisjon järgib turu reguleerimisel proportsionaalsuse põhimõtet (ELTL art. 5), mis tähendab, et rakendatud meetme sisu ega vorm ei või minna aluslepingute eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale. ELTL-i art. 173 lg. 1 sätestab- *„Liit ja liikmesriigid tagavad liidu tööstuse konkurentivõimelisuseks vajalikud tingimused. Sel eesmärgil ning kooskõlas avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemiga püüavad nad:*

- kiirendada tööstuse kohanemist struktuurimuudatustega;*
- ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks algatuslikkust ja ettevõtjate, eriti väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete arengut kogu liidu ulatuses;*
- ergutada sellise keskkonna tekkimist, mis soodustaks ettevõtjatevahelist koostööd;*
- edendada innovatsiooni, teadusuuringute ja tehnoloogia arendamise poliitika tööstusliku potentsiaali paremat ärakasutamist.“*

---

¹⁴ Haldusasi 3-14-52634 AS Würth ja Alpi Eesti OÜ kaebus Maksu – ja Tolliameti 29.09.2014 maksuotsuse nr 12.2-3/025213-7 tühistamiseks.

Euroopa Liidu turg oma 500 miljoni potentsiaalse kliendiga ja liberaalse ligipääsuga on atraktiivne kõikidele osapooltele. Vastavalt (ELTL art. 26 lg.2) kohaselt: „*Siseturg hõlmab sisepiirideta ala, mille ulatuses tagatakse kaupade, isikute, teenuste ja kapitali vaba liikumine vastavalt aluslepingute sätetele.*“ WTO andmete järgi on EL kaupade ja teenuste ühises arvestuses maailma suurim eksportija ja importija, kõige suurem välismaiste otseinvesteeringute tegija ja kõige tähtsam välismaiste otseinvesteeringute sihtkoht (WTO, 2015). See teeb EL-ist suurima kaubanduspartneri ligikaudu 80 riigile ja tähtsuselt teise partneri veel 40 riigile (Euroopa Komisjon, 2015, lk 1).

Euroopa Liit on endale eesmärgiks võtnud kaubanduspoliitika tõhustamise ja selle üleilmse kaubandussüsteemiga sidumise (Euroopa Komisjon, 2015, lk 3). See tähendab, et EL kaubanduspoliitika peaks järgima avatud turu poliitikat ning aktiivset vabakaubandus- ja investeerimispoliitikat. See peaks omakorda tagama majanduskasvu. EL on vabakaubanduse eestkõnelejaks ka WTOs- tänaseks on kaetud ligemale enam kui kolmandik EL kaubandusest (*Ibid.*)

ELTL-i art. 32 kohaselt tuleb kaubanduspoliitikas juhinduda: a) „*vajadusest edendada liikmesriikide ja kolmandate riikide vahelist kaubandust*; b) *konkurentsitingimuste arengust liidu piires niivõrd, kuivõrd see parandab ettevõtjate konkurentsivõimet*; c) *liidu nõuetest toorainega ja pooltoodetega varustamise suhtes; seoses sellega kannab komisjon hoolt, et valmistoodete puhul välditaks konkurentsitingimuste kahjustamist liikmesriikide vahel*; d) *vajadusest vältida tõsiseid häireid liikmesriikide majanduses ning tagada tootmise ratsionaalne areng ja tarbimise laienemine liidu piires.*“

Seega, sõltumata sellest, kas kaubanduses toimuvad kahepoolsed läbirääkimised, regionaalsed või mitmepoolsed läbirääkimised, „kõneleb ühel häälel“ Euroopa Liidu eest Euroopa Komisjon (Meunier & Nicolaidis, 2010, lk 283). Komisjoni roll on tegutseda ühiste eesmärkide ja vajaduste toetuseks, sõltumata liikmesriikide valitsustest (ELTL art. 17). Komisjonil on tulenevalt aluslepingutest ka oluline roll ühenduse kaubanduse kaitsemeetmete uurimiste algatamistel, nende nõuetekohasel läbiviimisel, kaitsemeetmete kehtestamisel ning nende kehtetuks tunnistamisel (ELTL art. 207).

Lissaboni lepinguga seoti kaubanduspoliitika Euroopa Liidu välispoliitikaga, mistõttu on kaubanduspoliitika nüüd lahutamatu osa välispoliitikast (Meunier & Nicolaidis, 2010, lk

295). Vastavalt ELTL-i art-le. 206 „aitab liit ühistes huvides kaasa ülemaailmse kaubanduse harmoonilisele arengule, rahvusvahelises kaubanduses ja välismaiste otseinvesteeringute suhtes kehtivate piirangute järkjärgulisele kaotamisele ning tolli- ja muude tõkete vähendamisele.“ Sellise poliitika ilmekamaks näiteks on Euroopa Liidu ja Lõuna-Korea vaheline vabakaubandusleping. Komisjon peab ise seda lepingut silmapaistvamaks kaubanduskokkuleppeks, mida EL on kunagi sõlminud, sest lepingu järgi kaotatakse viie aasta jooksul ligi 99% mõlema poole tollimaksudest ja selles käsitletakse ka mittetariifseid tõkkeid (Euroopa Komisjon, 2015, lk 5). Töö kirjutamise hetkel mais 2016, toimuvad läbirääkimised Euroopa Liidu ja USA vahel Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse ehk TTIP üle (Välisministeerium, 2016).

Euroopa Komisjon viitab tihti sellele, et proteksionistlike meetmete juurde jäämine ei ole kasulik- majanduse avamine kaubandusele ja investeeringutele toob tootlikkuse kasvu ja erainvesteeringud; nendega kaasnevad ideed ja uuendused, uus tehnoloogia ja parimad teadusuuringud. See on kokkuvõttes alanavate hindade ja laiemate valikuvõimaluste tõttu kasulik ka tarbijatele. Ka edendavad väiksemad kulud ja suurem sisendite valik otseselt EL-i ettevõtjate konkurentsivõimet nii kodus kui ka võõrsil. (Euroopa Komisjon, 2015, lk 2). Seega on komisjon nõus utilitaristliku lähenemisega, mille kohaselt tõelise ühtse turu loomiseks tuleb eemaldada vaba liikumise piirangud ja konkurentsivastased tavad või vähendada neid tasemele, mis loob keskkonna innovatsiooniks ja investeeringuteks (Euroopa Komisjon, 2014, lk 11). Vastavalt regulatsioonile, mille kohaselt tuleb edendada kolmandate riikidega kaubandussuhteid, on komisjon ja nõukogu käitunud antud töö kontekstis vastupidiselt ja piiranud nii HRV-st kui ka Malaisiast kaupade importi liidu turule.

ELTL art.-d 34-36 reguleerivad kaupade igasugust vaba liikumist sh ka importi ja eksporti. Hõlmatud on kõik olemasolevad kaubad, millel on majanduslik väärtus: „kaupadena asutamislepingu tähenduses tuleb mõista tooteid, mida saab rahas hinnata ja mis võivad iseenesest olla kaubanduslike tehingute esemeks“ (Euroopa Komisjon, 2010). ELTL-i art. 34 reguleerib liidusisest importi ja keelab liikmesriikidevahelised „koguselised impordipiirangud ja kõik samaväärse toimega meetmed.“ ELTL-i art. 35 reguleerib ühest liikmesriigist teise toimuvat importi ja sellega on keelatud „liikmesriikidevahelised koguselised ekspordipiirangud ja kõik samaväärse toimega

meetmed. “ ELTL-i art. 36 näeb erandid siseturuvabadustest, mida võib piirata vaid siis, „kui need on õigustatud kõlbluse, avaliku korra või avaliku julgeoleku seisukohalt; inimeste, loomade või taimede elu ja tervise kaitsmiseks; kunstilise, ajaloolise ja arheoloogilise väärtusega rahvusliku rikkuse või tööstus – ja kaubandusomandi kaitsmiseks. “

Siseturu üheks osaks on EL ühtne kaubanduspoliitika, mida reguleerib ELTL-i viienda osa teine jaotis artikkel 207 lõige 1, mis ütleb, et: *“Ühine kaubanduspoliitika rajaneb ühtsetel põhimõtetel, eriti mis puutub tariifide muutumise, kauba- ja teenustevahetusega ning intellektuaalomandi kaubandusaspektidega seotud tolli- ja kaubanduskokkulepete sõlmimise, välismaistesse otseinvesteeringutesse, liberaliseerimismeetmete ühtlustamise, ekspordipoliitikasse ning kaubanduse kaitsemeetmetesse, näiteks meetmetesse, mida võetakse dumpingu või subsiidiumide puhul.“* Ühtne turg ei ole võimalik konkurentsita; vaid nii on tagatud, et ettevõtted konkureerivad teineteisega õiglastel alustel. Konkurents turul loob tarbijatele rohkem valikuid, mille tulemusena alanevad hinnad ja paraneb kaupade ja teenuste kvaliteet. Tarbijate teadlikud otsused tugevdavad seeläbi ühtset turgu ning soodustavad konkurentsi, innovatsiooni ja majanduskasvu (Euroopa Komisjon, 2014, lk 6, 9).

Reaalsuses ristuvad ühenduse tootjate, ühendusse eksportijate ja importijate huvid, mis tekitavad erinevate huvigruppide vahel olukorra, kus oma turupositsiooni säilitamiseks või kindlustamiseks kasutatakse kõikvõimalikke vahendeid, mh lobismi, Olson'i spetsiaalsete huvide teooriast ja valitustevaheliuse teooriast tuntuid võtteid ning dumpingut endale soodsate otsuste tagamiseks. Kaupade vaba liikumise piiramine või lubamine on üks paljudest mõjutusviisidest, mis annab või võtab eelise turul tegutsemiseks. Antud töö kontekstis on selleks HRV-le kehtestatud dumpinguvastased tollimaksud. Sellest tulenevalt peab EL ja eriti komisjon tagama, et ühis-Euroopa hüve on tähtsam üksiku liikmesriigi või huvigrupi omast ning kaupade vaba liikumise lubamise või piiramise otsuste tegemine peab põhinema objektiivsetel tõenditel mitte subjektiivsetel hinnangutel ja arvamustel. Kõikide meetmete kehtestamise juures peab meeles pidama EL-i eesmärke, milleks on vaba turg ning õiguse üldpõhimõtteid, ennekõike proportsionaalsust.

1.5.1. Euroopa Liidu siseturu konkurentsireeglite ja õigusaktide ühtlustamine

EL-i üheks eesmärgiks on kõrvaldada liikmesriikidevahelised kaubandustõkked ja parandada toodete vaba liikumist (ELTL-i art. 114). Seega on liikmesriikidel selgesõnaliselt keelatud piirata nõuetele vastavate kaupade vaba liikumist rohkem kui lubatud liidu õigusaktides. Liidu ühtlustamisõigusakte rakendatakse uute toodete suhtes, samuti kolmandatest riikidest imporditud kasutatud toodete suhtes nende esmakordsel sisenemisel Euroopa Liidu turule (Euroopa Komisjon, 2015, lk 17, 20). Nii peavad kõik tooted turule laskmise ajal vastama kohaldatavatele liidu ühtlustamisõigusaktidele päritolust sõltumata. Liikmesriikide kohustuseks on seega jäänud turujärevalve, mille kaudu tagatakse, et turul on ainult ohutud ja nõuetele vastavad tooted.

Samas peab kogu teisene õigus olema kooskõlas EL kaubanduspoliitika utilitaristlike eesmärkidega ning vaba turu põhimõtetega ja tagama turgude parema toimimise. Peamiseks eesmärgiks peaks olema tagada, et kõik erinevad ettevõtted saaavad Euroopa Liidu siseturul konkureerida vastavalt oma seisundile ausalt ja võrdsetel alustel.

Tähele tuleb panna ka, et kaubandustõkked mõjutavad ja nende tõttu kannatavad eelkõige väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (Euroopa Komisjon, 2010, lk 8). Ka on komisjon välja toonud, et sellised ettevõtjad eelistavad tegutseda pigem üksikutes liikmesriikides, mitte kogu siseturul, sest neil on keeruline täita riikide erinevaid toodetele kehtivaid tehnilisi nõudeid, samuti lahknevad erinevates liikmesriikides jaemüügi- ja hinnaeeskirjad (*ibid*). Siseturu nõuete ühtlustamine ei ole veel siiski absoluutne- on palju sektoreid, mis lubavate piirangute tõttu on erinevalt reguleeritud. Erinevad on ka riikide reaalsed turuolukorrad. Töö autori hinnangul seisneb põhiline probleem selles, et seadusloome ei suuda sammu pidada tehnika, toodete ja pakutavate teenuste kiire arenguga, mistõttu liidusiseseid regulatsioone veel ei ole või ei reguleeri need turul müüdavaid tooteid ja pakutavaid teenuseid. Ühenduse eeskirjade muutmine paremaks ja lihtsamaks on keerukas ülesanne, sest õigusaktide eesmärk on edendada kaupade vaba liikumist, kui ka kaitsta omavahel konkureerivaid huve (Euroopa ühendused, 2006). Antud töö kontekstis ja autori isiklikule kogemusele tuginedes võib väita, et liidu regulatsioonid ja nõuded kinnitusdetailidele lähevad aasta-aastalt keerukamaks, asjaajamine on muutunud bürokraatlikumaks ning järevalve tõlgendused

on tihti vastukäivad. Praktikas on esinenud juhtumeid, kus ettevõtted kasutavad oma toodete turustamiseks lobismi ning kasutatud tooted ei vasta projektides nõutule.

Proportsionaalsuse põhimõtet jälgides kasutab EL õigus siseturu reguleerimiseks võimalikult vähesekskuivaid meetmeid. Üheks selliseks meetmeks on vastastikune tunnustamine. Tulenevalt sellest võib ühes liikmesriigis seaduslikult toodetud ja turustatud toodet müüa teistes liikmesriikides. Euroopa Liidu Kohtu kohtupraktikast¹⁵ tulenevad järgmised põhimõtted:

- „Ühes liikmesriigis seaduslikult toodetud või turustatud tooted peaksid liikuma vabalt kogu ühenduse turul, kui need vastavad samasugusele kaitsetasemele, kui on kehtestatud sihtliikmesriigis.
- Liidu ühtlustamisõigusakti puudumise korral on liikmesriigil õigus kehtestada oma territooriumil õigusakte, järgides aluslepingust tulenevaid eeskirju kaupade vaba liikumise kohta ja mittediskrimineerimise põhimõtet (ELTL-i art-d 34-36).
- Riikide õigusaktide vahelistest erinevustest tulenevad tõkked vabale liikumisele on lubatud üksnes juhul, kui riigi meetmed a) on vajalikud kohustuslike nõuete täitmiseks; b) täidavad õiguspärast eesmärki, mis õigustab kaupade vaba liikumise põhimõtete eiramist; c) on selle õiguspärase eesmärgi seisukohalt põhjendatud ja d) proportsionaalne taotletavate sihtidega“ (Euroopa Komisjon, 2015, lk 8).

Vastastikust tunnustamist kasutatakse toodete suhtes, mida liidu ühtlustamise õigusaktid ei kata, või toodete selliste aspektide suhtes, mida sellised õigusaktid ei reguleeri. Vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaselt eksisteerivad siseturul koos erinevad riiklikud tehnilised eeskirjad, kuid liikmesriik ei või keelata oma territooriumil toodete müüki, mis on seaduslikult toodetud ja/või turustatud mõnes teises liikmesriigis (lubatavad erandid on sätestatud ELTL-i art.-s 36). Vastastikuse tunnustamise põhimõtete rakendamise peamiseks praktiliseks takistuseks on olnud õiguskindluse

---

¹⁵ Põhimõtte tulenes Euroopa Kohtu 20. veebruari 1979. aasta Cassis de Dijon'i otsusest (kohtuasi 120/78: Rewe-Zentral (EKL 1979, lk 649)) ja see pani aluse uuele arengusuunale kaupade siseturul. Kui alguses seda selgelt Euroopa Kohtu praktikas ei mainitud, siis nüüd on seda täielikult tunnustatud (vt nt kohtuasi C-110/05, komisjon v. Itaalia, [2009] EKL I-519, punkt 34).

puudumine tõendamiskohustusega seoses. elle lünga täitmiseks võeti vastu määrus (EÜ) nr 764/2008¹⁶.

Komisjoni hinnangul on ühtset turgu hõlmavad EL õigusaktid ettevõtjate halduskoormust vähendanud 25% (Euroopa Komisjon, 2014, lk 9). Näiteks CE- märgise või märgistusega toodete puhul tagab tootja, et toode vastab kõigi asjakohaste direktiivide nõuetele ja seda võib kõikjal EL-s müüa (Euroopa Komisjon, 2014, lk 11). Liidu valdkondlikud ühtlustamisaktid, millega nähakse ette CE-märgise kinnitamine, lähtuvad enamjaolt määruse (EÜ) nr 765/2008¹⁷ ja nõukogu otsuse nr 768/2008/EÜ¹⁸ põhimõtetest.

Ka EL turul kaubeldavad ehitustooted peavad vastavalt nõukogu määrusele (EL) 305/2011¹⁹ kandma CE-märgist, et tõhustada nende vaba liikumist siseturul. Kohane CE-märgis näitab siin toote toimivust (Euroopa Komisjon, 2015, lk 49) ja võimaldab pääseda Euroopa turule, et müüa oma tooteid neid muutmata või uuesti testimata ning on kogu vastavushindamist hõlmava protsessi tulem, mis näitab, et: „*tootja on deklareerinud toote vastavust liidu ühtlustamisõigusaktidele*“ (ibid.).

Toodete järelvalveks on turujärelevalveasutustel võimalik saada toote kohta teavet EL-i vastavusdeklaratsiooni ja tehniliste dokumentatsioonide kaudu. Need peavad järelvalvele kättesaadavaks tegema tootja, liidus asuv volitatud esindaja või importija,²⁰ tõendades toote vastavust vastavate sertifikaatidega. Vastav nõudmine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, võttes arvesse vajadust kaitsta inimeste

---

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 764/2008, 9. juuli 2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ, ELT L 218, 13.8.2008, lk 21—29. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008R0764>

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 765/2008, 9. juuli 2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93, ELT L 218, 13.8.2008, lk 30—47. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008R0765>.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 768/2008/EÜ, 9. Juuli 2008, toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ, ELT L 218, 13.8.2008, lk 82—128. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008D0768>.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 305/2011, 9. märts 2011, millega sätestatakse ehitustoodete ühtlustatud turustustingimused ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/106/EMÜ, ELT L 88, 4.4.2011, lk 5—43. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32011R0305>.

²⁰ „*Otsuse nr 768/2008/Eü mooduli B kohaselt peavad ka teavitatud asutused esitama liikmesriikidele, Euroopa Komisjoni või teiste teavitatud asutuste taotlusel tehnilise dokumentatsiooni koopia.*“

tervist, ohutust jt kohaldatavate liidu ühtlustamisõigusaktidega ette nähtud avalikke huve ning hoiduda ettevõtjate asjatust koormamisest (otsus nr 768/2008/EÜ).

Impordi asjakohane kontroll EL välispiiril on parim viis, et hoida ära kolmandatest riikidest imporditud mittevastavate või ohtlike toodete laskmist liidu turule. Nii kohustatakse määruse nr 765/2008 art. 27 lõikega 2 tolli- ja turujäreelvalveametnikke koostööd tegema - koostöökohustus on kirjas ka ühenduse tolliseadustiku artiklis 13²¹.

Kokkuvõttes võib kaupade vaba liikumist piirata nii siis, kui kaup ei vasta asjaomastes õigusaktides sätestatud nõuetele, kui ka nõuetele vastavuse korral, kus õiguslikud nõuded ei hõlma kõiki kaubaga seotud ohte. Seega ei taga vastastikune tunnustamine ega ka määruse kohaldamine lõppkokkuvõttes veel seda, et kaubad ühtsel turul vabalt liiguksid.

1.6. Lubatud siseturu kaitsemeetmed

Nagu enamikul teistel importivatel majandustel, on ka EL-il kaubanduse kaitsevahendite süsteem, mida reguleerib üdine tolli- ja kaubanduskokkulepe (General Agreement on Tariffs and Trade ehk GATT²²), mille eesmärgiks on globaalsete tollibarjääride vähendamine ning osalisriikide kaitsmine kaubandusliku diskrimineerimise eest. GATT-i reformiti 1993. aastal, mil see ning nimetati ümber GATT 1994.²³ Marrakeši lepingu alusel laiendati ja institutsionaliseeriti GATT 1995. aastal WTO-ks, mille üheks lepinguliseks osaks on GATT 1994. WTOs esindab liidu liikmesriike Euroopa Komisjon või õigem oleks öelda, et liidu liikmesriigid on WTOs esindatud nii iseseisva riigina kui ka Euroopa Liidu liikmesriigina, keda omakorda esindab komisjon.

Dumpinguvastaste- (GATT artikkel VI), subsiidiumivastaste- (GATT artikkel XVI) ja kaitsemeetmetega (GATT artikkel XIX) kaitseb EL oma tootjaid ebaõiglase kaubanduse ja subsideeritud impordi eest ning märgatavate nihete eest kaubavoogudes (Stoll, World Trade Organization (WTO), 2014).

---

²¹Nõukogu määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik, 12. oktoober 1992, EÜT L 302, 19.10.1992, lk 1—50. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31992R2913>

²² Üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe (GATT 1947). Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/79335>

²³ 1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe. Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/79336>

2006. aastal avaldas Euroopa Komisjon senisele kaubanduse kaitsevahendite kasutamise kogemusele tugineva Rohelise raamatu „Euroopa kaubanduse kaitsevahendid muutuvast globaalses majanduses (Euroopa Komisjon, 2006).“ Raamatus on selliste meetmetega seotud küsimused jagatud järgmisteks teemavaldkondadeks: a) „*kaubanduse kaitsevahendite roll muutuvast globaalses majanduses*; b) *mitmesuguste Euroopa Liidu huvide tähtsus kaubanduskaitset käsitlevates uurimistes*; c) *kaubanduskaitset käsitlevate uurimiste algatamine ja korraldamine*; d) *kaubanduse kaitsevahendite vorm, ajastamine ja kestus*; e) *kaubanduskaitset käsitlevate uurimiste läbipaistvus ning f) kaubanduskaitset käsitlevate uurimiste institutsionaalne struktuur.*“ (Euroopa Komisjon, 2006, lk 3).

Praktiliselt kehtestatakse kaubanduse kaitsemeetmed enamjaolt siseriiklike tootjate kaitseks, et vältida tööpuudust, võimaldada mingil tööstusharul soodustingimustes tugevnedast või strateegilise tähtsusega, kuid maailmaturu konkurentsist kahjumit andva tootmise säilitamiseks (Vermulst, 2009). Ajalooliselt on EL-is kaitsemeetmete kehtestamist põhjendatud kõigi eelnimetatud teguritega. Samal ajal on Euroopa poliitikud nõustunud majandusteadustes valitseva utilitaristliku seisukohaga, et kaitsemeetmed õnnestavad heaolu ning kinnitanud soovi vähendada vastastikku kasulike kokkulepetega maailmaturul kaubandustõkkeid (Palk, Made, Simpson, & Jaansalu, 2004, lk 73).

Rahvusvahelise kaubandussüsteemi toimimise jaoks on ülimalt tähtis turuosaliste enda siseregulatsioon ja kokkulepete järgimine. Kaubanduse kaitsevahendid parandavad ebaõiglase konkurentsi rahvusvahelist kaubandust moonutavat mõju (Euroopa Komisjon, 2006, lk 2). Samas moodustavad kaubanduse kaitsemeetmed osa WTO eeskirjadest ning on osa laiemast arusaamast, et kauplemine võrdsetel alustel avatud turgudel on võimalik tingimusel, kui seda toetavad ühtsed reeglid (Euroopa Komisjon, 2010, lk 1).

Kui WTO liikmesriigid ei jõua omavahel kaitsemeetmete kehtestamises kokkuleppele, on organisatsiooni liikmetel alati võimalik vastav otsus WTO vaidluste lahendamise organis vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe²⁴

---

²⁴ Vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe.
Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/79300>

kohaselt vaidlustada. Leppe art. 3 punkt 2 kohaselt on WTO vaidluste lahendamise süsteemi eesmärk kaitsta liikmete lepingulisi õigusi ja kohustusi ning selgitada lepingute sätteid rahvusvahelise avaliku õiguse tõlgendamise tavareeglite kohaselt. VLO soovitude ja otsustega ei või suurendada ega vähendada õigusi ega kohustusi. Lisaks sätestab lepingu art. 21 punkt 1, et VLO soovitude või otsuste viivitamatu järgimine on oluliselt tähtis, et tagada vaidluste tulemuslik lahendamine kõigi liikmete hüvanguks (Stoll, 2014). Niisamuti toimis ka Euroopa Liit, kes arvestas EL ja HRV vahelises vaidluses tehtud VLO otsust ja tunnistas määrusega 91/2009 kehtestatud dumpinguvastased tollimaksud kehtetuks.

Järgnevalt antakse ülevaade kaubanduse lubatud kaitsemeetmetest ja nende kriteeriumitest, nende kehtestamisega seotud protsessist ja uurimistest ning neid puudutavate vaidluste lahendamisest.

1.6.1. WTOs lubatud dumpinguvastased meetmed, subsiidiumivastased meetmed ja kaitsemeetmed

Rahvusvaheline kaubandusõigus tunnustab kolme erinevat liiki kaubanduse kaitsemeetmeid (Ohler, 2012). Nendeks on: dumpinguvastased meetmed, subsiidiumivastased meetmed ja kaitsemeetmed. Kui kahte esimest meetet kasutatakse ebaausate kaubandustavade vastu, siis kaitsemeetmete eesmärgiks on pakkuda importiva riigi tootmisharule impordi ootamatu ja märkimisväärse kasvu puhul aega kohanemiseks. Lisaks on EL-il olemas proaktiivsed vahendid, mis lubavad väike- ja keskmise suurusega ettevõtetal esitada kaebus Euroopa Komisjonile kui nad tunnevad, et nad puutuvad kokku kaubandustõketega kolmandate riikide turgudele sisenemisel (Meunier & Nicolaidis, 2010, lk 283).

Dumpinguvastased eeskirjad on enim kasutust leidnud kaubanduse kaitsevahend Euroopa Liidus ning tegemist on meetmega, mille mõjuga tegeleb ka käesolev magistritöö. Dumpinguga on tegemist juhul, kui toote eksporthind on väiksem kui toote hind tootja või eksportija riigis. Dumping kahjustab nii EL-i tootjaid kui ka tootjaid kolmandates riikides, kes konkureerivad omavahel EL-i turule pääsemisel. Tüüpilised dumpingut põhjustavad turumoonutused on järgmised: *„märkimisväärsed tariifsed ja mittetariifsed tõkked, konkurentsieeskirjade ebapiisav jõustamine,*

ekspordimaksuvabastused, kunstlikult madalad tooraine ja/või energiahinnad“ (Euroopa Komisjon, 2006, lk 4). Kaubanduse kaitsemeetmed peavad olema ajutised.

Nõukogu määruse 384/96 kohaselt kehtestatakse dumpingu- ja subsiidiumivastased meetmed tavaliselt viieks aastaks võimalusega neid läbivaatamise alusel uuesti pikendada täiendava(te)ks perioodi(de)ks (p.18).

Dumpinguvastast meetet kasutatakse praktikas tollimaksu kujul, mille eesmärgiks on: „*tasakaalustada dumpinginnaga impordi kahjustav mõju ning taastada turul aus konkurents.*“ (Euroopa Komisjon, 2010, lk 6). Meede baseerub dumpingumarginaalil, mis saadakse ekspordihinna ja normaalväärtuse võrdlemisel- võrdlus põhineb identsete või võrreldavate tooteliikide vahel. *Normaalväärtuseks peetakse toote siseturul müümise hinda või tootmishinda (ibid.).*

Kaitsemeetmed võib kehtestada juhul, kui ettenägematu, suur ja järsk impordikasv mõjutab tootmisharu negatiivselt. Sellisel juhul lubavad WTO ja Euroopa Liidu eeskirjad impordile lühiajalisi piiranguid seada, et anda tootmisharule ajutist leevendust impordisurvega toimetulemiseks ja impordiga vajalike muudatuste läbi viimiseks. Nii kaasneb kaitsemeetmetega alati restruktureerimise kohustus.

Majanduses ei olda kaubanduse kaitsevahendite majandusliku põhjendatuse suhtes ühel meelel. Nii väidetakse ühelt poolt, et kaubanduse kaitsevahendid on vajalikud, sest puuduvad rahvusvaheliselt kokkulepitud konkurentsieeskirjad (Hindley, 2007, lk 3). Teisalt usutakse, et riigi üldist heaolu silmas pidades ei saa kaubanduse kaitsemeetmeid õigustatuks pidada (Rutkowsky, 2007, lk 100). Kolmandad leiavad, et meetmeid võivad vääralt kasutada tööstussektorid, kelle eesmärk on kaitsta end konkureerivate importtoodete eest (Eckhardt, 2011, lk 967). Neljandad aga väidavad, et dumpinguvastased meetmed on õigustatud ainult siis, kui kolmanda riigi eksportija oma riigis puuduvad konkurentsieeskirjad (Eckhardt, 2011, lk 978) või neid rakendatakse ebapiisavalt (Euroopa Komisjon, 2006, lk 5).

Käesoleva töö autori arvamus kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamise osas ühtib nende majandusteadlaste omadega, kes väidavad, et kehtestatud meetmeid kasutavad ära tööstussektorid, kes ei suuda toime tulla konkureeriva impordiga. Seda illustreerib ilmekalt ka käesoleva töö keskmes olev EL-i terasesektor, mis ilma toetuste ja

kaitsemeetmeteta maailmaturul enam konkureerida ei suuda. Kaitsemeetmete ebavajalikkust kinnitab ka Norström oma uuringus, kus tuuakse välja, et kaitsemeetmed on kasulikud keskmiselt kahele ja maksimaalselt viiele liikmesriigile (Nordström, 2011, lk 29). Kaitsemeetmete kehtestamine ei ole pikas perspektiivis jätkusuutlik tegevus ning ilma sektori restruktureerimiseta pole probleeme võimalik lahendada.

1.6.2. Uurimise algatamine ja kaitsemeetmete kehtestamise tingimused

Kaitsemeetmete kehtestamisele peab eelnema põhjalik siseturu ja välisturu analüüsimine; EL-is viib nii uurimist kui ka meetmete endi kehtestamist läbi Euroopa Komisjon. Kaubanduse kaitsemeetmetega seotud uurimine algatatakse tootmisharu kaebuse alusel või uurimisasutuse enda algatusel; seda reguleerib Nõukogu määrus 384/96. Määruse art. 5 punkt 4 kohaselt peavad kaebuse esitajad esindama valdavat osa omamaisest tootmisest ning uurimist ei algatata, kui kaebust selgesõnaliselt toetavate ühenduse tootjate arvele langeb vähem kui 25 % ühenduse tootmisharu samasuguse toote kogutoodangust. Uurimine hõlmab nii turuolukorra üldist analüüsi kui ka turuolukorra mõju konkreetsetele ettevõtetele. Seega on oluline, et negatiivset mõju tunnetab suur osa sektori ettevõtetest. Samas ei pea uurimisse kaasama kõiki ettevõtteid - algmääruse art. 4 punkt 1 a järgi võib kehtivate nõuete hindamisest kõrvale jätta ettevõtted, kes väidetakse dumpingtoodet nii toodavad kui ka impordivad. See vähendab oluliselt nende äriühingute arvu, kelle toetus kaebusele on vajalik, ning jätab välja äriühingud sh ka näiteks suure osa importijaid, kes võiksid kaebuse vastu olla. Kaebus esitatakse tööstuse poolt komisjonile otse või läbi oma valitsuse; sellisena on juba uurimise algatamisel näha selgeid viiteid lobismile ja valitsustevahelisusele. Juurdluse viib läbi komisjon, konsulteerides selleks liikmesriikidega. Komisjoni pädevuses on vastavalt määrusele ((EÜ) nr. 384/96 art. 5) nii algatada juurdlust kui ka vajalike tõendite puudumisel sellest keelduda.

Dumpingu kehtestamisel peab komisjon hindama, kas dumping on kahjustanud vastavat uurimise all olevat sektorit või mitte ning seda, kas kehtestatavad dumpinguvastased tollimaksud on kooskõlas avalike huvidega. Avalike huvidega kooskõlas olemine tähendab, et komisjon peab arvesse võtma dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamisel seda, kuidas mõjutavad need a) kaebuse esitanud sektorit; b) edasimüüjaid ja nende tegevusliite; c) impordi kasutajaid ja neid esindavaid tegevusliite

ning d) lõpptarbijat. Bievre ja Eckhardt väidavad, et avalike huvide testi pole peaaegu mitte kunagi kasutatud dumpinguvastaste meetmete tagasilükkamiseks. Kui komisjon on tuvastanud ja tõestanud kahju, eeldatakse automaatselt, et kaitsemeetmed kehtestatakse lähtuvalt avalikest huvidest (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 343). Meetmed võib kehtestada ainult siis, kui need ei ole vastuolus avalike huvidega, st, et meetmed ei tekita majandusele rohkem kahju võrreldes sellest tuleneva kasuga.

Lisaks on vaja täiendavalt kindlaks teha, kas kõnealusel impordil on negatiivne mõju omamaise tootmisharu majanduslikule olukorrale, st, et on tekkinud kahju. Uurimist teostavad asutused peavad tõestama, et impordi ja kahju vahel valitseb põhjuslik seos. „*Tootmisharu kannab kahju, kui tema majanduslik olukord halveneb*“ (Euroopa Komisjon, 2010, lk 7). Põhjuslikku seost saab antud kontekstis käsitleda utilitaristlikult sest, et kõnealune import on põhjustanud omamaisele tootmisharule kahju. Tavaliselt on see tingitud sellest, kui import on suurenenud ning omamaine tootmine ja müük on samal ajal vähenenud (*ibid.*).

Komisjon ei vaja liikmesriikide toetust ja tal on autonoomia, et algatada kaitsemeetmete kehtestamise protseduur. Nõukogu hääletab lihthälteenamusega dumpingu -ja subsidiiumivastaste meetmete kehtestamise poolt või vastu. Erapooletud hääled loetakse otsust toetavaks. Kaitsemeetmete kehtestamine nõuab aga liikmesriikide kvalifitseeritud enamuse toetust ((EÜ) nr. 384/96 art. 9).

Kaitsemeetmeid võib kehtestada vastavalt algmäärustele ainult siis, kui kolme peamise tingimuse täitmine on tõendatud: „*i) kui toimub dumpinghindadega import, subsideeritud import või kui on toimunud impordi järsk suurenemine; ii) kui omamaine tootmisharu kannab kahju; iii) kui eksisteerib põhjuslik seos, mis tõestab, et kahju tuleneb impordist, mitte muudest teguritest*“ (Euroopa Komisjon, 2010, lk 7).

Euroopa Liidu dumpinguvastane reeglistik näeb ette, et EL ei sekku uurimisprotsessi ja uurimine tuleb lõpetada, kui dumpingumarginaal moodustab ekspordihinnas arvestatuna alla 2 %, ehk miinimumtaset (määrus 384/96 art. 9). Menetlust ei algatata ka Euroopa Liit riikide vastu, kelle impordi osakaal EL-i turul on väiksem kui 1% (määrus 384/96 art. 5).

Kokkuvõtteks võib nentida, et dumpingu tolereerimine ei ole kooskõlas EL-i väärtuste ning sisuliselt ka pikaajaliste majandushuvidena, sest kaitsemeetmete kehtestamine mõjub pärssivalt impordile ning antud töö kontekstis ka sektori ekspordile. Tasakaalu leidmine vabakaubanduse ja õiglase kaubanduse vahel on ülioluline. Selleks on vajalikud selged juhised, mis aitaksid kaubanduse kaitsemeetmeid õigel ajal ja kohas rakendada.

Ka komisjon on Rohelises raamatus välja toonud konflikti kaitsemeetmete kehtestamisel tootjate ja importijate vahel, kus viimased väidavad: „*et ühenduse huvide analüüs soosib liialt EL-i tootjaid ega võta piisavalt arvesse meetmete mõju nende importijate huvidele, kes on oma tootmise EL-ist osaliselt välja viinud*“ (Euroopa Komisjon, 2006, lk 7). Samuti on probleemiks see, et tarbija huvidena ei ole arvestatud, eriti kui tegemist on lõpptarbijat mõjutavate tarbekaupadega (*ibid.*).

Lisaks sõltub kaubanduskaitse ka sellest, kas analüüsitava riik on turumajanduslik või mitte. Meetmete kehtestamisel näiteks HRV ja Vietnami vastu kasutab Euroopa Liit nende suhtes mitteturumajandusliku riigi staatuse määratlust. Riigile turumajanduse staatuse andmine tähendaks seda, et võimaliku dumpingu väljaselgitamiseks võetakse majandusliku võrdluse aluseks ka HRV või Vietnami andmed.

2012. aastal tehti dumpinguvastastesse algmäärustesse muudatus, millega muudeti õiguslikke tingimusi mille alusel saavad mitteturumajanduslike riikide eksportivad tootjad individuaalse dumpingumarginaali, et täita WTO otsust vaidlusjuhtumis²⁵, mis käsitles HRV-st pärit kinnitusdetalle (Euroopa Komisjon, 2013, lk 3).

Kaubanduse kaitsevahendeid käsitlevates Euroopa Liidu algmäärustes sätestatud institutsionaalse ülesehituse kohaselt jaguneb vastutus meetmete võtmisel komisjoni ja nõukogu vahel. Otsused võib läbi vaadata Euroopa Kohus (ELTL art. 263) ning need peavad olema kooskõlas ka Euroopa Liidu kohustustega WTOs (Euroopa Komisjon, 2006). Nõukogu määrust 91/2009 on Euroopa Kohus analüüsinud kaheteistkümmel korral²⁶; sisuliselt ei ole neis asjades määrust aga analüüsitud. Nii näiteks nõudsid

---

²⁵ WTO, apellatsioonikogu ettekanne, AB-2011-2, WT/DS397/AB/R, 15. juuli 2011. WTO, vaekogu ettekanne, WT/DS397/R, 3. detsember 2010.

²⁶ Euroopa Kohtu kohtupraktika. Määrus 91/2009 kohta. Arvutivõrgus: <http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?page=1&pro=&lgrec=et&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=et&jur=C%2CT%2CF&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%25>

hagejad kohtuasjas T-162/09²⁷, et tühistataks nõukogu 26. jaanuari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 91/2009, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks Hiina Rahvavabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes, või tehaks seda osas, mis puudutab hagejaid isiklikult. Kohtuotsuses jättis kohus hagi vastuvõetamatuse tõttu rahuldamata. Samane oli tulemus ja teiste määrusega seotud kaebuste puhul, kus jäeti samuti hagrid rahuldamata.

Kaubanduse kaitsevahendite rakendamine võib olla poliitiliselt tundlik teema, samas põhineb nende meetmete usaldusväärsus kasutamise läbipaistvusel, etteaimatavusel ja rangel järelevalvel. Kõik vastuvõetud otsused peavad põhinema seadusest lähtuvatel uurimistulemustel. Samas viitas eeltoodud analüüs kasutatava uurimismeetodi piiratusel- uurimisasutused võivad kõrvale jätta nii olulisi turusegmente (sh importijaid ja tarbijaid) ning jätta arvestamata Euroopa Liidu strateegia kaubandusuhete arendamisel kolmandate riikidega.

2C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&td=%3BALL&text=n%25C3%25B5ukogu%2Bm%25C3%25A4%25C3%25A4rus%2B91%25F2009&pcs=Oor&avg=&mat=or&jge=&for=&cid=905216

²⁷ 24. aprillil 2009 esitatud hagi - Würth ja Fasteners (Shenyang) versus nõukogu (kohtuasi T-162/09). Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:62009TJ0162>

2. MÄÄRUSE (EÜ) nr 91/2009 RAKENDAMISE MÕJU

Selleks, et mõista, kuidas määrus tegelikult mõjutas erinevaid liidu turul tegutsevaid osapooli, uuritakse käseoleva magistritöö teises peatükis turu olukorda enne ja pärast määruse kehtima hakkamist; määrusest tulenevat piirangute mõju erinevatele osapooltele; lisaks kirjutatakse lahti erinevate osapoolte tõlgendused seoses määrusega ning uuritakse määruse mõju Würth AS-ile. Antud peatükk sisaldab veel kokkuvõtet, kasutatud allikate loetelu, lisaid ning inglise keelset kokkuvõtet.

2.1. Uuringu läbiviimine ja metoodika.

Lähtuvalt käesoleva töö spetsiifikast ja eesmärgist kasutatakse uurimisküsimustele vastamiseks kvantitatiiv-kvalitatiivset ehk *mixed* – meetodit. Sellise valiku põhjuseks on asjaolu, et käesoleva magistritöö eesmärgiks on analüüsida kehtinud määrustest tulenenud mõju ühenduse tootjatele, importijatel, edasimüüjatele ning lõpptarbijatele. Ainult kvalitatiivse või kvantitatiivse meetodi kasutamine ei oleks antud kontekstis võimaldanud süüvida probleemi tegelikesse põhjustesse, hankida uuringu läbiviimiseks vajaminevat informatsiooni ning sellest tulenevalt teha järeldusi ja ettepanekuid. Käesolevas töös kasutati *mixed* - meetodit esimesele ja neljandale uurimisküsimusele vastuse saamiseks. Teisele ja kolmandale uurimisküsimusele vastamiseks kasutati kvantitatiivset uurimismeetodit.

Kvantitatiiv–kvalitatiivne uurimistöö võimaldab ühendada omavahel kvantitatiivsed kui ka kvalitatiivsed andmete kogumise, analüüsimise ja tõlgendamise meetodid. Uuringut läbi viies saab segada või kombineerida, sünteesida või integreerida omavahel kvantitatiivse ja kvalitatiivse uurimistöö osad. Samuti võimaldab kvantitatiiv–kvalitatiivne meetod kasutada täiendatavust, kus ühel meetodil saadud resultaate täiustatakse, selgitatakse ja laiendatakse teisel meetodil saadud resultaatidega, et jõuda nähtuse põhjalikuma mõistmiseni (Õunapuu, 2014, lk 69, 70). Antud töö kontekstis täiendavad Würth AS-ist kogutud andmed määrustest tulenevaid andmeid, mis võimaldavad määruse mõju ettevõttele ja lõpptarbijale põhjalikumalt uurida.

Käesoleva magistritöö empiirilises osas, kus analüüsitakse määruse mõju ka Würth AS tegevusele, kasutatakse induktiivset (üksikult üldisele) uurimisstrateegiat. See tähendab, et üldistused, seaduspärasused ja teooria luuakse induktsiooni teel, sest liigutakse

vaatlemiselt tulemuste üldistamisele. Spetsiifilised küsitlustulemused üldistatakse reegliteks, mille põhjal saab püstitada hüpoteese või luua teooriat (Õunapuu, 2014, lk 60).

Lisaks avatakse antud uurimisteemat juhtumiuuringu (*case study*) toel, kus uuritakse määruse mõju Würth AS-i imporditegevusele. Juhtumiuuringu abil on võimalik koondada kogu tähelepanu konkreetse juhtumi kontekstile – indiviid oma sotsiaalses keskkonnas või konkurentsitingimustes ja uuritakse sealjuures nii mitmeid rollikandjaid, interaktsiooni, situatsioone, sidemeid, protsesse ja infot, kui on võimalik määrata. Juhtumiuuringu meetodit käsitletakse ka kui uurimisstrateegiat, mille puhul saab koguda nii kvalitatiivseid kui ka kvantitatiivseid andmeid (Virkus, 2010), samuti võimaldab see uurida sündmusi, säilitades nende terviklikud tunnusjooned. Juhtumiuuringut kasutatakse ka siis, kui uuritav nähtus ei eristu täpselt ja selgelt oma kontekstist (Õunapuu, 2014, lk 59). Juhtumiuuringutele lisavad kaalu ja põhjalikkust erinevatetest allikatest pärinevad andmed ning mitmekesine ja protsessile orienteeritud lähenemine.

Käesolevas töös on juhtumiuuringuna kasutatud Würth AS- i kaasust, mis annab reaalse ettekujutuse sellest, millised protsessid ja probleemid kaasnesid rauast või terasest kinnitusdetailide importivale ettevõttele määruse kehtima hakkamisega ning kuidas neid lahendati. Muuhulgas on ettevõtte pidanud määruse mitmetitõlgendamise tõttu pöörduma MTA vastu ja oma huvide ning õiguste kaitseks siseriiklikesse kohtutesse. Töö kirjutamise hetkel (s.o 15.05.2016) on vaidlus jõudnud Riigikohtusse, kuid kohtuotsust veel tehtud ei ole. Würth AS kaasus valiti antud magistritöö kaasuseks seetõttu, et töö autor töötab nimetatud ettevõttes alates 2005. aastast. Töö autor on näinud otseselt määrusest tulenenud mõjusid sh, näiteks hindade tõusu lõpptarbijale, transpordi ja logistika protsesside muutuseid ning osalemist kohtuvaidluses MTA-ga. Määrusest tulenevad sarnased kohtuvaidlused on pooleli teadaolevalt veel Würth OY-l ja Ferrometal OY-l Soome Vabariigis. Eesti Vabariigis tegutsevate ettevõtete kohta on autoril teada, et määrusest tulenevaid vaidlusi on olnud MTA-ga Teemu-E OÜ-l ja OÜ Baltic Bolt'il. Mõlemad ettevõtted on vaidlustes kaotajaks jäänud ning on pidanud riigile tasuma dumpinguvastased tollimaksud.

Antud uurimistöö käigus küsitleti Würth AS töötajaid. Selleks valmistati ette esialgne küsimustik, mis saadeti e-kirjana valimisse kuulunud töötajatele, neid sellest eelnevalt telefoni teel informeerides. Seejuures lepidi kokku aeg ja koht, kus ja kuidas toimub küsimustikule vastamine. Tulenevalt asjaolust, et osa küsimustikus kajastatud sündmustikust leidis aset ligikaudu seitse aastat tagasi, anti vastajatele kaks nädalat aega küsimustega tutvumiseks. Küsimustele vastamine toimus individuaalselt iga vastajaga tema töökohal poolstruktureeritud intervjuu vormis. Selline vorm võimaldab paindlikkust küsimuste küsimisel, samuti saab vajadusel küsimusi intervjuu käigus juurde lisada või ümber sõnastada. Poolstruktureeritud intervjuudega tagati vastajate võimalikult lai vastuste spekter, teema käsitus ja erinevad seisukohad ning elimineeriti teiste vastajate seisukohtade domineerimine või sellega kaasnevad mõjud. Küsimustiku vastused märgiti üles vastuste lehele, mis hiljem transkribeeriti ning millest tehti kokkuvõtte (vt. Lisa 1, lk 80).

Küsimustiku koostamisel lähtuti põhimõttest ja vajadusest koguda juurde täiendavat informatsiooni, et kajastada detailselt importijate ja edasimüüjate olukorda. Küsimused on moodustatud arvestades kehtinud määruse mõju, tarneahela kõiki etappe ja võimalikke protseduure. Küsimused hõlmavad erinevaid valdkondi nagu kaupade ostmine kolmandatest riikidest, selle tarnimine Euroopa Liitu, ladustamise ja turustamisega seonduv ning määruse mõju Würth AS tegevusele. Vastused kajastavad Würth AS töötajate subjektiivset nägemust, arvestades nende töökogemust vastavas valdkonnas ja väljakujunenud seisukohti vastaval teemal.

Küsimustikule vastajate kriteeriumid ja valim põhines Würth AS töötajatel, kes igapäevaselt puutuvad kokku määruste rakendamisest tuleneva temaatikaga. Samuti oli valimi koostamisel arvestatud sellega, et vastajateks oleksid töötajad, kes teavad tarneahela kõiki etappe ja võimalikke protseduure, mis kaasnevad kaupade ostmisega kolmandatest riikidest, kaupade tarnimisega Euroopa Liitu ja nende ladustamisega ning hilisema turustamisega seotud toiminguid. Kõik vastanud töötajad on ettevõttes töötanud enne määruse kehtima hakkamist kuni käesoleva töö kirjutamise hetkeni ning neil on õigus teha ettevõtte tasandil strateegilisi otsuseid. Valimisse kuulusid Würth AS juhatuse esimees, ostudirektor, ostujuht, müügijuht, tootejuht, pearaamatupidaja ja laojuhataja (Vt. Lisa 2 lk. 88).

Käesoleva magistritöö kvantitatiivses osas kasutatakse põhjuslik-võrdlevat uuringut, kus uuritakse komisjoni poolt tehtud analüüse ja andmeid. Nende andmete töötlus näitab komisjoni töö kvaliteeti ja käesoleva töö kontekstis saab uurida, kas komisjon käitus kaitsemeetmete kehtestamisel vastavalt algmäärustes sätestatule. Antud meetodi puhul uuritakse nähtuste erinevuste põhjuseid ja tagajärgi. Kuna põhjused on juba toimunud ja tagajärjed olemas, siis nimetatakse põhjuste uurimist olemasolevate olukordade, tingimuste ja käitumiste kaudu ka *ex post facto* uurimiseks või tagantjärele uurimiseks (Õunapuu, 2014, lk 60). Kvantitatiivse uurimistöö põhiküsimus on „Kui palju?“ vastandina küsimusele „Miks“. Andmed kogutakse meetodiga, mis annavad statistilisteks töötlusteks sobivaid andmeid (Quantitative Research, 2009).

Kvantitatiivne lähenemine lubab süveneda täpsetesse numbritesse ja näiteks hinnata, kui palju mõjutab määrus ühenduse tootjate, importijate, ühendusse eksportijate ja lõpptarbivate olukorda, võttes arvesse turuosa muutuse, tootlikkuse, valimi valiidsuse, jt karakteristikuid ning seda, kuidas komisjon vastavaid karakteristikuid tõlgendas. Statistiliste andmete allikatena kasutati määrusest ja rakendusmäärusest tulenevaid küsimustike kokkuvõtteid ning Würth AS andmebaasidest pärit statistikat. Kehtinud määruuse mõju puudutavad andmed pärinevad alates aastast 2003 ja lõpevad aastaga 2007, rakendusmääruse andmed pärinevad aastast 2010 ja lõpevad aastaga 2013.

2.2. Kinnitusdetailide dumpinguvastase tollimaksu kehtestamine ja olukord ühenduse turul.

2.2.1. Olukord enne tollimaksu kehtestamist ja tollimaksu kehtestamine

Komisjon sai 26. septembril 2007 Euroopa Tööstuslike Kinnitusdetailide Instituudilt tootjate nimel, kelle toodang moodustab üle 25%, teatavate rauast või terasest kinnitusdetailide kogutoodangust ühenduses, kaebuse, milles esitati piisavad tõendid teatavate HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide dumpingu ja sellest tuleneva olulise kahju kohta ühenduse tootjatele (kehtinud määruuse p.1). Pärast dumpinguvastase uurimise (9. november 2007 kuni 4. august 2008) lõpetamist kehtestas nõukogu määrusega (EÜ) nr 91/2009, viimati muudetud rakendusmäärusega nr 924/2012, lõpliku dumpinguvastase tollimaksu teatavate HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordile.

Tulenenevalt kehtinud määrusest kehtestati iga valimisse kaasatud HRV eksportiva tootja suhtes väärtuseline tollimaks määraga 0,0–79,5%. Valimisse mittekuuluvad koostööd tegevate HRV eksportivate tootjate dumpinguvastase tollimaksu määraks kehtestati 77,5% ning kõikide teiste äriühingute dumpinguvastase jääktollimaksu määraks 85,0% (kehtinud määruse p.232).

Kehtinud määruses punktis 40 on loetletud rauast või terasest kinnitusdetailid (edaspidi „vaatlusalused tooted“), millele kehtestati dumpinguvastased tollimaksud. Vaatlusalusteks toodeteks on: *„teatavad HRV-st pärit rauast või terasest (v.a roostevabast terasest) kinnitusdetailid, s.t puidukruvid (v.a võtmega keeratavad puidukruvid), isekeermestavad kruvid, muud peaga kruvid ja poldid (nende juurde kuuluvate mutrite või seibidega või ilma, v.a varrastest, lattidest, profiilidest või traadist treitud, täisristlõikega kruvid ava läbimõõduga kuni 6 mm ning kruvid ja poldid raudtee ehitusmaterjalide parandamiseks) ning seibid.“*

Euroopa kinnitustarvikute tööstus on globaalses mõttes olnud alati võtmemängija oma tegevusalal, kus innovaatiivsus ja dünaamilisus on kõige tähtsamad tegurid suurendamiseks ja säilitamiseks oma positsiooni maailmaturul. Paljud Euroopa kinnitustarvikute tootmisega tegelevad ettevõtted on viimasel kahekümnel aastal oma tootmise viinud erinevatesse, peamiselt odava tööjõukuluga maadesse ja on teadlikud ka Kagu-Aasia töösturite üha tugevamast konkurentsist (Fastener + Fixing Magazine, 2008, lk 46). Tootmise efektiivsus, toodete kvaliteet, uued tehnilised lahendused ja tarneahela kiirus olid need komponendid, millega siiani Euroopa tööstus ületas oma globaalseid konkurente, samas küsivad ka Euroopa tootjad oma toodangu eest kõrgemat hinda kui Kagu- Aasia tootjad.

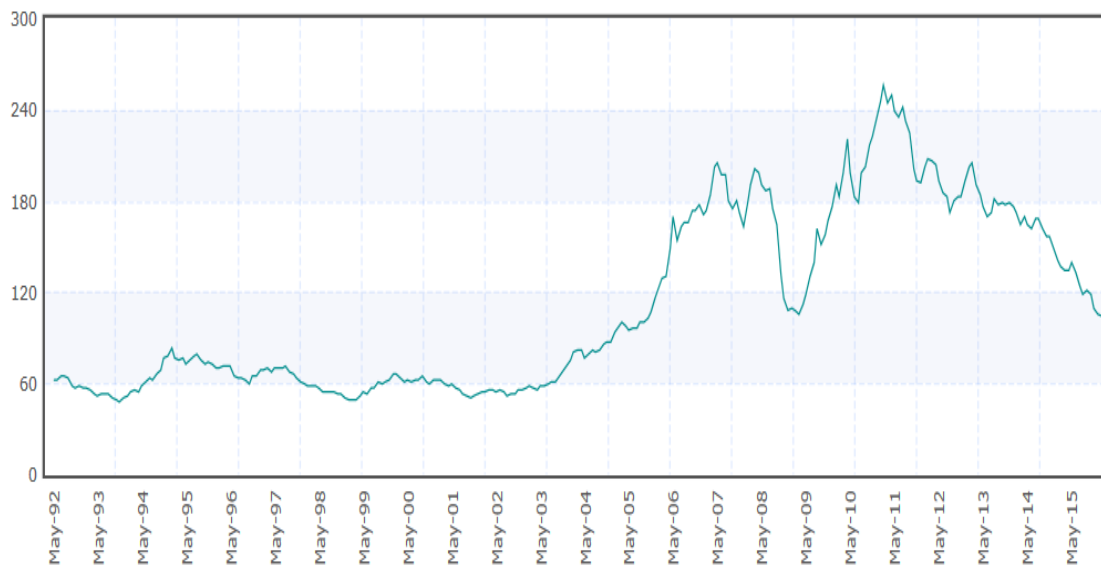
Globaliseerumise kasv ja tootmise väljaviimine ühendusest viimasel kahekümnel aastal (Euroopa Komisjon, 2006, lk 3) on kinnitustarvikute tootmisega seonduvaid protsesse Euroopas ja tootjate turupositsioone maailmaturul oluliselt muutnud. Turuosa kaotusega on pidanud leppima peamiselt Euroopa tootjad, kelle tootmis- ja tööjõukulud on oluliselt suuremad kui Kagu- Aasias, eelkõige HRV-s, Malaisias, Taiwanis ja Vietnamis opereerivatel tootjatel. Ühelt poolt on turupositsioonide vahetumine tingitud EL-i enda liberaalsest, avatud, utilitaarsest, piirangutevabast ja positiivsete välismõjudega poliitikast, mis tähendab seda, et ühendusse eksportijatel ja importööridel on olnud kuni

määruse kehtima hakkamiseni oluliselt lihtsam pääseda ühenduse siseturule, sest vastastikuse tunnustamise ja CE-märgise kasutamine toodetel on loonud ettevõtjatele standardsed reeglid turule sisenemiseks ja tegutsemiseks. Teisalt toob töö autor välja, et Euroopa Liidu eksportiv tootja, kes kasutab kinnitustarvikuid oma toodete valmistamisel, peab konkureerima oma positsiooni pärast ülemaailmselt. Sellest tingituna otsib EL-i eksportiv tootja parima hinna, teenuse ja kvaliteediga toodet. Euroopa enda investeeringud kinnitusdetailide tööstusesse kiiresti arenevatele turgudele Kagu-Aasias on kaotanud Euroopa tootjate konkurentsiseelise kolmandate riikide tootjate ees, kes pakuvad sarnaselt Euroopa tootjatega kvaliteetset toodet, kiire tarneajaga ja vajalikke mahtusid konkurentisvõimelisema hinnaga (Ostujuht, 2016).

Alates aastatuhande algusest on HRV-st pärit kinnitustarvikute import ühenduse turule oluliselt kasvanud (kehtinud määruse p.121). Seda soodustas ühenduses endas toimunud majanduskasv (keskmiselt 2- 4% aastas) aastatel 2004- 2007 (Eurostat, 2016), eriti kinnisvara –ja ehitussektori kiire areng, mis andis tõuke pideva nõudluse kasvuks kinnitusdetailide järele ühenduse turul ning HRV investeeringud kinnitusdetailide tööstusesse, mis leidis väljundi tulusast EL-i siseturust. Määruse menetluse käigus analüüsis komisjon ühenduse turul valitsevat olukorda. Seda analüüsi saab pidada üldiselt asjakohaseks, samas ei analüüsitud seal muud mõju kui mõju ühenduse tootjatele.

HRV on maailma suurim vaatlusaluste toodete tootja (Maailma Terasühendus, 2015) ja liidu turg on nendele toodetele peamine sihtkoht. Kaitsemeetmete kehtestamisel oleks negatiivne välismõju HRV tootjate jaoks. Euroopa Komisjoni analüüsi järgi kasvas vaatlusaluste toodete nõudlus ühenduse turul 2004. aastast kuni uurimisperioodini (kuni 1. oktoober 2006) 29% (kehtinud määrus p. 120) ning HRV-st pärit vaatlusaluste toodete osakaal oli ühenduse turul tõusnud samal perioodil 17%-lt 23%-ni (kehtinud määruse p. 121). Dumpinghindadega impordi hinnad jäävad vaatlusalusel perioodil (1. Jaanuar 2003- 30. september 2007) stabiilseks (kehtinud määruse p.123), kuigi maailmaturul tõusid samal ajal peamiste toorainete ja metallide hinnad (vt. Tabel 1, lk 44). Seetõttu ei saanud liidu tootjad kulude kasvu üle kanda klientidele hinnasurve tõttu, mida avaldas HRV-st pärit dumpinghinnaga import.

Tabel 1. Metallide hinnaindeks mai 1992 – mai 2015

Allikas: <http://www.indexmundi.com/commodities/>

Eeltoodud statistika, kus nõudlus pidevalt kasvas, kuid samal ajal ka HRV-st pärit kinnitusdetailide osakaal liidu turul suurenes ning Euroopa tootjate positsioonid nõrgenesid, oli tootjate loogiliseks käiguks sellise dünaamika vastu dumpingumenetluse algatamine HRV-st pärit impordi suhtes. Selleks konsolideerus ühenduse sektor vastavalt Olson'i spetsiaalsete huvide teooriale (HHI-indeks). Negatiivsete välismõjude korral on huvigruppidel stiimul ühineda nende huviseid kaitsva organisatsiooniga (Moravcsik, 1993, lk 504), kes esitas vastava kaebuse tootjate nimel komisjonile. Peamiselt olid selle algatuse taga töö autori andmete (Nõukogu esimees, 2015) põhjal Itaalia tootjad (Present, 2008, lk 17), kes kooskõlas valitustevahelisuse teooriaga survestasid kohalikku st Itaalia valitsust, kes seejärel alustas võimalike meetmete kehtesamise üle läbirääkimisi komisjonis ja nõukogus.

Dumpinguvastaste meetmete eelduseks on, et asjakohane sektor on kriisis ja vajab abi ning tuge dumpinguvastastest meetmetest. See on ka peamine küsimus, mille komisjon peab enne meetmete kehtestamist selgeks tegema. Komisjoni hinnang antud küsimusele oli jaatav- järeldatakse, et: „Hiinast pärit dumpinghinnaga import on tekitanud ühenduse tootmisharule olulist kahju algmääruse artikli 3 lõike 6 tähenduses.“ (kehtinud määrus p.184). Töö autor on antud kontekstis nõus väitega, et alates 2008. aastal alanud majanduskriisist on kogu terasetööstus tootnud nõudlusest rohkem ja selle

tulemusena on sektorist tervikuna vabanenud suurel hulgal töajõudu (Postimees, 2016), kuid kui vaadata kinnitusdetailide tootmisega seotud EL sektorit, siis statistika põhjal suurtootjate puhul kriisist rääkida ei saa. Näiteks suurendas ühenduse tootmisharu töötajate arvu alates 2003. aastast kuni 1. oktoobrini 2006, sest „*tootmismahutude säilitamine ning keerulisemate toodete tootmine nõuab tootmisvahendite ja masinate pidevat kohandamist.*“ (kehtinud määruse p.149). Ka EL komisjon on sellega nõus, et tootlikkus säilitas stabiilse taseme (*ibid.*). Töötajate arv jäi 1. jaanuar 2013-31.detsember 2013 liidu tootmisharus stabiilseks (rakendusmäärus p.85). Ka on tootlikkuse tõus ja töötajate arvu kasv ja kahanemine olnud korrelatsioonis (*ibid.*). Nordström toob oma uuringus välja, et kui liikmesriigi töötuse määr tõuseb, siis valitus suure tõenäosusega pooldab kaitsemeetmete kehtestamist (Nordström, 2011, lk 2, 4). See võib olla ka üks põhjuseid, miks komisjon kaitsemeetmeid pikendas, sest läbivaatamisega (1. jaanuar 2013- 31.detsember 2013) seotud perioodil tõusis Euroopa Liidus majanduskriisi tõttu üldine töötuse tase (Eurostat, 2016). Samas võib välja tuua, et läbivaatamisega seotud uurimisperioodil (1. jaanuar 2013- 31.detsember 2013) ja dumpinguvastaste kaitsetollidega kaitstud tingimustes langes liidu sektori tootlikkus võrreldes esialgse uurimisperioodiga (1. oktoober 2006- 30. septembr 2007) nelja ühiku võrra langenud. Selgitust, miks tootlikkus eelmise perioodiga langenud on, komisjon (rakendusmäärus) välja pole toonud. Autorile teadaolevalt ei ole viimaste aastate jooksul pankrotistunud ükski sektori suurtootja ning sellest saab järeldada, et sektori tegelik seis ei ole selline, mis vajaks dumpinguvastaste meetmetega kaitsmist (Ostudirektor, 2016).

Dumpingumenetluse algatamine ühenduse sektori poolt peaks olemuslikult viitama kriisis olevale sektorile, kuid käesoleva töö autori hinnangul ei suutnud suurtootjad toime tulla üha tugevneva maailmaturu konkurentsiga. Tundub, et tootjate jaoks oli turuosa languse ning sellest tuleneva käibe ja kasumi languse peatamise viimaseks võimaluseks pöörduda komisjoni poole, kes kehtestatud dumpinguvastaste meetmete abil sai väidetavas kriisis olevale sektorile tuge pakkuda. Siinkohal ei ole tootjate jaoks isegi oluline, kas dumpinguvastased meetmed on kehtestatud õiglastel alustel või mitte ning kas sektor on kriisis ja vajab abi. Tootjate jaoks on kogu protsessi kõige väärtuslikumaks elemendiks aeg ja võimalus HRV tootjate toodang mõneks ajaks ühenduse turult välja tõrjuda.

EL õiguse kohaselt (ELTL 288) on nõukogu poolt kehtestatud määrus tervikuna siduv kõikide liikmesriikide jaoks ning hakkab kehtima koheselt peale vastava määruse vastuvõtmist. Samas on riikidel, kelle tootjate vastu meetmed on suunatud, võimalik neid vaidlustada WTOs, kus protseduuride keerukuse tõttu võtab vaidluse lahendamine aega aastaid. Vahepealne aeg vaidluse ajal on see, mis laseb sektoril tegelikult toimida soodsamas olukorras, taastuda ja oma kaotatud positsioone taastada. Siinkohal väärivad mainimist Nordströmi väide, et EL-i poolt kehtestatud kaitsemeetmed on kasulikud keskmiselt kahele liikmesriigile ja maksimaalselt viiele, mis seab kahtluse alla avalike huvide testi pädevuse ja vajalikkuse (Nordström, 2011, lk 29) ning on aruandeid, mis väidavad, et nõukogus toimub hääletega kaubitsemise kaitsemeetmete kehtestamise puhul. See seletab ka asjaolu, miks lõpuks kõik arutlusel olnud ettepanekud vastu võetakse (Nordström, 2011, lk 2, 4).

Kuuldused menetluse algatamisest HRV tootjate vastu ja võimalikest dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamisest sundis HRV tootjad otsima võimalusi, kuidas tootmine HRV-st naaberriikidesse viia. John Hodowany (JC Grand China Corporation peadirektor) ütles 2008. aasta intervjuus (Fastener + Fixing Magazine, 2008, lk 49-50), et kui dumpinguvastased meetmed HRV tootjate vastu kehtestatakse, siis importijad ei hakka tooteid ostma Euroopa tootjatelt, sest hinnaerinevus on selleks liiga suur ning võimalused osta vaatlusalust toodet erinevatest Kagu- Aasia riikidest on piisavad. Selline lähenemine vastab ka utilitarisimile, mille kohaselt on vahendajad need, kes otsivad võimalusi, kuidas liigutada kaubad sealt, kus toimub tootmine, sinna, kus toimub tarbimine.

Vaba turu mõttes on dumpinguvastased meetmed ainult siis kohased, kui neid rakendatakse eesmärgipõhiselt ja ajastatakse täpselt. Utilitarismi järgides on eeldatav, et kui meetmed kehtestatakse ainult HRV tootjatele, siis odavam tootmine liigub koheselt naaberriikidesse. Täpselt nii juhtus ka eelnevalt roostevabast terasest kinnitustarvikute tootmisega, mis koliti HRV naaberriikidesse ja sama juhtub ka terasest kinnitustarvikute tootmisega (Fastener + Fixing Magazine, 2008, lk 49-50).

2.2.2. Piirangute mõju

Kehtima hakanud määruse mõju on olnud HRV-st pärit vaatlusalustele toodetele, hindadele üldiselt ja turuosa muutusele märkimisväärne. Komisjoni hinnangul ulatus 1.oktoober 2006- 30.september 2007 HRV-st pärit toodete osakaal 26%-ni ühenduse turul; määruse rakendumisega 2009. aastal ja dumpinghindade kehtestamisega HRV-st pärit impordile, kukkus HRV toodete turuosa 0,5%-le (rakendusmääruse p. 67). HRV toodete osakaalu vähenemist liidu turul kirjeldab täpselt Brentoni (Brenton, 2001) poolt väidetut, et impordi vähenemine ei toimu automaatselt, vaid efekt saabub teisel aastal pärast kaitsemeetmete kehtestamist.

Kui enne määruse kehtima hakkamist domineeris impordis ühenduse turul HRV-st pärit vaatlusalune toode, siis pärast määruse kehtima hakkamist asendus (aastal 2010) see enamjaolt teistest Kagu- Aasia riikidest pärit vaatlusaluste toodetega. Esialgsete meetmete ebapiisavat mõju mõistis ka EL ning Nõukogu rakendusmäärusega (EL) nr 723/2011²⁸ laiendati sanktsioone ka Malaisiast lähetatud vaatlusaalustele toodetele, sest meetmetest kõrvalehoidmisest käsitlevas uurimises jõeldati, et HRV-st pärit kinnitusdetailide suhtes kohaldatavatest meetmetest kõrvalehoidumine toimus Malaisia kaudu. Läks täpselt nii nagu Brenton ja Hodowany arengut ette nägid ja kirjeldanud olid- HRV tootjad kolisid oma tootmise teistesse Kagu- Aasia riikidesse ja otsisid jätkuvalt võimalusi oma tooted ilma dumpinguvastaseid tollimakse maksmata liidu turule tuua (Fastener + Fixing Magazine, 2008, lk 49-50). Sarnase stsenaariumi järgi käitusid importijad sh Würth AS, samuti Würth OY ning Ferrometal OY, kes liikusid HRV-st pärast tollimaksude kehtestamist oma importostudega esmalt Indoneesiasse ning sealt, kuni käesoleva hetkeni tarnitakse kaubad Taiwanist (Ostujuht, 2016).

Statistika näitab, et kõige enam suutis ühenduse turul kehtestatud sanktsioonide tõttu oma positsiooni parandada Taiwan, kust saabus ligikaudu pool vahemikus 1. jaanuar 2013- 31.detsember 2013 saabunud impordist (rakendusmäärus p.74). Brenton on oma uurimustöös leidnud, et import asendub teistest riikidest pärit impordiga, millele kaitsemeetmed ei kehti ning EL sisene kaubavahetus sellest oluliselt ei muutu (Brenton, 2001). MTA on oma maksuotsuses Würth AS-i suhtes viidanud OLAF (*European Anti-*

---

²⁸ Nõukogu rakendusmäärus (EL) nr 723/2011, 18. Juuli 2011, ELT L 194, 26.7.2011, lk 6—13. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32011R0723>.

Fraud Office) 2014. aasta aruandele THOR, kus väidetavalt toimus vaatlusaluste toodete eksport kõigepealt HRV-st Taiwani sadamatesse, kus need ümber laaditi, seejärel uued päritolumaa dokumendid vormistati ja ilma dumpinguvastaseid tollimakse maksmata liidu turule tarniti. See tõestab veelkord, et ainult HRV-le kehtestatud dumpinguvastased tollimaksud reaalsuses efekti ei andnud ning tulemuseks oli HRV naaberriikide kaudu toimuv import. Lisaks võitsid Vietnam ja Tai oluliselt HRV-st pärit ekspordi piiramisest, sest mõlema riigi vaatlusaluste toodete mahud liidu turul kasvasid 70-80% ulatuses (rakendusmäärus p.75).

Seega käitus komisjon, kellel on pikaajased kogemused kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel, lühinägelikult- dumpingumeetmete tegelikuks mõjuks oleks ta pidanud sellist sündmuste arengut ette nägema ning arvesse võtma võimalust, et HRV tootjad ja importijad otsivad võimalusi, kuidas jõuda EL turule dumpinguvastaseid makse maksmata. Seega ei olnud komisjoni mõjuanalüüs erinevalt EL ideaalidest igakülgne. Siinkohal jääb vastuseta ka küsimus, kas ja kuidas vastutab komisjon kehtestatud meetmete kvaliteedi eest, et kehtestatud meetmed oleksid täpsed, ajakohased ja rakendatud proportsionaalselt. Kehtestatud kaitsemeetmed olid sisuliselt karistuseks importijatele, kes tootjate olukorra paranemise nimel pidid otsima endale uue tarneahela, mille leidmisega kaasnesid materiaalsed kui ka ajalise ressursi kulud (Juhatuse esimees, 2016).

Liidu tootjad ei ole mõistnud, et nad on situatsioonis, kus nad konkureerivad odava masstoodanguga, mida ongi väljaspool ühendust odavam toota. Siinkohal on asjakohane välja tuua aastatuhande alguses välja käidud Lissaboni strateegia²⁹, mille põhifookus oli suunatud sellele, et Euroopa Liidust saaks maailma kõige kiiremini arenev regioon, mille areng põhineb teaduspõhisel majandusel. Just innovatsioon, tootearendus ja omandatud patentide arv on võti, millega tuleb vastata ühenduse sektoril odavale Kagu-Aasiast pärit masstoodangule.

Rakendusmääruses punktis 84 tuuakse välja, et liidu tootjate turuosa püsis 1. jaanuar 2010- 31.detsember 2013 seotud uurimisperioodil stabiilne, hõlmates ligikaudu 66% liidu turust. Seega- sellist olukorda saab nimetada negatiivseks välismõjuks HRV jaoks,

---

²⁹ Lissaboni strateegia. Arvutivõrgus:
http://www.consilium.europa.eu/en/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm

sest liidu tootmisharu oli suutnud taastada oma positsiooni turul ning HRV-st pärit import oli kehtestatud meetmete mõjul lõplikult liidu turult minema tõrjutud ja asendunud teistest riikidest pärit impordiga. Komisjon oli veendumusel, et: „*meetmete kehtetuks tunnistamise korral avaldaks vaatlusaluste toodete eksport HRV-st tõsist hinnasurvet liidu tootjatele*“ (rakendusmääruse p. 71). Töö autori arvates jättis komisjon kaitsemeetmete kehtima jätmisel jälle tähelepanuta liidu koguhuvid ja kaitseb jätkuvalt vaid liidu tootjat ning jätab arvestamata mõju teistele turuosalistele sh lõpptarbijale.

Samas on kehtinud määruses punktis 142 välja toodud, et tootmisharu samasuguse toote ühenduse müügi tasuvus oli väiksem 2003. aastal (2,1%), kuid on sellest ajast alates kasvanud, sest tootmisharu üritas vähendada tootmiskulusid ja suurendada tootlikkust. Eesmärgiks oli toota kvaliteettooteid, mis toovad suuremat tulu kui standardtooted ning mida HRV-st pärit dumpinghinnaga import vähem mõjutab. Nii nagu komisjon ise kui ka tootjad on välja toonud, et just mitmekülgsemate ja keerulisemate toodete tootmine on see, mis suurendab tootlikkust (kehtinud määruse p.149). Komisjon peakski tulevikus lähtuma oma otsustes ELTL art.-st 173, mille kohaselt liit ja liikmesriigid peavad tagama liidu tööstuse konkurentsivõimelisuseks vajalikud tingimused ning kiirendama tööstuse kohanemist struktuurimuudatustega.

Rakendusmääruse punktis 89 tuuakse välja, et: „*kasumimarginaal püsis madalana kogu vaatlusaluse perioodi (1. jaanuar 2010- 31.detsember 2013) jooksul ja osade liidu tootjate puhul oli see ka negatiivne*“; samuti tasub märkida, et ühelgi vaatlusalusel aastal ei küündinud kasumimarginaal esialgsel uurimisperioodil (1. oktoober 2006 – 30. september 2007) registreeritud tasemeni (4,4%). Töö autori arvates on liidu kinnitusdetailide sektor pärast kaitsemeetmete kehtestamist langenud mugavustsooni. EL tootjad hõivasiid HRV-st tühjaks jäänud positsioon liidu turul ja andis neile eelise turul tegutsemiseks, kuid ettevõtete kasumlikkus tõusu ei näita, vaid pigem suutis sektor enne kaitsemeetmete kehtestamist kasumlikumalt toota kui kaitstud tingimustes, mil keskenduti rohkem erikinnitusdetailide ja klientide jooniste järgi toodete tootmisele, mitte masstoodanguga konkureerimisele.

Kehtinud määruse punktis 175 esitletakse ühenduse tootmisharu ekspordinäitajat, mis kajastab, et EL välistesse riikidesse on 2006. aastal vaatlusaluste toodete eksport

ligikaudu 11%, kasvades alates 2003. aastast uurimisperioodini (1. oktoober 2006) 81%. Eurostati andmetel vähenes liidust lähtuv raua ja terasetoodete eksport aastatel 2012-2015 ligikaudu 20% (komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/670)³⁰. Samasugust trendi ilmestab ka Jan Barani uuring, mis ütleb, et kehtestatud kaitsemeetmed ei mõju negatiivselt mitte ainult impordile, vaid ka kohalikule ekspordile ning dumpinguvastastel meetmetel on kaubandusele hävitav mõju (Baran, 2015). 2016. aasta veebruari seisuga on liidu terasesektoris käiku lastud 37 Euroopa turu kaitsemeetet (Äripäev, 2016). See tõestab veelkord, et ainult kaitsemeetmete kehtestamine sektorit ei päästa, vaid hävitab selle.

Huvitav on komisjoni argumentatsioon meetmete jätkuva vajaduse kohta-rakendusmääruse punktis 100 leitakse, et: „*kui meetmetel lastaks aeguda, siis avaldaks eriti madala hinnaga HRV-st pärit impordi tagasitulek liidu tootmisharu olukorrale äkilist ja ränka mõju. Tõenäoliselt avaldaks kõnealune import survet hinnalanguseks ja moonutaks konkurentsi turul,*“ sest ühenduse turg on jätkuvalt HRV tootjatele atraktiivne oma suuruse ja hinnataseme tõttu.

Töö autori hinnangul äkilist ja üleöö toimuvat hinnalangust olla ei saa, sest kõigepealt on tootjatel, importijatel ja edasimüüjatel vajalik realiseerida olemasolevad kaubavarud. Paralleelselt olemasolevate kaubavarude realiseerimisega saavad importijad ja edasimüüjad pidada läbirääkimisi potentsiaalsete HRV tootjatega, kelle käest tulevikus vaatlusaluseid kaupu hankida saaks. Samuti tuleb arvestada sellega, et osa HRV tootmisest on kolitud naaberriikidesse ja tootmise tagasi kolimine on ajamahukas protsess. Näiteks peab sõnul Würth Group erinevate HRV tootjatega hetkel läbirääkimisi võimalike uute tarnijate leidmiseks, kuid võimalikud tarne- ja hinnakokkulepped on käesoleva töö kirjutamise ajal veel sõlmimata (Ostudirektor, 2016). Toote hinna langus või tõus on alati spekulatiivselt ennustatav ja kindla trendi hinnakujunduses loob pakkumise ja nõudluse suhe liidu turul, mis selgub lõplikult, kui HRV-st tarnitud kaubad on EL turule jõudnud. Kindel on see, et HRV tootjate huvi liidu turule tagasi tulla on olemas, kuid selleks on neil vajalik taastada oma kaotatud osakaal

---

³⁰ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/670, 28. aprill 2016, millega kehtestatakse liidu eelnev järelevalve teatavatest kolmandatest riikidest pärit teatavate raua- ja terasetoodete impordi üle. ELT L 115, 29.4.2016, lk 37—47, Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016R0670>.

liidu turul. Niisamuti ei nõustu töö autor komisjoni hinnanguga, et ühtäkki kehtetuks tunnistatud tollimaksud ühenduse sektorile fataalselt mõjuksid, sest vaatlusaluste toodete tarnimine HRV-st ei toimu üleöö, vaid antud protsess kestab vähemalt 4-6 kuud ning võimalike importijate ja edasimüüjatega lepingute sõlmimine on aeganõudev protsess.

Autori hinnangul on EL-i eesotsas komisjoni, nõukogu ning sektorit esindanud tööstusliitudega käitumise taustal selgelt näha valitsusvahelisuse teooriat, kus EL on omalt poolt teinud kõik võimaliku, et liidu mõjukaid tootjaid kaitsta ja kehtestada HRV-st pärit impordile dumpinguvastased kaitsetollid ja hiljem neid ka pikendanud. Väidetavalt on selle eesmärgiks, et ühenduse sektor saaks toibuda HRV-st pärit impordi mõjust, taastada oma esialgse positsiooni ning oleks tagatud aus konkurents ühenduse turul. See tähendab, et komisjon on ausale konkurentsile andnud uue sisu ning peab selleks olukorda ühenduse turul, kus ettevõtted konkureerivad ühtsel turul Euroopa Liidu poolt reguleeritud normide järgi, mitte utilitaristliku vaba turu põhimõtete tingimustes, kus kõik osapooled saavad toota ja pakkuda turule mistahes toodet.

Oluline on märkida ka komisjoni Lissaboni lepingust tulenevat õigust rakendusmäärustega pikendada ja tühistada nõukogu poolt kehtestatud meetmeid. Ka antud meetmete pikendamise juures 2015. aasta rakendusmäärusega tekib autoril lahkavamus komisjoni poolt kehtestatud meetmete ausa ja erapooliku hindamise suhtes. Pikendatud meetmed olid kaldu liidu tootjate kasuks ning mõju teistele sektoritele ja lõpptarbijale määrusest ei nähtu ning oli lõpuni uurimata.

2.3. Määruse erinevad tõlgendusviisid

Dumpinguvastased meetmed tekitavad proteksionismi. Kaitsemeetmete kehtestamisel on alati kaks osapoolt - ühed, kes saavad kehtestatud meetmestest kasu ja teised, kellele meetmed on kahjulikud. Hindley seisukoht on, et peamine faktor, mis viib proteksionismini, on keerukus, mille põhjal arvutatakse välja dumpinguvastaste tollimaksude mõõde ja suurusjärg, sest dumpinguvastaste tollimaksude arvutustes on palju ruumi tõlgendustele ja vigadele ning seal kus on ruumi vigadele, seal on ruumi selle kuritarvitamisele (Hindley, 2007, lk 2). Lisaks ei vasta EL kaitsemeetmete kehtestamise menetlus avalikkuse põhimõttele- EL-is käib kaitsemeetmete kehtestamine

jättkuvalt suletud uste taga (Nordström, 2011, lk 2) ning avalikkusel ei ole protsessidele juurdepääsu. Dumpingu tuvastamine ei tähenda seda, et automaatselt võib kehtestada tollimaksud sektori kaitseks ning need on kooskõlas avaliku huviga (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 343).

Kaitsemeetmete täpse määra otsustab EL ning puuduvad täpsed reeglid selle kohta, millised on õiglased meetmed. Ebapiisavalt on toimunud ka nõukogu, kes peab kaitsemeetmete kehtestamisel hoolikalt hindama, kas komisjoni poolt läbiviidud uurimine ning soovitud meetmed on vajalikud ja proportsionaalsed, et lahendada probleeme, mille vastu kõnealused meetmed on suunatud. Seega otsustab EL ise, milliste parameetrite järgi ta hindab dumpingu olemasolu ja suurusjärku. HRV põhiliseks probleemiks on see, et EL ei tunnusta teda turumajandusena ega kohtle utilitaristlikult. Kui EL peaks HRV-i turumajandusega riigiks, tuleks võimaliku dumpingu välja selgitamiseks tema andmed arvesse võtta. Käesoleval hetkel seda ei tehta, sest ollakse arvamusel, et riigi sekkumise tõttu majandusse ei ole HRV-s kaubad tegeliku hinnaga. Sellest tulenevalt on kaitsetollid kujunenud kõrgemaks ja liidu tootjad saanud parema kaitse. Komisjon ja nõukogu peavad otsuseid tehes arvestama avaliku huviga ning otsustaja peab selgelt põhjandama, kuidas sellise otsuseni jõuti. Kaitsemeetmete kehtestamise otsustusprotsess peab olema läbipaistev ja eetiline. Kui otsustusprotsessi puhul pole võimalik tuvastada, kelle huvides otsus tehti, tekivad varjatud lobimise kahtlustused ja korrupsioonioht.

2.3.1. Dumpingu uurimiseks algatatud menetlus

Selleks, et mõista dumpingumeetmete kehtestamisel tehtavaid analüüse, antakse järgnevalt lühiülevaade komisjoni ja WTO vaidluste lahendamise organi poolt läbi viidud menetlustest. Euroopa Komisjon algatas dumpingu uurimiseks menetluse 9. novembril 2007 algatamisteate avaldamisega *Euroopa Liidu Teatajas*³¹. 18. septembril 2008 toimus seisukohtade esitamise kohtumine, kus osapooled said taotleda ärakuulamist ning kuhu olid kaasatud komisjoni esindaja, ühenduse tootjad, HRV eksportivate tootjate esindajad ja importijad.

---

³¹ ELT C 267, 9.11.2007, lk 31. Arvutivõrgus:
[http://eurlex.europa.eu/legalcontent/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109\(04\)&from=ET](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109(04)&from=ET)

HRV tootjate suure arvu tõttu kasutati menetluse käigus väljavõttelist uuringut. Kõik HRV äriühingud taotlesid individuaalset kohtlemist juhul, kui nad ei vasta turumajandusliku kohtlemise nõuetele. Pärast esialgset uurimist ja esitatud andmete kontrolli ei võimaldatud ühelegi valimisse kuulunud HRV äriühingule turumajanduslikku kohtlemist, kuid viiele äriühingule võimaldati individuaalset kohtlemist.

Kehtinud määruse punktis 37 tuuakse üldiselt välja, et: „*komisjon kogus ja kontrollis kogu teavet, mida ta pidas vajalikuks dumpingu kindlakstegemisel dumpingust tuleneva kahju ja ühenduse huvisid silmas pidades.*“ Lisaks tehti liidu tootjate, HRV eksportivate tootjate ja nende sidusettevõtte ning ühenduse sõltumatute importijate valdustesse kontrollkäike. Sellise analüüsi tulemusena tehti kindlaks vaatlusalune toode, turumajandusliku ja individuaalse kohtlemise võimalus eksportivate tootjate puhul, vaatlusaluse toote normaalväärtus, kahju ja põhjuslik seos. Nendest andmetest lähtuvalt arvutas komisjon välja kahjumarginaali. Selle põhjal määrati üleriigiliseks kahjumarginaaliks 85% CIF-hinnast³² ühenduse piiril enne tollimaksu tasumist ning nõukogu määrusega nr 2009/91 kehtestati 26. jaanuaril 2009 lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes.

Dumpingu jätkumise või kordumise uurimises ei osalenud ükski HRV eksportiv tootja, kes kõik keeldusid komisjoniga koostööst, seepärast toetus komisjon rakendusmääruse punktis 13 väljatoodu põhjal oma uurimise järeldustes „laiaulatuslikule ja esinduslikule andmekogumile - kättesaadavale teabele.“ Siinkohal saab toetuda Hindley väidetele, et dumpingu arvutustes on palju ruumi tõlgendustele ja vigadele ning seal kus on ruumi vigadele, seal on ruumi selle kuritarvitamisele (Hindley, 2007, lk 2). Kahtlusi tekitab komisjoni „laiaulatuslik esinduslik andmekogumi“ usaldusväärsus ja vajadus, sest komisjon ei võta arvesse HRV poolt esitatud kaubandusstatistikat, vaid arvutab ise välja dumpingumarginaali. Dumpingu jätkumise või kordumise tõenäosuse hindamiseks kasutas komisjon aegumise (1. Oktoober 2013) läbivaatamise taotlust ning ekspordi ja impordi kajastavat kaubandusstatistikat.

---

³² CIF- hind, s.o kauba hind imporditava riigi piiril. Liskas kauba maksumusele sisaldab CIF- hind kauba riigipiiri toimetamise seotud kulutusi nt. kulutusi transpordile ja kindlustusele.

Alates 2009. aastast on HRV püüdnud tekkinud olukorda lahendada läbi WTO vaidluste lahendamise organi. HRV oli seisukohal, et EL-i poolt rakendusmääruse (EL) nr 924/2012 alusel võetud meede oli vastuolus mitme WTO dumpinguvastase lepingu ja 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe sättega ((EL) 2016/278 p.7). 28. juulil 2011. aastal võttis VLO vastu apellatsioonikogu aruande ja apellatsioonikogu aruandega muudetud hindamiskogu aruande vaidluse kohta (WTO apellatsioonikogu aruanne, 2011). Nimetatud aruannetes jõuti muu hulgas allolevatele järeldusele:

- nõukogu 30. novembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 1225/2009 kohaldamisel teatavate Hiina Rahvavabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi uurimisel rikuti WTO dumpinguvastase lepingu artikli 6 lg 10 ja artikli 9 lg-t 2.
- Dumpingu kindlakstegemise uurimisel rikuti WTO dumpinguvastase lepingu artikli 6 lg-d 4 ja 2 ning artikli 2 lg-t 4.
- Liidu tootmisharu määratlusega rikuti WTO dumpinguvastase lepingu artikli 4 lg-t 1;
- Dumpinghinnaga impordi mahu arvestamisel rikuti WTO dumpinguvastase lepingu artikli 3 lg-d 1 ja 2;
- Põhjusliku seose analüüs rikkus WTO dumpinguvastase lepingu artikli 3 lg-d 1 ja 5; ja
- Konfidentsiaalse teabe käsitlemisega rikuti WTO dumpinguvastase lepingu artikli 6 lg-t 5 ja lg 5 p-i 1.

Seega leidis VLO pärast seitset aastat kestnud vaidlusi WTO-s, et Euroopa Liidu poolt kehtestatud meetmed olid ebõiglased ning 26. veebruaril 2016. aastal kehtima hakanud komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/278 tunnistab kehtetuks määrusega (EÜ) nr 91/2009 kehtestatud tollimaksud.

Suurimaks probleemiks dumpinguvastaste tollimaksude kehtetuks tunnistamise järel on endiselt asjaolu, et EL ei tunnista HRV-d turumajandusega riigiks. HRV peab sellist tunnustust loomulikuks ja kohaseks, leides et 15 aastat pärast WTO liikmeks olekut ja kasvamist maailma suuruselt teiseks majandusruumiks, tuleb teda automaatselt tunnustada turumajandusena. Kui HRV 2001. aastal WTO-ga ühines, lubasid ka organisatsiooni liikmed, et loobuvad 2016. aasta detsembriks dumpinguvastaste tollide

arvutuses mitteturumajanduse standardist. Samal ajal siiski ei kinnitatud, et sellega kaasneb automaatselt HRV tunnustamine turumajandusena.

HRV võit WTO-s Euroopa Liidu üle annab neile võimaluse uuesti liidu turule sisenemiseks, kuid seal on vahepeal toimunud paradigma muutus. HRV prioriteediks on olnud oma tööstuse standardiseerimine ning eksporttoodete kvaliteedi parandamine (China Daily Europe, 2016), praeguses olukorras tuleb arvestada aga sellega, et impordi osa on hõivanud teised Kagu-Aasia riikide tootjad. Seda, kas ja milliste vahendite ja strateegia abiga suudab HRV oma kaotatud positsiooni ühenduse turul taastada, peab näitama lähitulevik. Würth AS ostujuhi sõnul ei kiirusta tema kujunenud olukorras HRV-sse tagasi ostma, sest antud juhul on võimalik tingida ja survestada olemasolevaid koostööpartnereid Taiwanis ning jälgib pingsalt seda, mida teevad Würth Groupi kuuluvad ettevõtted, peamiselt Würth OY ja Ferrometal OY. Võimaliku uue tarnija leidmine sõltub paljustki pakutud kauba kvaliteedist, tarnetingimustest ja hinnatasemest (Ostujuht, 2016).

Kindlasti ei ole oma viimast sõna kaitsemeetmete kehtestamisel öelnud ka EL, kellel on alati võimalus alustada uut uurimist HRV-st pärit kinnitusdetailide suhtes. Uute meetmete kehtestamise puhul peab EL arvestama sellega, et HRV on kogetust järeldused teinud, muutunud enesekindlamaks rahvusvahelistel läbirääkimistel ning on vähem manipuleeritav mitmetitõlgendatavate määruste ja otsuste suhtes. Käesoleva töö kirjutamise käigus (28. aprill 2016,) on komisjon andnud välja rakendusmääruse (EL) 2016/670, millega kehtestatakse liidu eelnev järelvalve teatavatest kolmandatest riikidest pärit teatavate raua- ja terasetoodete impordi üle. See tähendab, et käesolevas magistritöös kirjeldatud vaatlusalused tooted lubatakse liidus vabasse ringlusesse liikmesriigi pädeva asutuse väljaantud järelvalvedokumendi esitamisel. Määruse eesmärk on saada täiendavat statistikat EL-i mittekuuluvatest riikidest pärit impordi suundumuste kohta. Würth AS-i ja teiste importijate jaoks tähendab see täiendavat bürokraatiat ja statistika esitamist ametivõimudele.

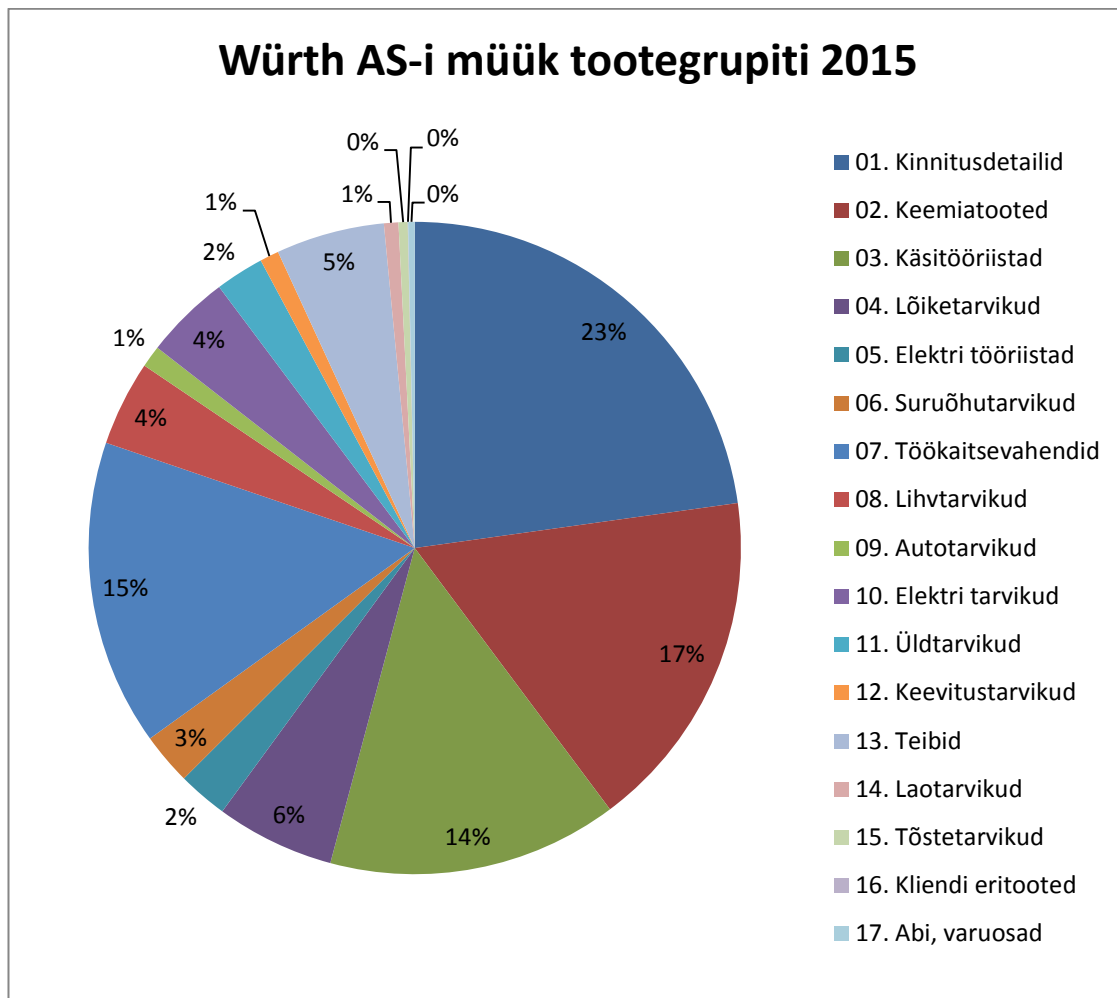
Selleks, et tagada ühenduse turu tõhusus kaitse, tuleks töö autori arvates kasutada dumpingu- ja subsiidiumivastaste meetmete asemel rohkem kaitsemeetmeid. Kui komisjon kasutaks dumpingumeetmete asemel kaitsemeetmeid, siis muudab see komisjoni kaubanduspoliitika avatumaks ja läbipaistvamaks. Kaitsemeetmete

kehtestamisega kaasneb alati ka sektori restruktureerimise kohustus. Kaitsemeetmed kohaldatakse kõikidest riikides pärit impordi suhtes, selle päritolust olenemata ning sama meetet kasutatakse iga eksportija suhtes. Sellisel juhul oleks kehtestatud meetmega tagatud see, et vastav ühenduse sektor saab piisavalt aega, et oma tootmine konkurentisvõimelisemaks kohandada, mis omakorda tagab suurema tootlikkuse ja ekspordivõimekuse.

2.3.2 Määruse mõju Würth AS-ile

Würth AS kuulub rahvusvahelisse Würth kontserni (Würth Group), millel on esindusi rohkem kui 80.-s riigis. 2015. aasta kontserni käive oli 11,05 miljardit € ja töötajaid rohkem kui 69 000 (Würth Group, 2016). Eestis tegutseb Würth AS alates aastast 1995 ning tema tegevusaladeks on kõrgekvaliteediliste kinnitusdetailide, tööriistade ja hoolduskemikaalide hulgimüük professionaalidele. Tabelis 2 (lk. 57) tuuakse välja 2015. aasta Würth AS-i müük tootegrupiti. Sellest nähtuvalt on kinnitusdetailid (kogumüügist moodustavad 23%) kõige müüdavam tootegrupp Würth AS tootevalikus.

Tabel 2. Würth AS-i müük tootegrupiti aastal 2015

Allikas: Würth AS

Würth Group osales nii kehtiva määruse kui ka rakendusmääruse ühenduse sõltumatud importijad väljavõttelises uuringus ning määruse kehtima hakkamine mõjutas otseselt Würth AS-i tegevust. Selleks, et hinnata määruse mõju Würth AS-ile küsitleti vastaval teemal ettevõtte juhatuse esimeest, ostudirektorit, ostujuhti, müügijuhti, tootejuhti, pearaamatupidajat ja laojuhatajat ehk inimesi, kes on ettevõtte seisukohalt kõige pädevamad antud määrusest tulenevaid mõjusid hindama. Esitatud küsimused arvestasid tarneahela kõiki etappe ja võimalikke protseduure, mis kaasnevad kaupade ostmisega kolmandatest riikidest, kaupade tarnimisega EL-i ja selle hilisema turustamisega, mõjust ettevõtte tegevusele ning ettevõttega seotud konfidentsiaalsusnõudega. Küsimustiku vastustest tehtud kokkuvõtte on töö lisa 1. (Vt Lisa 1 lk 80).

Kokkuvõtlikult tulenesid intervjuude kohaselt kehtinud määrusest järgmised otsesed mõjud Würth AS-ile : a) kõrgemad vaatlusaluste toodete soetamise hinnad ja sellest tulenevalt kõrgemad hinnad lõpptarbijale; b) kõrgemad transpordiga seonduvad hinnad ning c) kohtuvaidlus MTA-ga.

2.3.3. Dumpingu analüüsi ja kehtestamise kitsaskohad

Toote normaalväärtuse ja sellest tulenevalt dumpingu väljaselgitamine on probleemne kuna erinevatel turgudel müüakse erinevate spetsifikatsioonidega sarnasid tooteid. Samas puuduvad selged kriteeriumid selle kohta, millal võib öelda, et tegemist on dumpinguga, kuidas võetakse hindade ja tootmiskulude võrdluses arvesse erisusi. Vastamata on ka järgmised küsimused: kuidas arvestatakse dumpingu arvutamisel üldkulusid ja näiteks kulusid, mis on mõeldud toodete reklaamimiseks? Kuidas saab neid kulusid tootmises jagada vaatlusaluste ja mittevaaatlusaluste toodete vahel? Kuidas arvutatakse dumpingut alustavate ettevõtete puhul, kes müüvad toodet maailmaturuhinnaga, kuid kelle tootmiskulud ületavad müügihinda?

2.3.3.1. Avalike huvide test

Hindley toob välja, et üldiselt on ebaselge, kas sektori raskused on tingitud ainult dumpingust või on veel teisi tegureid, mida tuleb arvesse võtta (Hindley, 2007, lk 2). Kõik tootjad üritavad oma tootmist kaitsta ning ka neil tootjatel, kelle majanduslik seis pole seotud dumpingu mõjuga, on suur kiusatus väita, et raskused on tekkinud just dumpingu mõjul. Kui puudub tugev ja üheselt mõistetav avalike huvide hindamise test, on seda väidet väga raske ümber lükata. Bievre ja Eckhardt väidavad, et avalike huvide testi pole peaaegu mitte kunagi kasutatud dumpinguvastaste meetmete tagasilükkamiseks (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 343). Nii üritab kohalik tootja ennast kaitsta kehtestatud dumpinguvastaste meetmetega, hoolimata sellest, et ettevõtte on alles alustanud vastavas sektoris tegutsemist või on ettevõtte investeeringud tootmisesse ebaõnnestunud, mistõttu on tema toote hind kõrgem turul pakutavast.

Abiks oleks siinjuures avalike huvide testi täpsem ja korrektsem rakendamine kaitsemeetmete kehtestamisel. Tulenevalt Rohelisest raamatust võib kaitsemeetmed kehtestada Euroopa Liidus ainult siis, kui need ei ole vastuolus avalike huvidega, ehk meetmed ei tekita majandusele rohkem kahju võrreldes sellest tuleneva kasuga. Sellisel

juhul on vaja arvestada impordi tööstuslike kasutajate, importijate kui ka tarbijate huve. Antud töös käsitletud kehtinud määruses kui ka rakendusmääruses olid ühenduse huvid jäetud lõpuni uurimata ning EL arvestas kaitsemeetmete kehtestamisel subsidiaarsuse põhimõtet, kus otsused tehakse ühenduse ainupädevusse kuulavas valdkonnas ja subsidiaarsuse põhimõtet seetõttu ei kohaldata.

2.3.3.2. Selektiivne tootjatega arvestamine

Kehtinud määruse punkt 112 järgi on komisjon kindlaks teinud, et: „*ühenduses toodavad vaatlusalust toodet hinnanguliselt üle 300 peamiselt väikese ja keskmise suurusega ettevõtte ja mõned suuremad ettevõtted.*“ Kehtinud määruse punktis 28 on välja toodud ja punktis 37 nimetatud ühenduse tootjad, kelle põhjal moodustati valim väljavõttelise uuringu jaoks. Sellesse kaasati seitse ühenduse tootjat, kellest üks tootja keeldus koostööst, kuid kuue ülejäänud ühenduse tootja toodang moodustab ligikaudu 65% tootmisharu toodangust. Valim moodustati „*nendest ühenduse tootmisharusse kuuluvatest tootjatest, kelle tootmismahd on suurim, et saavutada ühenduses toodetud samasuguste toodete suurim tüüpiline tootmismahd*“ (kehtinud määrus p.27). Tähelepanuväärne on siinjuures see, et algsesse valimisse kaasatud tootjatest viis on pärit Itaaliast, üks Rootsist ja üks Poolast. Siinkohal saab toetuda Bievre ja Eckhardt'i hinnangule, et kehtestatud kaitsemeetmetest saavad kõige rohkem kasu kaubandusassotsiatsioonid, kus on suhteliselt vähe ettevõtteid või kus domineerivad mõned suured ettevõtted (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 346).

Selline muster sobitub ideaalselt Olson'i spetsiaalste huvide teooriasse, kus grupi tegevus või tegevusetus sõltub otseselt neid mõjutavast poliitikast, ehk poliitiline mittemobiliseerumine võib neile peale suruda suure majandusliku koormuse. Komisjon võttis antud juhul valimisse väikesearvulise geograafiliselt kontsentreeritud ja distantsilt suhteliselt lähedal asuvate tootjate grupiga, kes konkureerivad impordiga ja, kes seisavad vastamisi pidevalt väheneva turuosaga. Lisaks on sellistel ettevõtetel suur vaba tootmisvõimsuse ülejääk, nad teenivad kahjumit, tehtud on tõenäoliselt ebavajalikke investeeringuid oma tootmisesse ning kelle huvides on dumpnguvastaste tollimaksude kehtestamine. Seda väidet toetab ajakirjas Present ilmunud artikkel, mille väidatel on Itaalia riik subsideerinud vastava infrastruktuuri ehitust riigi põhjaosas (Present, 2008, lk 17). Kui Itaalia on suuremahuliselt investeerinud antud sektorisse, siis otsib ta oma

investeeringutele kaitset rahvusvahelise konkurentsi surve eest, kasutades selleks valitsustevahelisuse teooria kohaselt oma mõju komisjonis ja nõukogus ning lobiorganisatsioone või tööstusliite, kellel on olemas EL-i tasemel kontaktid ning kes suudavad lobismiga komisjoni mõjutada nii, et vastu võetud otsused nõukogus on nende jaoks võimalikult soodsad. Just Itaalia valitsus on vastavalt liberaalse valitustevahelisuse teooriale kohaselt pidanud tegutsema, sest üha tugevam surve vaatlusalusele sektorile ja sellest tulenev surve sektorilt ja tööstusliidult riigi valitsusele, on sundinud otsima antud probleemile lahendust EL-i tasemel. Sellest tuleneb itaallaste huvi kehtestada ja säilitada võimalikult kõrged ja pikaks ajaks kehtivad tollimaksud. Huvigruppidele meelejärele olemine ja oma otsuste läbisurumine EL-i tasemel tagab Itaalia valitsusele huvigruppide toetuse kodumaal.

2.3.3.3. Importijate kaasamise probleemistik

Ühenduse importijad, kes valiti kehtinud määruse punkt 189 põhjal valimisse (täielikult tegid komisjoniga koostööd kuus importijat), importisid uurimisperioodi (1. oktoober 2006- 30. september 2007) ajal ligikaudu 15% kogu vaatlusalusest tootest ühenduse turule. Vaatlusalusel perioodil (1. jaanuarist 2003- 30.september 2007) kasvas vaatlusaluse toote import ja vähenes ühenduse tootjatelt ostmine. Ka Würth AS ostustatistika näitab samasugust trendi (Ostudirektor, 2016). Sarnast sündmuste arengut on kirjeldanud Baran (Baran, 2015), kui vaatlusaluse toote impordi osakaal kasvab kordades enne uurimise algatamist vastavat riigist. Importijate seisukoht määruse kehtestamise kohta on välja toodud kehtinud määruse punktis 190, kus väideti, et: *„meetmete kehtestamisel oleks kahekordne negatiivne mõju: a) ühenduses ei oleks piisavalt või üldse tootmisvõimsust vaatlusaluse toote pakkumise sama taseme säilitamiseks ning; b) kaasneb vaatlusaluse toote hinna tõus, mida ei saaks üle kanda lõpptarbijale seoses kehtivate lepinguliste kohustustega klientide ees ning tooks kaasa tasuvuse kaotuse.“* Samuti leiti, et kehtestatavad meetmed avaldavad negatiivset mõju importijate ärimahule, tasuvusele ja tööhõivele.

Antud väiteid kinnitavad ka Würth AS-i ostujuht (Ostujuht, 2016), kes tegi päringu vaatlusaluste toodete ostmise kohta algse määruse uurimisse kaastud ettevõtte A. Agrati SpA-sse (Itaalia tootja). Antud ühenduse tootjalt tulnud vastuses oli kirjas, et neil on kehtivad lepingud Euroopa Liidu autotööstustega ning neil puudub huvi meile midagi

eraldi tootma hakata. Alternatiivina pakuti antud tootja laos seisvaid tooteid nt. 12.9 tugevusega ISO 4762 polte mõõduga 24x300 mm, kuid pakutud alternatiivide kogused tootja poolt olid võrdelised ettevõtte mitme aasta müügiga ning hind ei olnud Eesti turusituatsiooni arvestades konkurentsivõimeline.

Eelnevast näitest tulenevalt ei saa siinkohal nõustuda komisjoni seisukohaga, et liidu sektoril on piisavat tootmisvõimsust ja tahet, et katta importijate ja edasimüüjate vajadusi. Sarnase arvamusega on esinenud ka Suurbritannia Kinnitustarvikute Edasimüüjate Assotsatsioon, kelle hinnangul Euroopa tootjad ei suuda ega ole võimelised üle võtma neid vaatlusaluste toodete mahtusid, mida imporditi enne määruse kehtima hakkamist HRV-st (Fastener + Fixing Magazine, 2008, lk 48).

Kehtinud määruses punktis 197 on välja toodud, et tarbijate ja kasutajate huvide väljaselgitamiseks saadeti 16 äriühingule või kontsernile vastavad küsimustikud. Vastuseid saadi kolm. Näiteks autotööstus (s.t autotootjad ja kõik autoosade tarnijad) tarnib vaatlusalust toodet oma erinõuete tõttu peamiselt ühendusest. Saksa autotootjate ühing selgitab kehtinud määruse punktis 198, et nemad on dumpinguvastaste meetmete kehtestamise vastu, sest selle liikmed pooldavad võimalikult paljude alternatiivsete tarneallikate säilitamisest. Komisjon ei ole kehtivas määruses tähelepanu pööranud ehitustööstusele majandusolukorrale ning just ehitustööstus on kinnitustarvikute peamine kasutaja. Kehtinud määruse punktis 200 märgitakse, et: *„ehitustööstust ei ohusta rahvusvaheline konkurents, mis peaks piirama kulude kasvu mõju selle turuolukorrale.“* Teise punktina tuuakse välja, et: *„märkuste esitajad ei olnud koguseliselt kindlaks määranud vaatlusaluse toote osakaalu kõnealuse tööstusharu kulude hulgas.“*

Siinkohal toob autor konteksti sobiva näite ja arvutuskäigu. Tüüpilise ehitise (ühepereelamu) kogumaksumusest moodustavad vaatlusalused tooted 3-5%, sõltuvalt sellest, kuidas ja millistest materjalidest ehitise on ehitatud. Kui hindame näiteks Eesti ühepereelamu keskmiseks ehitismaksumuseks 150 000 €, siis kinnitustarvikute maksumuse osakaal enne määruse kehtima hakkamist oleks olnud 4500 – 7500 €. Würth AS ostujuhi (Ostujuht, 2016) sõnul ja klientide erinevate perioodide arveid võrreldes tõstis dumpinguvastaste tollimaksude kehtima hakkamine ja uutelt tarnijatelt

kauba soetamine vaatlusaluste toodete hinda keskmiselt 30% ja maja ehitamiseks kulunud vaatlusaluste toodete maksumus on tõusnud hinnanguliselt 6000-10000 €-ni.

Tollimaksude kehtestamine nõukogu poolt ja hilisem pikendamine komisjoni poolt tõestas veelkord, et meetmete kehtestamisel arvestati ainult ühenduse tootjate huvidega ning määrusest tulenevate mõjudega importijatele ja edasimüüjatele, milleks on käibe ja kasumi langus, uute tarnijate otsimine, lepinguliste kohustuste täitmine klientide ees ja negatiivne mõju tööhõivele, pidid importijad ja edasimüüjad ise hakkama saama. Utilitarismi kohaselt on importijad ja edasimüüjad ühenduse majandusharule olulise tähtsusega, sest nende kaudu edastavad lõpptarbivad oma soovid tootjatele. Teoorias rõhutakse vahendajate olulisusele turul, sest nemad suudavad kaubad liigutada piirkonnast, kus toimub ületootmine, kohta, kus neid kõige rohkem vajatakse. Nii on Näiteks Würth AS-il on Eestis 23 esinduskauplust (kõik Eesti maakonnad on esindatud) ning 70 müügiesindajat, kes teenendavad ligikaudu 14 000 lepingulist klienti ning Würth OY-l on Soomes 170 esinduskauplust ja üle tuhande müügiesindaja, kes teenendavad ligikaudu 100 000 lepingulist klienti (Würth OY, 2016). Seega soosis dumpingumeetmete kehtestamisest kuni 2016. aasta veebruari lõpuni liidu turul kehtinud olukord selgelt ja ebaproportsionaalselt liidu tootjat, kelle jaoks oli komisjon loonud turul tegutsemiseks kunstlikult soodsad tingimused. Kui komisjon on tuvastanud ja tõestanud kahju, siis eeldatakse automaatselt, et kaitsemeetmed on kehtestatud lähtuvalt avalikest huvidest (Bievre & Eckhardt, 2011, lk 343).

Kaebuse läbivaatmiseperioodil (1.jaanuar 2013- 31. detsember 2013) tegi komisjoniga koostööd vaid kaks importijat. Rakendusmääruse punkti 122 järgi väitsid kaks liidu kinnitusdetailide ühendust, et: *„kehtivate tollimaksude kehtestamine nii kõrgel tasemel ei toonud liidu turul kaasa ausa konkurentsi taastamist, vaid hoidis ära Hiina impordi sisenemise liidu turule.“* Lisati veel, et: *„meetmete laiendamine kitsendaks veelgi kasutajate ja importijate rahvusvahelisi hankevõimalusi.“* Importijate seisukohast ei rakendunud algsed meetmed plaanitule vastavalt, vaid põhjustasid kinnitusdetailide turul ebavajalikku segadust. Meetmete äkiline kõrvaldamine looks sarnase olukorra, kui nende algne kehtestamine.

Turgude reguleerimine peab lähtuma lõpptarbija heaolu suurendamise eesmärgist. See käib nii konkurentsi soodustamise kui ka selle piiramise kohta. Seda väidet toetab

utilitarism, mille kohaselt on parim võimalik lahendus see, kui kasu saavad võimalikult paljud osapooled. Antud tollimaksude kehtestamisega on kaotajaks pooleks lõpptarbija, kes peab nt. maja ehitades kinnitusdetailide eest 30% kallimat hinda maksma.

Komisjon ei ole oma analüüsis kuidagi põhjendanud, miks importijate hääl on meetmete kehtestamisel ebaolulisem. Sellist olukorda selgitab spetsiaalsete huvide teooria, mis toob välja, konsolideerumise olulisuse (Eckhardt, Salamon, & Siegfried, 1977). Importivate ettevõtete vahel on konsolideerumine väike, infot jagatakse üksteisele piiratud hulgal ja ühiseid eesmärke ja sellest tulenevat ühist kasu on selles sektoris väga raske leida. Nordströmi väidete kohaselt on uurimise algatamise ja menetlemise juures määrav tähtsus sellel, kui häälekalt üks või teine grupp ennast väljandada suudab. Kui enda huvide eest ei seista, tuleb leppida vastaspoole tingimuste ja seikohtadega (Nordström, 2011, lk 6). Importijad ja edasimüüjad tajuvad üksteist potentsiaalsete konkurentidena, importijatel puuduvad tugevad esindusühingud ning lobiorganisatsioonide esindatus liidu tasemel. Paljud importijad on oma tooteportfelli hajutanud nii, et vaatlusaluste toodete müük moodustab ainult osa nende tegevusest. Importijad ostavad ühenduse tootjalt vaatlusaluseid tooteid peamiselt või ainult siis, kui tekib Kagu-Aasia tarneahelasse tarneauk. Sellest tulenevalt suudavad importijad üldiselt oma tegevused ümber korraldada ja riske hajutada nii, et muutunud olud põhjustavad võimalikult väikese kahju nende põhitegevusele (Juhatusesimees, 2016), sest pidevalt otsitakse juurde uusi alternatiivseid ostu ja müügikanaleid.

Intervjuud näitasid, et seoses kehtestatud dumpinguvastaste tollimaksudega pidid importijad oma tarneahela ümber korraldama. Tavapärane vaatlusaluste toodete tellimine ja tarnimine Kaug-Idast Eestisse võtab aega 4-6 kuud. Selle aja sisse mahub tellimuse edastamine vastavale tootjale, vaatlusaluste toodete tootmine, tootjapoolne toodete kvaliteedikontroll, pakendamine, ladustamine konteinerisse, transport sadamasse, laadimine laevale, tolliformaalsused ja transport Eestisse. Seejärel toimuvad tolliformaalsused Eestis ning transport ettevõtte territooriumile (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016).

2.3.3.4. Muud mõjurid

Tollimaksude kehtestamine koos samal perioodil toimunud tooraine hinna olulise tõusuga, mis mõjutas kinnitusdetailide tootmise hinda, piiras importijate rahavoogu ning suurendas käibekapitali ja rahastamisvajadust. Samal perioodil Eestis alanud majanduslangus ja eelnevalt mainitud põhjused seadsid Würth AS-i raskesse olukorda - nõudluse vähenemine ja kõrgemad hinnad vaatlusalustele toodetele soetamisele langetas Würth AS-i käivet 2009. aastal eelmise aastaga võrreldes 43% (Würth AS areng, 2016). Würth AS käibest moodustavad ligikaudu veerandi vaatlusalused tooted (vt. Tabel 2 lk.57), siis mõju ettevõttele tervikuna oli ilmne. Näiteks tuli koondada ettevõttes tekkinud keerulise majandusliku olukorra tõttu 15 inimest, samuti suunati osa kontoritöötajatest, lao- ja müügipersonalist osalisele tööajale (Würth AS areng, 2016).

Dumpingumeetmete kehtestamisega kaasnevad importivatele ettevõtetele ja edasimüüjatele ka praktilised probleemid. Muuhulgas tekib neil probleeme toote tegeliku päritolu tõendamiseks. Nii on käesoleva hetkeni käimas kohtuvaidlus Würth AS-i ja MTA vahel, sest MTA väitel on Würth AS jätnud maksmata määrusest tulenevad dumpinguvastased tollimaksud. MTA hinnangul pärinevad vaatlusalused kaubad HRV-st, mitte Taiwanist nagu on kauba saatedokumentidel kirjas. Probleemne on, et kuigi ettevõtjad käitusid tavapärase turul levinud praktika kohaselt, mille järgi lähtutakse kauba päritolu tuvastamisel dokumendil „Certificate of Origin“ (päritolusertifikaat), ei pidanud MTA ja kohtud seda piisavaks. Sellele küsimusele ootab Würth AS lõplikku vastust Riigikohtust, sest Würth AS-ile ja teistele turuosalistele on see olulist tähtsust omava küsimusega, mille lahendamisel on põhimõtteline tähendus õiguskindluse tagamiseks.

2.3.3.5. Kasutajate (lõpptarbijate) huvidega arvestamine

Rakendusmääruses punktis 124 tuuakse välja, et kasutajad ei teinud läbivaatamisega seotud uurimisperioodil (1. jaanuar 2013- 31. detsember 2013) koostööd ning komisjon tuvastas kasutajate arvamusel ja seisukohad liidu tööstusharu ja importijate teabe põhjal. Komisjon järeldas: „*et meetmete laiendamise ei oleks kasutajate huvidega vastuolus. Näib, et kasutajad kohanesid hästi HRV-st pärinevate rauast või terasest kinnitusdetailide suhtes kohaldatavate meetmetega, ilma et nendel oleks olnud mingeid*

tagajärgi.“ Komisjonile tundus, et kasutajad kohanesid hästi HRV-st imporditavate kinnitusdetailide suhtes kohaldatavate meetmetega, ilma et nendel oleks olnud mingeid tagajärgi. Würth AS-i näitel saab väita vastupidist, sest klientide rahuloematus pidevalt muutuvate vaatlusaluste toodete hindade suhtes oli ilmne, meetmete kehtestamise algus langes kokku samal ajal ka maailmaturuhindade kiire kasvuga. (Müügijuht, 2016).

Ühenduse huvide reegli ((EÜ) nr.384/96 art. 5) kohaselt saab kaitsemeetmeid rakendada vaid siis, kui komisjon leiab, et need ei ole vastuolus EL-i laiemate majandushuvidega (Euroopa Komisjon, 2006, lk 7). Analüüsitava määruse puhul on ebaselge, millised need huvid olid ning kas ja kuidas neid antud määruse puhul on arvestatud.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et rakendusmääruses on ühenduse huvid jäetud lõpuni uurimata, tarbijate ja lõppkasutajate arvamused olid puudu ja lõplikud järeldused olid näilised ja tehtud kolmandate osapoolte arvamuste põhjal. Siinkohal on ebaselge, kuidas komisjon saab eirata endale seadundlike aktide, aluslepingute ja rahvusvaheliste kohustustega kehtestatud nõudeid. Komisjon peab arvesse võtma dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamisel ((EÜ) nr.384/96 art. 5) seda, kuidas mõjutavad need lõpptarbijat ning see järeldus peab põhinema tõsistel andmetel ja sisu analüüsil. Komisjon nimetab ise ehitustööstust peamiseks vaatlusaluste toodete kasutajaks ja väidab, et ehitustööstust ei ohusta rahvusvaheline konkurents (kehtinud määrus p. 200). Selle väitega ei saa nõustuda, sest rahvusvahelistel hangetel osalemisel peavad ettevõtted millegi alusel tegema kalkulatsioonid, millele hankele minnes tugineda - samuti pärsivad kaitsemeetmed ühenduse sektori ekspordivõimekust, sest liidu tootjate vaatlusaluste toodete hinnatõus sõltumatutele klientidele oli ligikaudu 8% aastatel 2010-2013 (rakendusmääruse p.87), mis muudab sektori rahvusvahelisel turul oma hinnatasemelt veelgi konkurentsivõimeetuks.

Lahenduseks oleks see, kui olenemata kehtestatud kaitsemeetmest, oleks sektoril või ettevõtetel, kelle kaitseks meede kehtestati, restruktureerimise kohustus. Selline kohustus oleks õiglane Euroopa Liidu suhtes, tekib *win-win* olukord ja tagab, et kehtestatud meetmete kehtivuse ajal muutuvad ettevõtted konkurentsivõimelisemaks, kasumlikumaks, innovatiivsemaks ja tootlikumaks.

Kokkuvõte

2009. aastal kehtima hakanud ja 2016. aastal kehtetuks tunnistatud dumpinguvastaste tollimaksude eesmärk oli ausa konkurentsi taastamine ühenduse turul. Tollimaksud kehtestati vastukaaluks HRV-st imporditud vaatlusaluste toodete turuosa märkimisväärsele tõusule ühenduse turul.

EL on määruse kehtestamisel käitunud ambivalentsetl, sest komisjon on ise rõhutanud, et proteksionistlikud meetmed ei too kasu ühenduse majandusele, vaid just majanduse avamine kaubandusele ja investeringutele toob kaasa tootlikkuse kasvu ja erainvesteeringud, mida EL-il hädasti tarvis on. Kaitsemeetmed pole kahjulikud mitte ainult impordile, vaid meetmete kahjulikkust tõestab ka ekspordi vähenemine liidu terasesektoris samal perioodil.

Euroopa Liit on olnud kahepalgeline dumpingu meetmete kehtestamisel, loonud kunstlikult soodsad tingimused ühenduse tootjatele ja jätnud tagaplaanile euroopalikud ühishuvid. Seda tõestab fakt, et pärast seitset aastat vaidlusi WTO-s leidis VLO, et EL-i poolt kehtestatud meetmed HRV-st pärit kinnitusdetailidele olid ebaõiglased. 26. veebruaril 2016. aastal kehtima hakanud komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/278 tunnistab kehtetuks dumpinguvastased tollimaksud, mis on kehtestatud määrusega (EÜ) nr 91/2009. VLO otsus näitab, et komisjon ei analüüsinud igakülgset kaitsemeetmete kehtestamisel regulatsiooni mõju kõikidele turu osalistele. Kehtetuks tunnistatud dumpinguvastased tollimaksud võivad olla ka üheks peamiseks argumendiks, mille tulemusel tunnustatakse HRV-d 2016. aasta lõpus turumajandusliku riigina (Reuters, 2016). Kui HRV 2001. aastal WTO-ga ühines, lubasid organisatsiooni liikmed, et loobuvad 2016. aasta detsembriks dumpinguvastaste tollide arvutuses mitteturumajanduse standardist.

Dumpinguvastaste tollimaksude kehtetuks tunnistamine on loonud uue olukorra, mis võimaldab HRV tootjatel uuesti siseneda liidu turule, kuid juba oluliselt muutunud tingimustes. Vahepealse perioodi jooksul on HRV-st pärit import asendunud teistest Kagu–Aasia riikidest pärit toodanguga. Kuidas suudab HRV oma kaotatud positsiooni liidu turul taastada, peab näitama lähitulevik.

Kas tollimaksude tühistamine toob kaasa hindade languse liidu turul, on käesoleva töö kirjutamise hetkel vara öelda. Kõigepealt peavad importijad ja edaimüüjad realiseerima olemasolevad laovarud, sõlmima HRV tootjatega lepingud ning tarnima tooted Euroopa Liidu turule. Äkilist ja üleöö toimuvat hinnamuutust pole töö autori hinnangul oodata, kuid pikemas perspektiivis peaks see kõiki majandusreegleid arvestades toimuma.

Euroopa Liit on kaupade ja teenuste ühises arvestuses maailma suurim eksportija ja importija, kõige suurem välismaiste otseinvesteeringute tegija ja kõige tähtsam välismaiste otseinvesteeringute sihtkoht. Euroopa Liit on turg, mis oma 500 miljoni potentsiaalse kliendiga ja liberaalsele ligipääsule on atraktiivne kõikidele osapooltele.

Samas on Euroopa liidu üldiselt liberaalne, avatud, utilitaarne ja piirangutevaba poliitika põhjustanud olukorra liidu turul, kus kohalik tootja peab igapäevaselt konkureerima agressiivse impordiga. Tihedast konkurentsist tulenevad majanduslikud raskused, käibe ja kasumi langus on sundinud liidu sektoreid konsolideeruma, kasutama tööstusliite oma huvide kaitseks ning läbi lobismi ja valitustevahelisuse suhtluse mõjutanud komisjoni ja nõukogu kaubanduse kaitsmeetmete kehtestamisel.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada kaupade vaba ja piiranguteta liikumise takistused ühenduse turul ning paigutada see kitsamasse konteksti ja analüüsida, kas kehtinud dumpinguvastased tollimaksud HRV-st pärit kinnitusdetailidele taastasid ausa konkurentsi ühenduse turul ning kuidas mõjutasid need ühenduse tootjat, ühendusse eksportijaid, importijaid ja lõpptarbijaid. Eesmärgi saavutamiseks uuriti Euroopa Liidu siseturu kaitse teoreetilist taustsüsteemi, kaubanduse kaitsesmeetmeid ning viidi läbi kvantitatiivne ja kvantitatiivne uuring kasutades selleks juhtumiuuringuna Würth AS-i kaasust. Magistritöö resultaat kajastab määrusest tulenevaid kitsaskohti ja annab soovitusi kaubanduse kaitsesmeetmete tulemuslikumaks rakendamiseks.

Tööst selgus, et dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamine ei taastanud ühenduse turul ausat konkurentsi, vaid soosis selgelt ühenduse suurtootjaid. Uurimise algmesse valimisse kaasati seitse ühenduse tootjat, kellest üks tootja keeldus koostööst, kuid kuue ülejäänud ühenduse tootja toodang moodustab ligikaudu 65% tootmisharu toodangust. Tähelepanuväärne on siinjuures, et algmesse valimisse kaasatud tootjatest viis on pärit

Itaaliast. See näitab Olson'i spetsiaalste huvide teooria paikapidavust – riigid kaitsevad oma majanduslikult hädasolevat sektorit ja tootjad suudavad edukalt kasutada lobismi. Enne määruse kehtestamist 2008. aastal ulatus HRV-st pärit impordi osakaal 26% - ni ühenduse turul, siis 2010. aastal oli HRV osakaal kahanenud 0,5% - ni. HRV-st tühjaks jäänud koha ühenduse turul hõivasid teised Kagu – Aasiast, peamiselt Taist, Vietnamist, Taiwanist ja Malaisiast pärit import. Pärast seitset aastat vaidlusi WTO-s, leidis VLO, et Euroopa Liidu poolt HRV-i vastu kehtestatud meetmed rikkusid WTO reegleid ning olid ebaõiglased. Seetõttu tunnistas komisjon 26. veebruaril 2016 kehtetuks määrusega (EÜ) nr 91/2009 kehtestatud dumpinguvastased tollimaksud.

Olgugi, et ühenduse tootjad said vaatlusaluseid tooteid toota dumpinguvastaste meetmetega kaitstud tingimustes, selgus uuringu käigus, et läbivaatamisega (1. jaanuarist 2013 kuni 31. detsembrini 2013) seotud uurimisperiodil langes ühenduse tootjate tootlikkus võrreldes uurimisperiodiga nelja ühiku võrra. See tähendab, et ühenduse tootjad ei kasutanud ära oma eelist suurendada tootlikkust (vähendada kulusid ja suurendada toodangut), vaid dumpinguvastased meetmed lubasid neil jätkata harjumuspärasel viisil tegutsemist, sest kehtestatud kaitsemeetmed, mis kehtivad vähemalt viis aastat ja mida on võimalik edaspidi pikendada, võimaldasid ühenduse sektoril toota vaatlusaluseid tooteid edasi turvalises keskkonnas. Uuringust selgus veel, et ühenduse tootjate kasumimarginaal püsis madalana kogu vaatlusaluse perioodi jooksul ja mõnede liidu tootjate puhul oli see ka negatiivne.

Samas tõusid dumpinguvastaste tollimaksude kehtima hakkamisega automaatselt vaatlusaluste toodete hinnad ühenduse turul - HRV-st pärit toodete import ei olnud enam kasumlik ning uutelt tootjatelt Kagu - Aasiast hangitud kaubad olid 30% - 40% kallimad kui HRV tootjate poolt pakutav toodang. Hinnatõus oli tingitud ka vähenenud konkurentsikeskkonnast, mis võimaldas nii ühenduste tootjatel kui ka importijatel vaatlusaluste toodete hinda tõsta. Teiseks oluliseks teguriks, mis mõjutas toodete hindade tõusu, oli transpordikulude kasv. Sisendhindade kasvust tingituna tõusid ka importijate ja jaemüüjate väljamüügihinnad, mille maksis lõpuks kinni ühenduse lõpptarbija. Samuti on määrustes ühenduse huvid jäetud lõpuni uurimata. Uuringutulemustest lähtuvalt tulenesid kehtinud määrusest järgmised otsesed mõjud Würth AS-ile : a) kõrgemad vaatlusaluste toodete soetamise hinnad ja sellest tulenevalt

ka kõrgemad hinnad lõpptarbijale; b) kõrgemad transpordiga seonduvad hinnad ning c) kohtuvaidlus MTA-ga.

Selleks, et tagada ühenduse turu tõhusus kaitse, tuleks töö autori arvates kasutada dumpingu- ja subsiidiumivastaste meetmete asemel rohkem kaitsemeetmeid. Kaitsemeetmed kohaldatakse kõikidest riikidest pärit impordi suhtes, selle päritolust olenemata ja sellega kaasneb alati ka sektori restruktureerimise kohustus, mis omakorda tagab sektori suurema tootlikkuse ja ekspordivõimekuse.

Teiseks ettepanekuks on avalike huvide testi täpsem ja korrektsem rakendamine kaitsemeetmete kehtestamisel. Antud töös käsitletud kehtinud määruses kui ka rakendusmääruses olid ühenduse huvid jäetud lõpuni uurimata ning EL arvestas kaitsemeetmete kehtestamisel subsidiaarsuse põhimõtet, kus otsused tehakse ühenduse ainupädevusse kuulavas valdkonnas ja subsidiaarsuse põhimõtet seetõttu ei kohaldata.

Võttes arvesse käesoleva töö tulemusi, siis autori arvates vääriskid põhjalikumat käsitlemist ja edasi uurimist kaks valdkonda. Esiteks tasuks uurida lobiorganisatsioonide ja tööstusühingute osa ja mõju kaubanduse kaitsemeetmete kehtestamisel. Käesoleval hetkel ei oma keegi täit ülevaadet sellest, kas ja kui suurt osa kaitsemeetmete kehtestamisel omavad õiged kontaktid komisjonis ja nõukogus. Tootjate majanduslik stiimul lobida on palju tugevam kui tarbijatel ning tootjad saavutavad tavaliselt edu maksumaksjate ja tarbijate üle. Sellest tulenevalt maksavad maksumaksjad kinni toote kõrgema hinna. Teiseks põhjalikumat uurimist väärivaks teemaks oleks avalike huvide testi arvessevõtmine kaitsemeetmete kehtestamisel. Nordströmi uuring toob välja selle, et EL-i poolt kehtestatud kaitsemeetmed on kasulikud keskmiselt kahele liikmesriigile ja maksimaalselt viiele, mis seab kahtluse alla avalike huvide testi pädevuse ja vajalikkuse (Nordström, 2011, lk 29). Käesoleva magsitritöö raames selgus, et ühenduse huvid on jäetud lõpuni uurimata, tarbijate ja lõppkasutajate arvamused on puudu, lõplikud järeldused on näilised ning on tehtud kolmandate osapoolte arvamuste põhjal.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. Baran, Jan. (2015). The Impact of Antidumping on EU Trade. *IBS Policy Paper 12/2015*
2. Beard, C. A. (1945). *The Economic Basis of Politics* (New York: Alfred A.Knopf).
3. Bievre, D., & Eckhardt, J. (2009). Interest Groups and the Failure of EU Antidumping Reform. *The EU in the World Economy*.
4. Bievre, D., & Eckhardt, J. (2011). Interest Groups and EU Anti-Dumping Policy. *Journal of European Public Policy 18 no.3*, 339-360.
5. Brandt, U., & Svendsen, G. (2009). Trawling for Subsidies. *Journal of European Public policy 16, no.7*, 1012-1029.
6. Brenton, P. (2001). Anti-dumping policies in the EU and trade diversion. *European Journal of Political Economy, vol.17*, 593-607
7. China Daily Europe. (19. 01 2016. a.). China gains major win in fastener dispute with EU.
8. China Fastener World no. 38. (juuni 2013. a.). Allikas: http://www.fastener-world.com.tw/0_magazine/ebook/web/page.php?sect=CFW_38_W&p=124, (25.02.2016).
9. Eesti Päevaleht. (7. juuni 2013.a.). *Euroliit tegi esimese lasu kaubandussõjas Hiinaga*. Allikas: <http://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=eestipaevaleht20130607.1.8#>, (02.05.2016.)
10. Eckhardt, D. B., Salamon, L., & Siegfried, J. (1977). Economic Power and Political Influence: The Impact of Industry Structure on Public Policy. *The American Political Science Review 71, no.3*, 1026-1043.
11. Eckhardt, J. (2011). Firm Lobbying and EU Trade Policymaking: Reflections on the Anti-Dumping Case against Chinese and Vietnamese Shoes (2005-2011). *Journal of World Trade 45, no.5*, 965-991.

12. Euroopa Komisjon. (2006). *Komisjoni teatis. Globaalne Euroopa. Euroopa Kaitsevahendid muutuvad globaalses majanduses. Roheline raamat avalikuks aruteluks.*
13. Euroopa Komisjon. (2010). *Kaubanduse kaitsemeetmed. Juhend ELi eksportijatele. Dumpinguvastased meetmed, subsidiumivastased meetmed ning kaitsemeetmed.*
14. Euroopa Komisjon. (2010). *Kaupade vaba liikumine. Juhend kaupade vaba liikumist reguleerivate asutamislepingu sätete kohaldamise kohta.* Luxembourg: Euroopa Liit.
15. Euroopa Komisjon. (2012). *Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja Nõukogule. Esimene aruanne Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. juuli 2008. aasta määruse (EÜ) nr 764/2008 toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ kohaldamise kohta.* Allikas: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52012DC0292>, (10.04.2016).
16. Euroopa Komisjon. (2013). *Komisjoni 31. aastaaruanne Euroopa Parlamendile ELi dumpingu - ja subsidiumivastase ning kaitsemeetmealsase tegevuse kohta (2012).* Brüssel.
17. Euroopa Komisjon. (2014). *Kuidas Euroopa Liit toimib. Euroopa Liidu institutsioonide teatmik.* Allikas: <http://bookshop.europa.eu/et/kuidas-euroopa-liit-toimib-pbNA0414810/?CatalogCategoryID=luYKABst3IwAAAEjxJEY4e5L>, (15.02.2016).
18. Euroopa Komisjon. (2014). *Siseturg.* Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus: Euroopa Liit.
19. Euroopa Komisjon. (14. 10 2015. a.). *Kaubandus kõigile. Vastutustundlikuma kaubandus- ja investeerimispoliitika poole.* Allikas: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/january/tradoc_154140.pdf, (16.02.2016).
20. Euroopa Komisjon. (2015). *Sinine raamat. EL-i toote-eeskirjade rakendamise kohta.* Euroopa Liit.
21. Euroopa Komisjon. (2015). *Siseturg.* Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus: Euroopa Liit.
22. Euroopa Parlament. (2015). *Briefing. Transparency of lobbying at EU level.* Allikas: Arvutivõrgus: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI\(2015\)572803_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/572803/EPRS_BRI(2015)572803_EN.pdf), (12.05.2016).

23. Euroopa Parlament. (2010). *Raport. Ühtse turu loomine tarbijatele ja kodanikele (2010/2011(INI))*. Siseturu -ja tarbijakaitsekomisjon.
24. Euroopa Parlament. (14. 10 2015. a.). *Raporti projekt ühtse turu juhtimise kohta 2016 aasta Euroopa poolaasta raames*. Allikas: Arvutivõrgus:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-571.647+01+DOC+PDF+V0//ET&language=ET>,
(16.02.2016).
25. Euroopa ühendused. (2006). *Ühtne kaubaturg*.
26. Eurostat. (2016). *Rahvamajanduse arvepidamine ja SKP*. Allikas: Arvutivõrgus:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/National_accounts_and_GDP#Developments_in_GDP,
(15.05.2016).
27. Eurostat. (2016). *Tööhõivestatistika*. Allikas: Arvutivõrgus:
http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Employment_statistics/et,
(15.05.2016).
28. Evenett, S & Vermulst, E (2005). The Politicisation of EC Anti-dumping Policy: Member States, Their Votes, and the European Commission, *The World Economy*, 28(5), 701-718.
29. Fastener + Fixing Magazine. (March 2008. a.). Carbon Steel Antidumping. What the industry thinks. 46-48.
30. Foluloy, C. (2005). *EU Principles for the Ethical Conduct of Lobbying*.
31. Hillman, A. (1982). Declining Industries and Political-Support Protectionist Motives. *American Economic review* 72, 1180-1187.
32. Hindley, B. (2007). *Antidumping policy in the EU. A COMMENT TO THE GREEN PAPER ON THE TRADE DEFENCE INSTRUMENTS*. Brussels, Belgium: The European Centre for International Political Economy (ECIPE).
33. International Trade Statistics 2015. Arvutivõrgus:
https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/its2015_e/its2015_e.pdf, (12.05.2016).
34. Jaakkola, E. (2015). *Erkka Jaakola (varjatud) lobitööst Eestis ja Euroopas*. Allikas: Arvutivõrgus: <http://arvamus.postimees.ee/3157649/erkka-jaakola-varjatud-lobitoots-eestis-ja-euroopas>, (02.04.2016).

35. Hirschman, A. (1970). *Exit, Voice and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations and States*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
36. Maaailma Teraseühendus. Allikas: Arvutivõrgus: <https://www.worldsteel.org/media-centre/press-releases/2015/World-crude-steel-output-increases-by-1.2-in-2014.html>, (05.05.2016).
37. Meunier, S., & Nicolaidis, K. (2010). *The European Union as a Trade Power*.
38. Mill, J.S. (1859). *Liberty*. London: John W. Parker and Son, West Strand.
39. Moravcsik, A. (1993). Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies*, 473-524.
40. Nilesen, J. U.-M., & Svendsen, G. T. (2012). EU Lobbying and Anti-Dumping Policy. *Journal of World Trade* 46, no.1, 187-212.
41. Nordström, H. (2011). The Political Economy of EU Anti-dumping Policy: Decoding Member States Votes. Allikas: https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/gtdw_e/wkshop11_e/nordstrom_e.pdf, (05.05.2016).
42. Ohler, C. (2012). Unilateral Trade Measures. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*.
43. Olson, M. (1965). *THE LOGIC OF COLLECTIVE ACTION Public Goods and the Theory of Groups*. Harvard University Press Cambridge, Massachusetts London, England.
44. Palk, P., Made, V., Simpson, E., & Jaansalu, L. (25. 10 2004. a.). Euroopa ühendamise lugu.
45. Postimees. (1. veebruar 2013. a.). *Rautakeskot kahtlustatakse suures maksupettuses*. Allikas: <http://majandus24.postimees.ee/1123858/rautakeskot-kahtlustatakse-suures-maksupettuses>, (07.02.2016).
46. Postimees. (15. veebruar 2016.a.). *Euroopa terasetööstus nõuab kaitset*. Allikas: <http://www.aripaev.ee/uudised/2016/02/15/euroopa-terasetoostus-nouab-kaitset>, (20.02.2016).

47. Postimees. (19.aprill 2016.a.). *Euroopa terasetööstus elab läbi näguripäevi*. Allikas: <http://pluss.postimees.ee/3660199/euroopa-terasetoostus-elab-labi-naguripaevi>, (20.04.2016).
48. Present. (2008). *Cure - All Anti - Dumping Tarriffs. Present No. 2. 2008 Volume 4*, lk 16-18.
49. *Quantitative Reasearch*. (2009). Allikas: <http://www.quantitativereasearch.or.uk/>
50. Reuters. (19. January 2016. a.). *EU loses WTO case, China could seek trade sanctions*. Allikas: <http://www.reuters.com/article/us-eu-china-wto-idUSKCN0UX0DO>, (20.01.2016).
51. Rutkowsky, A. (2007). Determinants of Withdrawals of Anti-Dumping Complaints in the EU. *Journal of Economic Policy Reform Vol.10, No.2, 89-109, June 2007*
52. Stoll, P-T. (2014). World Trade Organization, Dispute Settlement. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*.
53. Stoll, P-T. (2014). World Trade Organization (WTO). *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*.
54. Veebel, V., Kulu, L., Traguth, T., & Hüttemann, B. (2009). *EL ajalooline kujunemine ja euroopastumise teooria P2EC.00.110*. Tartu Ülikooli Euroopa Kolledž.
55. Vermulst, E. (2009). Anti-Dumping. *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*.
56. Välisministeerium. (2016). *TTIP- Müüdid ja tegelikkus*. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/et/node/9868>, (20.04.2016).
57. Virkus, S. (2010). *Infokäitumise, info hankimise ja otsingu ning infopädevuse uurimise meetodid*. Allikas: <https://www.tlu.ee/~sirvir/Infootsingu%20teooria/Infokaitumise,%20info%20hankimise%20ja%20%20otsingu%20ning%20infopadevuse%20uurimise%20meetodid/juhtumiuu%20ringud.html>, (04.04.2016).
58. Wolff, J. (1996). *An introduction to political philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
59. Würth AS. *Würth AS areng*. Allikas: <http://wurth.ee/index.php?page=148&>, (01.03.2016).

60. Würth Group. *Facts and Figures 2015*. Allikas:
http://www.wuerth.com/web/en/wuerthcom/unternehmen/unternehmen_1.php,
 (01.03.2016).
61. Würth OY. *Würth Center yhteystiedot*. Allikas:
http://www.wurth.fi/site/fi/home/wurth_oy/yritysesittely_1.html, (05.05.2016).
62. Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool.

Kasutatud normatiivmaterjal

63. 1994. aasta üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe. RT II 1999, 22, 123. Arvutivõrgus:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/79336>, (17.03.2016)
64. GATT 1994 VI artikli rakendamise leping, RT II 1999, 22, 123. Arvutivõrgus:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/79291>, (19.02.2016).
65. Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu Toimimise Lepingu konsolideeritud versioonid. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. ELT C 326, 26.10.2012, lk 13—390, Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:12012M/TXT>, (17.05.2016).
66. Euroopa Liidu Lepingu ja Euroopa Liidu Toimimise Lepingu konsolideeritud versioonid. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. Artikkel 5. Arvutivõrgus:
http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (23.02.2016).
67. Euroopa Liidu teataja. ELT C 267, 9.11.2007, lk 31. Arvutivõrgus:
[http://eurlex.europa.eu/legalcontent/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109\(04\)&from=ET](http://eurlex.europa.eu/legalcontent/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109(04)&from=ET), (08.03.2016).
68. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 17. Arvutivõrgus:
http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (07.04.2016).
69. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 26. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=OJ:C:2010:083:TOC>, (15.04.2016).
70. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 27. Arvutivõrgus:
http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (12.03.2016).
71. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 32. Arvutivõrgus:
http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (11.03.2016).
72. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artiklid 34-36. Arvutivõrgus:
http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (07.02.2016).

73. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu art. 114. Arvutivõrgus: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (09.03.2016).
74. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 173. Arvutivõrgus: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (25.04.2016).
75. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 207. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=OJ:C:2010:083:TOC>, (29.02.2016).
76. Euroopa Liidu Toimimise Lepingu artikkel 288. Arvutivõrgus: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_et.pdf, (13.05.2016).
77. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) nr 305/2011, 9. märts 2011, millega sätestatakse ehitustoodete ühtlustatud turustustingimused ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 89/106/EMÜ, ELT L 88, 4.4.2011, lk 5—43. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32011R0305>, (17.03.2016).
78. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 764/2008, 9. juuli 2008, milles sätestatakse menetlused seoses teatavate riiklike tehniliste eeskirjade kohaldamisega teises liikmesriigis seaduslikult turustatavate toodete suhtes ja tunnistatakse kehtetuks otsus nr 3052/95/EÜ, ELT L 218, 13.8.2008, lk 21-29.
Arvutivõrgus: [Arvutivõrgus: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008R0764](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008R0764), (25.02.2016).
79. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 765/2008, 9. juuli 2008, millega sätestatakse akrediteerimise ja turujärelevalve nõuded seoses toodete turustamisega ja
80. tunnistatakse kehtetuks määrus (EMÜ) nr 339/93, ELT L 218, 13.8.2008, lk 30—47.
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008R0765>, (26.02.2016).
81. Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 768/2008/EÜ, 9. Juuli 2008, toodete turustamise ühise raamistiku kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu otsus 93/465/EMÜ, ELT L 218, 13.8.2008, lk 82—128. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32008D0768>, (24.03.2016).
82. Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2015/519, 26. märts 2015, ELT L 82, 27.3.2015, lk 78—104, millega pärast määruse (EÜ) nr 1225/2009 artikli 11 lõike 2 kohast aegumise läbivaatamist kehtestatakse teatavate Hiina Rahvavabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes lõplik dumpinguvastane tollimaks, mida laiendatakse Malaisiast lähetatud teatavate rauast või terasest kinnitusdetailide impordile, olenemata sellest, kas need deklareeritakse Malaisiast pärinevana või mitte
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32015R0519>, (17.01.2016).

83. Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/278, 26.veebruar 2016, ELT L 52, 27.2.2016, lk 24—26., millega tunnistatakse kehtetuks teatavate Hiina Rahvabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes kehtestatud lõplik dumpinguvastane tollimaks, mida on laiendatud Malaisiast lähetatud teatavate rauast või terasest kinnitusdetailide impordile, olenemata sellest, kas need deklareeritakse Malaisiast pärinevatena või mitte
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016R0278>, (01.03.2016)
84. Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2016/670, 28. aprill 2016, millega kehtestatakse liidu eelnev järelevalve teatavatest kolmandatest riikidest pärit teatavate raua- ja terasetoodete impordi üle. ELT L 115, 29.4.2016, lk 37—47. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32016R0670>, (10.05.2016).
85. Nõukogu määrus (EÜ) nr 91/2009, 26.jaanuar 2009, ELT L 29, 31.1.2009, lk 1—35, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate Hiina Rahvabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32009R009>, (20.01.2016).
86. Nõukogu määrus (EÜ) nr 384/96, 22.detsember 1995, EÜT L 56, 6.3.1996, lk 1—20.
87. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31996R0384>, (22.01.2016).
88. Nõukogu määrus (EÜ) nr 1225/2009, 30. november 2009, ELT L 343, 22.12.2009, lk 51—73, kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32009R1225>, (27.03.2016).
89. Nõukogu määrus (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik, 12. oktoober 1992, EÜT L 302, 19.10.1992, lk 1—50. Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31992R2913>, (14.04.2016).
90. Nõukogu rakendusmäärus (EL) nr 723/2011, 18. Juuli 2011, ELT L 194, 26.7.2011, lk 6—13., millega laiendatakse teatavate Hiina Rahvabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes määrusega (EÜ) nr 91/2009 kehtestatud lõplikku dumpinguvastast tollimaksu Malaisiast lähetatud teatavate rauast või terasest kinnitusdetailide impordile, olenemata sellest, kas need deklareeritakse Malaisiast pärinevatena või mitte
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32011R0723>, (17.02.2016).

91. Nõukogu rakendusmäärus (EL) nr 924/2012, 4. oktoober 2012, ELT L 275, 10.10.2012, lk 1—22, , 4. oktoober 2012, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 91/2009, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate Hiina Rahvavabariigist pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes.
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32012R0924>, (18.02.2016).
92. Lissaboni strateegia. Arvutivõrgus:
http://www.consilium.europa.eu/en/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm, (10.05.2016).
93. Vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride käsituslepe. RT II 1999, 22, 123.
Arvutivõrgus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/79300>, (26.03.2016).
94. Ühise kaubanduspoliitika rakendamise seotud menetlused. ELT C 267, 9.11.2007, lk 31
Arvutivõrgus: [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109\(04\)&from=ET](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007XC1109(04)&from=ET), (09.03.2016).
95. Üldine tolli- ja kaubanduskokkulepe (GATT 1947). RT II 1999, 22, 123. Arvutivõrgus:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/79335>, (23.03.2016).
96. WTO, apellatsioonikogu aruanne, AB-2011-2, WT/DS397/AB/R, 15. juuli 2011. WTO, hindamiskogu aruanne, WT/DS397/R, 3. detsember 2010.

Kasutatud kohtupraktika

97. 24. aprillil 2009 esitatud hagi - Würth ja Fasteners (Shenyang) versus nõukogu (kohtuasi T-162/09).
Arvutivõrgus: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:62009TJ0162>, (07.04.2016).
98. Euroopa Kohtu kohtupraktika. Määrus 91/2009 kohta.
Arvutivõrgus:
<http://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?page=1&pro=&lgrec=et&nat=or&oqp=&dates=&lg=&language=et&jur=C%2CT%2CF&cit=none%252CC%252CCJ%252CR%252C2008E%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252C%252Ctrue%252Cfalse%252Cfalse&td=%3BALL&text=n%252C3%252B5ukogu%252C3%25>

[A4%25C3%25A4rus%2B91%252F2009&pcs=Oor&avg=&mat=or&jge=&for=&cid=905216](#), (08.04.2016).

99. Euroopa Kohtu lahend asjas C-97/95 Pascoal & Filhos versus Fazenda Publica 17. juuli 1997, punkt 61. Arvutivõrgus:

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43711&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1117983>, (23.02.2016).

100. Haldusasi 3-14-52634 AS Würth ja Alpi Eesti OÜ kaebus Maksu- ja Tolliameti 29.09.2014 maksuotsuse nr 12.2-3/025213-7 tühistamiseks.

101. Põhimõtte tulenes Euroopa Kohtu 20. veebruari 1979. aasta Cassis de Dijon'i otsusest (kohtuasi 120/78: Rewe-Zentral (EKL 1979, lk 649)) ja see pani aluse uuele arengusuunale kaupade siseturul. Kui alguses seda selgelt Euroopa Kohtu praktikas ei mainitud, siis nüüd on seda täielikult tunnustatud (vt nt kohtuasi C-110/05, komisjon v. Itaalia, [2009] EKL I-519, punkt 34).

Intervjuud

Juhatuse esimees. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Laojuhataja. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Müügijuht. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Nõukogu esimees. (2015). *Autori intervjuu*. Assaku, 15. detsember.

Ostudirektor. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Ostujuht. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Pearaamatupidaja. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Tootejuht. (2016). *Autori intervjuu*. Assaku, 14. märts.

Lisad

Lisa 1

Würth AS töötajatele esitatud küsimuste kokkuvõte.

1. Milline oli Würth AS-i seisukoht ja kuidas reageeriti, kui saadi teada, et alates 01.02.2009 hakkab kehtima Nõukogu määrus (EÜ) nr 91/2009, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks teatavate HRV-st pärit rauast või terasest kinnitusdetailide impordi suhtes?

2008. aastal levisid kuuldused, et EL on algatanud uurimise ühenduse tootjate kaebuse peale, et HRV-st pärit kinnitusdetailide imporditakse dumpinguhinnaga ja need tekitavad olulist kahju ühenduse tootmisharule. Tõenäosus, et EL kaitsemeetmed kehtestab, oli suur. Sellest tingituna algasid ettevalmistused võimalike kahjude minimeerimiseks. Würth AS-i seisukoht oli ja on ka praegu, et kehtiv määrus ei taasta ausat konkurentsi ühenduse turul, sest määrus on mitmetiõlgendatav, soosib ühenduse tootjaid, kahjustab importijate ja edasimüüjate huve, piirab kaupade vaba liikumist ning selle väljundiks on kõrgemad hinnad lõpptarbijale. Põhiliseks probleemiks kujunes alternatiivsete tarnijate leidmine, et tagada kehtivate lepingute täitmine, tulenevalt kohustustest, mis oli võetud klientidega sõlmitud lepingutega. Määruse kehtima hakkamist võeti kui paratamatust ja Brüsseli bürokraatiat, mille vastu võitlemiseks puuduvad erakapitalil põhineval ettevõttel võimalused (Juhatuses esimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Pearaamatupidaja, 2016; Tootejuht, 2016; Laojuhataja, 2016).

2. Millised muutused toimusid ettevõtte töökorralduses enne ja pärast määruse kehtima hakkamist?

Töökorralduslikus mõttes ei toimunud märkimisväärsed ümberkorraldusi ei enne ega pärast määruse kehtima hakkamist, sest inimesed, kes igapäevaselt vastavate protseduuridega töötasid, tegid neid edasi, kuid määrusest tingitud muutunud tarneahelaga. Eraldi inimesi ettevõtte määruse kehtima hakkamisega juurde palgata ei saanud, sest ettevõtte majanduslik olukord seda ei võimaldanud (Juhatuses esimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Pearaamatupidaja, 2016; Tootejuht, 2016; Laojuhataja 2016).

2a. Millised olid suunised Würth kontserenist ja kuidas muutus suhtlemine Würth AS-i jaoks peamiste vaatluselust kaupa tarnivate kontserni kuuluvate ettevõtetega?

Määrusest tingituna seisid sama probleemi ees, kuidas ja kelle käest kaupa edaspidi tarnida ka teised kontserni kuuluvad ettevõtted. Würth AS-i jaoks kujunes olukord mõnevõrra lihtsamaks, sest kontserni kuuluvad ettevõtted hakkasid alternatiivseid tarnijaid otsima juba enne määruse kehtima hakkamist. Sellest tulenevalt tegi Würth AS-i ostuosakond tihedat koostööd eriti Würth OY- ga ja Ferrometal OY-ga (mõlemad äriühingud kuuluvad Würth Groupi), kes otsisid aktiivselt uusi tarnijaid Kagu-Aasiast (Juhatuses esimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Tootejuht, 2016).

2b. Millised olid peamised tarneahela muutused?

Määrusest tingituna kadus alates 2009. aastast ja edaspidi HRV-st igasugune mõte kaupa tarnida. Koostöös Würth OY-ga ja Ferrometal OY-ga liiguti HRV-st Indoneesiasse ja hiljem Taiwan. Würth AS-i ostujuhi sõnul hakati Kagu- Aasias valima tarnijaid, kellel oli tehtud Würth Groupiga leping ja kes olid läbinud vastava auditi. Käesoleval hetkel tarnib Würth AS oma ühendusevälised kinnitusedetailid Taiwanist. Seega oli- tänu kontserni suurusele ja aktiivsusele võimalik kasutada kontserni poolt kinnitatud usaldusväärste tarnijate nimekirja, kelle peale edaspidi oma tarneahel üles ehitada (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016 Tootejuht, 2016; Laojuhataja 2016).

2c. Millised olid toodete kvaliteediga seotud muutused?

Tarnijavahetusega kaasnevad importivale ettevõttele alati riskid, mis on seotud uue tarnija tarnekindluse ja tootekvaliteediga. Selleks, et tagada mõlemad eelpool nimetatud parameetrid, auditeeris Ferrometal OY esindaja 2009. aastal Indoneesia tootjat, et veenduda toodete kvaliteedis ja tootmisprotsessi vastavust Würth kontserni nõuetele. Auditist nähtus, et Indoneesia tootja vastas Würth kontserni poolt kehtestatud tingimustele. (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Tootejuht, 2016).

2d. Millised olid transpordi korraldamisega seotud muutused?

Logistilised protseduurid jäid suures plaanis samaks, ainukese vahega, et Taiwanist tarnitud konteiner on HRV-st tarnitud konteinerist 30%– 40% kallim. Toote sisseostuhinnas kajastub ka transpordi osakaal, mistõttu suurenenud kulud transpordis kajastusid ka toote väljamüügihinnas klientidele. (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Laojuhataja 2016).

2e. Millised olid tolliprotseduuride muutused ettevõtte jaoks?

Tolliprotseduurides muutusi ei toimunud, sest Würth AS tarnis kinnitustarvikuid jätkuvalt väljastpoolt EL-i. Samuti kasutab Würth AS toodete importimisel maaklerteenust, kes vahendab kaupade sisenemisel ühenduse turule tolli ja ettevõttevahelist suhtlemist (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016).

2f. Millised olid seadusandlusest tulenevad muutused/kohustused, mis hakkasid kehtima ettevõtte jaoks?

Würth AS-i jaoks ei kaasnenud määrusest tulenevaid seadusandlikke lisakohustusi. Vajalik statistika edastatakse läbi maaklerteenuse vastavatesse ametitesse (Juhatuses, 2016; Ostudirektor, 2016; Perraamatupidaja, 2016; Tootejuht, 2016; Laojuhataja 2016).

2g. Millised muutused toimusid toodete hinnapoliitikas?

Kui sisendhind sisseostetaval tootel suureneb, siis suureneb reeglina sellest tulenevalt ka toote väljamüügihind. Dumpinguvastaste tollimaksude kehtima hakkamise hetkel oli ühenduse turul küllaldaselt HRV-st pärit soodsama hinnaga kinnitusdetailide. Mõne aja möödudes amendusid ladudesse kogutud varud ning turule tekkis uus partii kinnitusdetailide, kuid oluliselt kõrgema hinnaga. Hinnatõusu vedas samal ajal ka toormehindade tõus maailmaturul ja segane olukord uute tarnijatega Kagu- Aasias, sestap oli surve ostuhindadele ja sellest tulenevalt müügihinna ülekandmine klientidele raskendatud. Väga keeruline oli klientidele selgitada, et EL-i poolt kehtestatud määrus tõstis kinnitusdetailide hinda ligikaudu 30% ning hinnavahe tuleb lõpptarbija kinni maksta. Toote hind kujuneb turul lõpuks nõudluse ja pakkumise suhtest, ehk kui turult lõppeb odava hinnaga toode, peab lõpptarbija paratamatult soetama tooted kallima

hinnaga. (Juhatusesimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Tootejuht, 2016).

2h. Millised olid muutused kaupade sortimendi valikus?

Kaupade sortimendi valikus pärast HRV-st ostmise lõpetamist muudatusi ei toimunud. Alguses Indoneesia tehase, kuid käesoleval hetkel Taiwani tehase poolt pakutav sortiment oli piisav katmaks Würth AS-i vajadusi (Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Tootejuht, 2016).

2i. Millised kulud kasvasid ettevõtte jaoks määruse kehtima hakkamisega võrreldes eelneva perioodiga?

Würth AS-i kulutused suurenesid alates määruse kehtima hakkamisest kahe peamise sisendhinna tõusust tingituna, milleks olid kaupade soetamise maksumuse ja transpordi maksumuse tõus Kagu-Aasiast. Sellest tulenevalt pidi ettevõtte kaupade soetamiseks kasutama tavapärasest enam käibevahendeid. Kaupade soetamise maksumuse tõus langes kokku samal perioodil toimunud kiire toormehindade tõusuga ja 2008. aasta sügisel alanud järsu majanduslangusega Eestis. Ettevõtte 2009. aasta käive langes 2008. aastaga võrreldes 43% (Würth AS, 2016), mistõttu sattus ettevõtte majanduslik seisukord ja jätkusuutlik areng tugeva surve alla. Eelnevate tegurite kokkusattumise tõttu tuli ettevõttes koondada 15 inimest, samuti kehtestati osaline tööaeg osale kontoritöötajatest ning lao- ja müügipersonalile.

Teiseks valdkonnaks, mis nõudis tavapärasest rohkema ressursi kasutamist, oli uutelt tarnijatelt saadud kaupade kvaliteedi kontroll. Ettevõtte ei saa riskida toodete müümisel võimaliku ebaühtlase kvaliteediga ja hilisemate reklamatsioonidega klientide poolt, vaid peab tagama toodetele maksimaalse kvaliteedi ja vastavuse. Kaupadele teostatud pisteliste kontrollide hulk kasvas uute kaubapartiide saabumisega eelneva perioodiga võrreldes mitmekordseks. Resurssi ja energiat kulus standardiseerimisprotseduuride selgitamisele uutele tarnijatele, et tooted pakendataks õiges mõõdus ja materjalist pakenditesse ning oleksid varustatud kehtestatud nõuetele

vastavate etikettidega (Juhatusesimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016; Perraamatupidaja, 2016; Tootejuht, 2016; Laojuhataja 2016).

2j. Kuidas muutus Eesti kinnitusdetailide turu olukord seoses määruse kehtima hakkamisega?

Eesti kinnitusdetailide turu olukord oli määruse kehtima hakkamise perioodil keeruline. Ühelt poolt mõjutas turgu odava HRV-st pärit impordi kadumine Eesti turult ning teisalt hindade kiire kasv maailmaturul, tarneahela muutused ja nõudluse järsk kahanemine. Eesti kinnitusdetailide turul toimus korrektsioon, sest tarneahela muutustest tingituna ja uute sobivate tarnijate puudumise tõttu loobus osa importijaid valdkonnaga edasi tegelemast. Würth AS-i ostujuhi sõnul vähenes selle tulemusena konkurents Eesti turul ning võimaldas turul tegutsevatel ettevõtetel oma väljamüügihindasid lõpptarbijale tõsta.

Teiseks turgu mõjutavaks teguriks oli ettevõtete kõrvalehiilimine impordi suhtes kehtestatud tollimaksudest. Selleks kasutati tollis maksudest kõrvalehoidmiseks vale päritolumaad või tooteartiklinimetust. Suurimat meediakajastust pälvis selles vallas Rautakesko (Postimees, 2013) juhtum. Teadaolevalt on määrustest tulenevaid kaasuseid olnud veel Maksu – ja Tolliametiga (edaspidi „MTA“) Teemu-E OÜ-l ja OÜ Baltic Bolt'il, kes deklareerisid kaupade päritoluks vale asukoha riigi. Mõlema kaasuse puhul jäid kaotajaks loetletud ettevõtted ja pidid riigile tasuma määrusest tulenevad tollimaksud (Juhatusesimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016; Müügijuht, 2016).

2k. Määruse mitmetitõlgenatavuse mõju ja hinnang kehtivale määrusele Würth AS-i seisukohast.

Käesoleva hetke suurimaks probleemiks tulenevalt kehtinud määruse mitmetitõlgendatavusest on Würth AS-i jaoks käimasolev kohtuvaidlus³³ MTA-ga. 21.07.2014. aastal alustas MTA Würth AS-i suhtes kontrolli, mis hõlmas muuhulgas imporditud kaupade deklareerimise, tollivormistuse, impordimaksude tasumise ning

---

³³ Haldusasi 3-14-52634 AS Würth ja Alpi Eesti OÜ kaebus Maksu – ja Tolliameti 29.09.2014 maksuotsuse nr 12.2-3/025213-7 tühistamiseks.

tollideklaratsioonide esitamisega samadel kuudel deklareeritud impordi käibemaksu deklareerimise õigsuse kontrolli. 29.09.2014. aastal koostas MTA maksuotsuse nr. 21.2-3/025213-7, millega kohustas Würth AS-i ja Alpi Eesti OÜ-d solidaarselt tasuma dumpinguvastast tollimaksu.

Vaidluse põhiküsimuseks on see, kas MTA on põhjendatult leidnud, et Würth AS-i poolt soetatud kinnitusdetailid on pärit HRV-st, mistõttu tuleks need maksustada dumpinguvastase tollimaksuga. Vaidlusalused kaubad pärinevad EL-is registreeritud äriühingult Neofast Agencies & Trading ning tollimaksu tasumise eest vastutab kauba saatja. Saadetise tarnetingimusena oli arvel märgitud „DDP excluding VAT“, mille kohaselt on müüja kohustatud kandma kõik riskid ja kulud kuni tarnekohani ning täitma ka kõik impordi tolliformaalsused. Kohtuvaidluse juures on oluline veel see, kas heauskselt ja tavapärase hoolsusega käitunud kaebajatel (Würth AS ja Alpi Eesti OÜ) oli põhjust kahelda, et kinnitusvahendid ei ole pärit Taiwanist nagu kinnitasid kõik nende käsutuses olnud tõendid.

Tallinna Halduskohtu 15.05.2015 otsusega (täiendatud 28.05.2015) jäeti kaebus rahuldamata. Kohtuotuse põhjendused on järgmised:

1. Õige ei ole kaebajate seisukoht, et maksuhalduril ei ole ühtegi tõsiseltvõetavat tõendit selle kohta, et soetatud kaubad on pärit Hiinast. Maksumenetluses oli olemas OLAF-i aruanne THOR koos Taiwani ametivõimude saadetud tabeliga. Dokumentide kinnikaetud osad ei puuduta kaebajaid ega mõjuta maksuhalduri järeldusi. Kohtule esitati dokumentide täisversioonid, mistõttu sai kohus väljavõtete õigsuses veenduda;
2. väär on kaebajate seisukoht, et kuna kaubad on ostetud Neofastilt tarnetingimusega DDP, siis kannab võimalike tollimaksude riski Neofast;
3. maksuhaldur on piisavalt põhjendanud, milles seisneb kaebajate poolne hoolsuskohustuse rikkumine.

Ringkonnakohtu põhjenduse olid järgnevad:

1. Ringkonnakohus nõustub halduskohtu otsusega ka osas, mis puudutab kaebajate seisukohta, et maksukohustust peaks kandma Neofast. Kuna ringkonnakohtu istungil kinnitasid kaebajad, et nad eelnimetatud väitele enam ei tugine, ei peatu ringkonnakohus sellel küsimusel pikemalt.
2. Ringkonnakohus ei pea õigeks maksuhalduri ja halduskohtu etteheiteid kaebajatele seoses hoolsuskohustuse rikkumisega. Võib pidada usutavaks kaebajate väiteid selles osas, miks oli Bill of Lading osaliselt kinni kaetud. Tähelepanuta ei saa jätta ka seda, et isegi juhul, kui veose saatja nimi ei oleks olnud kinni kaetud, oleks dokument ikkagi näidanud kauba Taiwani päritolu. Maksuhalduri poolt viidatud OLAF-i aruanne koostati alles 2014. aastal. Seega ei saanud kaebajad kauba importimisel 2011. aastal kuidagi sellest teadlikud olla. Maksuhalduri nägemus sellest, kuidas kaebajad oleksid pidanud, vaatamata sellele, et importisid kauba Hollandist, hakkama tuvastama kauba esialgse saatja tausta, on ringkonnakohtu hinnangul ebarealistlik.
3. Kuna maksukohustus on määratud 3-aastase aegumistähtaja jooksul, ei ole kaebajate heauskus antud juhul aga määrava tähendusega. Maksuhaldur viitab õigesti ÜTS art 220 lg 2 p-le b, mille kohaselt ei tehta järelarvestuskannet üksnes juhul, kui muu hulgas esineb ka tolliviga. Veategemise kohta tolli poolt antud juhul andmed puuduvad. Toll ei saanud deklaratsioone aktsepteerides kuidagi teada, et kauba algne päritolu on Hiina Rahvavabariik. Seega sõltub käesoleva vaidluse lahendus eelkõige sellest, kas kauba päritolu on tõendatud

Pärast Tallinna Halduskohtu ja Tallinna Ringkonnakohtu otsuseid on vastuseta jäänud küsimus, mida oleksid kassaatorid pidanud tegema teisiti, arvestades eelkõige tehingute struktuuri (kaup osteti Euroopa Liidu registreeritud äriühingult Neofast Agencies & Trading), vormistust (kaubaga olid kaasas kõik tavapärased dokumendid) ning tarneklauslit (DDP – kauba eest jäi kuni Würth AS laoplatstile toimetamiseni vastutama müüja). Tehinguga seotud käibemaksukohustus jäeti praktilistel põhjustel Würth AS-i kanda ning Würth AS pidi esitama ka kauba impordideklaratsiooni üksnes seetõttu, et sellise saadetise puhul ei ole tasumisele kuuluvat käibemaksu teisiti võimalik deklareerida. Würth AS ja Alpi Eesti OÜ on tehinguid tehes ning vormistades käitunud

tavapäraselt ja heas usus, lähtudes endale teadaolevast informatsioonist ning neile esitatud dokumentidest. Euroopa Kohus on küll lahendis asjas C-97/95³⁴ leidnud, et heas usus käitumine ei vabasta importijat maksude maksmise kohustusest, kuid selle vaidluse asjaolud olid käesolevast vaidlusest erinevad, mistõttu ei saa neid seisukohti üks-üheselt käesolevas asjas aluseks võtta.

Ringkonnakohus ei ole põhjendanud, milliseid nõudeid ei ole kaebajad täitnud ning mida oleksid nad pidanud konkreetselt tegema, et vältida maksuprobleeme. Kaebajad käitusid tavapärase turul levinud praktika kohaselt, mille järgi lähtutakse kauba päritolu tuvastamisel dokumendil „*Certificate of Origin*“ (päritolusertifikaat) näidatud andmetest. Kui kohtud soovivad sellest kõige kaalukamast tõendist mööda vaadata, siis peavad nad seda põhjendama ning selgitama Kassaatoritele ja teistele turuosalistele, miks ei ole võimalik päritolusertifikaadil näidatud andemest lähtuda. Tegemist on olulist tähtsust omava küsimusega, mille lahendamisel on põhimõtteline tähendus õiguskindluse tagamiseks. Kassaatorid lähtusid oma tegevuses Taiwani võimude poolt väljastatud ametlikest päritolusertifikaatidest ning neil puudus igasugune põhjus kahelda kaupade Taiwani päritolus.

Tõend, millele MTA ja kohtud tuginevad, on Taiwani rahandusministeeriumi tolliadministratsiooni kiri, milles on välja toodud vaid, et Taiwani võimud leiavad, et konteineris olevad kinnitusdetailid on deklareeritud kui HRV päritoluga kaubad ning kaubad laaditi ümber Taiwani vabakaubandustsoonides või logistikakeskustes. Seda ei ole kirjas selgitatud, kuidas Taiwani võimud sellisele järeldusele on jõudnud, millised toimingud on asjaolude selgitamiseks läbi viidud ning millised tõendid selle kohta kogutud on. Kokkuvõttes esitas Würth AS Riigikohtusse kassatsioonikaebuse, milles leiab, et dumpinguvastase tollimaksu määramine ei ole käesoleval juhul põhjendatud ning alama astme kohtuotused tuleb tühistada (Juhatuse esimees, 2016; Ostudirektor, 2016; Ostujuht, 2016).

---

³⁴ Euroopa Kohtu lahend asjas C-97/95 Pascoal & Filhos versus Fazenda Publica 17. juuli 1997, punkt 61.

Arvutivõrgus:

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=43711&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1117983>

Intervjueeritud Würth AS töötajate tabel

Ametikoht	Ettevõte	Intervjuu toimumise aeg ja koht
Juhatus esimees	Würth AS	märts 2016, Assaku
Ostudirektor	Würth AS	märts 2016, Assaku
Ostujuht	Würth AS	märts 2016, Assaku
Pearaamatupidaja	Würth AS	märts 2016, Assaku
Müügijuht	Würth AS	märts 2016, Assaku
Tootejuht	Würth AS	märts 2016, Assaku
Laojuhataja	Würth AS	märts 2016, Assaku
Nõukogu esimees	Würth AS	detsember 2015, Assaku

THE IMPACT OF EUROPEAN UNION'S SINGLE MARKET DEFENCE MEASURES TO RESTORE FAIR COMPETITION: THE CASE STUDY OF IMPORTS OF FASTENERS FROM THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Targo Podekrat

SUMMARY

Free movement of goods in the internal market has been the main priorities since the founding of the European Coal and Steel Community Association's. Despite decades of efforts, to reduce the sanctions, even today the goods in internal market do not move without restrictions and imposition of trade defence measures for protection of a single market are common phenomenon in the European Union.

Council Regulation 91/2009 of 26 January 2009 imposing a definitive anti-dumping duty on imports of certain iron or steel fasteners originating in the People's Republic of China.

The imposition of trade defence measures there is always the question of whether these are intended to support the European Union general principles and objectives or the narrow targets of large enterprises. Therefore have to carefully assess whether the desired measures are necessary and proportionate in order to solve the problem that these measures are targeted. Here is an important role of the Commission, which must ensure that the initiated investigation to clarify the damages to be reliable and transparent in order to avoid subsequent appeals in WTO. Imposition of trade defence measures the responsibilities are divided between the Commission and the Council, decisions may be reviewed by the European Court of Justice and shall be consistent with the European Union's commitments in WTO.

This master's thesis focuses on the restrictions on the free movement of goods in the internal market, in this context which analyses the impact of the Regulation on the Community producers, the Community exporters, importers and final consumer. The final result of this thesis reflects the bottlenecks of the Regulation and provides recommendations for the implementation of trade defence measures more effective.

The following research questions have been stated to achieve the aim of this thesis:

- Is the need of establishing protective measures the Commission comprehensively analyzed the impact of regulations for all market participants?
- Whether and how the existed Regulation restored the fair competition in the single market?
- What was the impact of Regulation on the Community producers and exporters?
- How Würth AS activities affected by the Regulations, and consequently the final consumer?

The central hypothesis of the master's thesis is establishing the regulation the Commission and the Council are not implemented properly the principle of proportionality, in addition, do not take into account the broader interests of Community; the duties imposed considering only the interests of large producers and the impact on final consumer are excluded.

Master's thesis theoretical platform is made up of four interrelated theory which are: utilitarianism, liberal intergovernmentalism, lobism and Olson's special interest theories which complement each other and create synergies. To achieve the aim of this thesis, author carried out qualitative and quantitative research to analyze the influence of the Regulation. The research topic is explained by case study where Würth AS is used as a case.

The master thesis is divided into two parts in its structure. The first chapter deals with the theoretical background of the European Union single market defend system. The second chapter is empirical part which deals with the impact of the implementation of regulations arising from the survey results. This chapter also includes the conclusion and proposals.

The imposed measures did not restore fair competition on the single market but clearly favored the large producers. On this basis, an initial sample of seven producers was selected. After one sampled producer was considered as not cooperating the selected companies accounted for around 65 % of the production of the Community industry and five of those were located in Italy. Consequently, taking account the influence of theories of lobism, liberal intergovernmentalism and Olson's special interest theories, it is not difficult to draw conclusions about whose interests are behind the adoption of the

Regulation. In 2008, before the original measures were imposed Chinese market share in Union market amounted to 26%, but in 2010 the Chinese market share was reduced to 0,5%. China's market share was taken over by third countries, especially Taiwan, Thailand, Vietnam and Malaysia. After seven years of disputes in WTO decided that the sanctions imposed by the European Union were unfair. Commission implementing regulation (EU) 2016/278 of 26 February 2016 repealing the definitive anti-dumping duty imposed on imports of certain iron or steel fasteners originating in the People's Republic of China, as extended to imports of certain iron or steel fasteners consigned from Malaysia, whether declared as originating in Malaysia or not.

Despite the fact that the Community producers were able to manufacture products in protected conditions, the survey showed that the productivity of Community producers' declined in four units and profit margins remained low throughout the period, and some of the producers numbers was also negative.

Imposed sanctions lifted up automatically the prices of products, because procured goods from new producers in South - East Asia were approximately 30 – 40% more expensive. The price increase was mainly due to reduced competition in the single market and transportation cost increases. If the input price rises, it increases the selling price, which ultimately paid by the final consumer. The study showed that existing Regulations did not take account the public interest.

The author's suggestions for the implementation of effective trade defence measures are: the Commission would use more protective measures instead of dumping measures, because it will change the Commission's policies open and transparent. The imposition of protective measures involve an obligation to restructure the sector; the public interest test have to be taken account more precisely and correctly before establishing the defence measures; regardless of defence measures, the sector or the companies to whom the protective measures imposed have a restructuring obligation. Such a commitment would be fair for the European Union, there will be a *win-win* situation and provide guarantees that the measures established will make companies more competitive, more profitable, more innovative and more productive.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Targo Podekrat,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

Euroopa Liidu siseturu kaitsemeetmed ausa konkurentsi taastamiseks ja vastukaaluks Hiina Rahvavabariigist pärit kinnitusdetailide impordi mõjule,

mille juhendaja on Katre Luhamaa,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **20.05.2016**